

MASTERPLAN

Landschapspark Zwinstreek

EEN DIALOOG TUSSEN ZEE EN LAND(EN)

ZWIN
GEVOELSSTREEK

Inhoud

Voorwoord 5
Leeswijzer 9
Procesverloop 10
Ligging van de Zwinstreek 15

Analyse 19
Het masterplan als verlengstuk van de landschapsbiografie 21
Thematische analyse 23
Van 8 thema's naar ... 24
Vier integrale verhaallijnen 25

Visie 29
Een dialoog tussen zee en land(en) 30
Op de grens van zoet en zout 35
Het verhalend landschapspark 51
Grensverleggend voedsellandschap 67
Grenzeloos beleven en leven 81

Deeluitwerking: het masterplan toegepast 95
8 focusgebieden 97
Waterbuffering in 'de Grenskreken' 99
Natuurcluster Sluis - Cantelmolinie 105
Groene Gordel Brugge, Maleveld als waterpark 111
Onthaalpoort naar het Zwin Natuur Park en de hele streek 117
Verbinding tussen Breskens en Waterdunen 123
Samenhang en beeldkwaliteit stadsrand van Oostburg 127
Voedselhub eiland Cadzand 131
Toekomstverkenning Oost-Vlaams krekengebied 135

Bestuur & Communicatie 139
Governance 140
Communicatie 150

Beeld voorpagina: Zwin © Jan D'Hondt

Voorwoord

Beste lezer,

Kent u de Zwinstreek? Indien niet, dan zal het eerste bezoek aan dit gebied u niet ontgoochelen. Eerder integendeel: het zal u doen verlangen naar meer en uiteindelijk niet meer loslaten. Dat overkwam mij ook, na mijn eerste bezoek aan het gebied. En zelfs nu, na zoveel jaren, ontdek ik telkens weer iets nieuws. De Zwinstreek roept verwondering op, doet ons bewonderen, en laat niemand onbewogen.

De Zwinstreek is een uniek gebied, waar de grenzen tussen land en water, tussen Vlaanderen en Nederland, tussen landbouw en natuur, tussen erfgoed en recreatie, … vervagen en in elkaar overvloeien. Een grensverleggend, adembenemend gebied vol gevoel.

De Zwinstreek kent een bijzonder rijke geschiedenis en combineert de kwaliteiten van het unieke landschap met de dynamiek van actieve open ruimte. De historisch waardevolle deelgebieden op het snijpunt van het Brugse Ommeland, de Vlaamse en Nederlandse kuststreek, de Zeeuwse landschappen en het Oost-Vlaamse krekengebied herbergen karaktervolle landschappen met vele sporen van het rijke verleden.

Tegelijk vraagt de Zwinstreek om een toekomstbestendige ontwikkeling, een stap vooruit en dit in functie van maatschappelijke uitdagingen die het gebied kent: geënt op klimaatdoelstellingen, behoud en versterking van de typerende open ruimte, omgaan met constante verandering waarbij rekening wordt gehouden met de economische ontwikkelingen.

Het weidse landschap, land gewonnen op de zee in een continue slingerbeweging met het water, werd en wordt ontgonnen door de mens: de landbouwer die dankbaar gebruik maakt van de vruchtbare gronden en als landschapsbouwer het gebied mee boetseert, de inwoner die de dagelijkse sleur telkens weer kan ontvluchten in dit landschap, de vrijwilliger die zich mee inzet voor de unieke natuurwaarden en de bezoeker die zich laat betoveren door de rijkdom van het gebied.

Via het instrument van het landschapspark hebben de partners in het gebied zich verenigd om een eerste aanzet te maken op de visie en de ontwikkeling van de Zwinstreek. Hiermee stelt het gebied zich kandidaat als grensoverschrijdend landschapspark, met de bedoeling op lange termijn het gebied, haar inwoners en haar ondernemers verder te versterken.

Is deze oefening afgewerkt? Zeker niet! Net als het landschap dat constant in beweging is, is ook dit masterplan een levend document. Het is niet af, maar vormt de aanzet tot de inzet van de mensen betrokken in en met het gebied. Samen maken we van de Zwinstreek het gebied dat de naam landschapspark waardig is: een gebied dat zich richt naar de toekomst, met de ziel van het verleden, en dat zich aanpast naar de noden van morgen voor de mensen van morgen.

Ontdekt u de Zwinstreek mee door verder te bladeren? Daarna zal uw goesting gewekt zijn om het niet alleen op papier te leren kennen!

Tot binnenkort, in de Zwinstreek.

Jurgen Vanlerberghe
Gedeputeerde Provincie West-Vlaanderen,
voorzitter stuurgroep Landschapspark Zwinstreek

Boerekreek (Sint-Laureins)

integrale vertaling

Narratief

4 VERHAALLIJNEN

op de grens van zoet en zout

het verhalend landschapspark

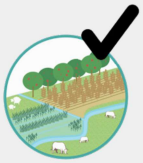

grensverleggend voedsellandschap

grenzeloos beleven en leven

Ambitie

STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

- De zoetwaterbevoorrading voor mens, landbouw en natuur verzekeren
- Het beschikbare zoetwater op een doordachte manier gebruiken
- Een robuust natuur- en waternetwerk realiseren en beheren
- De cultuur, identiteit en historiek van de Zwinstreek belevingsvol ontsluiten
- Historische erfgoed beleefbaar maken, herbestemmen en opwaarderen
- Erfgoed valoriseren voor de (lokale) economie en een betekenisvolle toerisme
- Inzetten op streekeducatie
- Het ondersteunen van innovatieve en streekeigen landbouw
- Een aantrekkelijk aanbod van streekproducten uitwerken
- Grensknelpunten wegwerken door internationale samenwerking
- De troeven van de Zwinstreek in de verf zetten
- Een performant onthaalnetwerk opzetten
- Het versterken van de lokale economie
- Beeldkwaliteit en beeldbepalende structuren versterken

Essentie

PROGRAMMA-ONDERDELEN

Programma:
- *Klimaatrobuuste kreken, integrale visie op krekenbeheer*
- *Grensoverschrijdende zoet-zilte toekomststrategie*
- *Robuuste natuur- en waternetwerken*
- *Operatie vismigratie*
- *Collectieve wateropvang op erven*

Programma:
- *Zichtbaar- en beleefbaar maken Staats-Spaanse linies*
- *Virtual reality brengt je terug naar het verleden*
- *(kerk)torennetwerk als uitkijkpunten*
- *Grensoverschrijdend dijkenplan*
- *Regionaal museumbeleid en netwerk met streek- en wereldoriëntatie*
- *Begeleiding bij (her) bestemmingen*

Programma:
- *Gebiedsgerichte en gediversifieerde landbouwvisie*
- *Grensoverschrijdende agro-innovatie*
- *Voedselhubs*
- *Grensknelpunten*

Programma:
- *Strategisch onthaalplan Zwinstreek*
- *Kwalitatieve en verbonden recreatieve netwerken*
- *Kwalitatief werken en leven*

Uitwerking

FOCUSGEBIEDEN

- *Waterbuffering in 'de Grenskreken'*
- *Natuurcluster Sluis - Cantelmolinie*
- *Groene Gordel Brugge, Maleveld als waterpark*
- *Onthaalpoort naar het Zwin Natuur Park en de hele streek*
- *Verbinding tussen Breskens en Waterdunen*
- *Samenhang en beeldkwaliteit stadsrand van Oostburg*
- *Voedselhub eiland Cadzand*
- *Toekomstverkenning Oost-Vlaams krekengebied*

Leeswijzer

Het Masterplan voor het Landschapspark Zwinstreek geeft weer hoe het document tot stand kwam en hoe de elementen uit de landschapsbiografie aanleiding gegeven hebben tot de uitwerking van de visie op het gebied.

In het analysedeel wordt kort samengevat hoe de oorspronkelijke ambitienota met 8 ambities, de analyse uit de landschapsbiografie samen met alle opgehaalde informatie uit de werkgroepen, en een desktopanalyse in het kader van dit masterplan, zijn samengebracht tot een hoofdstructuur van vier verhaallijnen die de basis vormen van de visie op het Landschapspark Zwinstreek.

In het visiedeel staan we stil bij hoe de baseline voor het Landschapspark Zwinstreek tot stand kwam: een dialoog tussen zee en land(en). Vanuit deze baseline wordt de visie op Landschapspark Zwinstreek toegelicht aan de hand van vier verhaallijnen:

- Op de grens van zoet en zout
- Het verhalend landschapspark
- Grensverleggend voedsellandschap
- Grenzeloos beleven en leven.

Binnen iedere verhaallijn worden de strategische doelstellingen toegelicht. Voor elk van deze strategische doelstellingen worden enkele programma-onderdelen beschreven. Deze programma-onderdelen illustreren hoe de strategische doelstellingen in de praktijk worden omgezet. De verdere uitwerking is terug te vinden in het operationeel plan.

In het deel "Het masterplan uitgewerkt" worden 8 focusgebieden verder toegelicht. Het uitgestrekte gebied van Landschapspark Zwinstreek vraagt om een gebiedsgerichte en integrale benadering. Naast de programma-onderdelen hebben we werk gemaakt van gerichte acties in concrete deelgebieden waar de visie van het masterplan concreet en gebiedsgericht werd uitgewerkt.

In het laatste deel "bestuur en communicatie" wordt het governance plan toegelicht en wordt de communicatie- en promotiestrategie toegelicht.

Kortom:

- De vier verhaallijnen vormen de basis en het narratief voor de verdere ontwikkeling van de Zwinstreek.
- De strategische doelstellingen leggen het ambitieniveau vast waar naartoe gewerkt wordt.
- De programma-onderdelen zijn "must haves" die de doelstellingen per verhaallijn valideren
- De focusgebieden geven een integrale en gebiedsgerichte uitwerking weer waar al deze zaken ruimtelijk getest zijn.

Op de pagina hiernaast wordt de structuur van visie tot acties nog eens in een overzichtelijk schema getoond.

Disclaimer: het gebruikte beeldmateriaal is enkel bedoeld ter illustratie en doet geen uitspraak over een particuliere of private situatie. Het is ondersteunend, maar niet bepalend voor de verdere ontwikkelingen.

Procesverloop

De Zwinstreek kent, naast een rijke geschiedenis, ook een uitgebreide planmatige en beleidsmatige historie. Nog voordat de partners de ambitie hadden het gebied kandidaat te stellen als grensoverschrijdend Landschapspark, was er al een nauwe samenwerking tussen een grote groep actoren in het gebied. De doelstelling was het historisch coherente gebied met een gelijkaardige ontstaansgeschiedenis te verbinden en sterker op de toeristisch-recreatieve kaart te zetten. Zo werd in 2019 een studie opgestart door The Missing Link (Utrecht) om **de gebiedsidentiteit** van de Zwinstreek te bepalen. Dit resulteerde tot de vaststelling van enkele gedeelde kernwaarden en tot 8 verhaallijnen als leidraad voor de toeristisch-recreatieve productontwikkeling. Na afloop van de opdracht ondertekenden de 3 provincies en 5 lokale besturen (de stad Brugge was toen nog niet aan boord) het **Charter voor de Grensoverschrijdende Zwinstreek** (november 2020). De doelstelling om verder te investeren in het gebied en te werken aan meer omgevingskwaliteit vormde de basis voor de kandidatuur van de Zwinstreek in de projectoproep 'Vlaamse parken' van de Vlaamse overheid.

In de aanloop naar de indiening van het kandidaatsdossier van het Landschapspark Zwinstreek, werden de Zwinstreekpartners en enkele stakeholders samengebracht met als doel te polsen naar de hogere ambities voor het gebied, om verder te gaan dan enkel een samenwerking op toeristisch-recreatief vlak. Het groen licht hierop gaf aanleiding tot de opmaak van een ambitienota, die het draagvlak van de partners bottom-up weergaf.

Deze **ambitienota** werd gevoegd bij de conceptnota die nodig was voor de aanmelding van de kandidatuur. Ze diende tevens als basis voor dit masterplan en voor het eerste operationeel plan, de documenten die voor de jury en de bevoegde minister de basis vormen voor de uiteindelijke erkenning van het grensoverschrijdende Landschapspark Zwinstreek.

De **aanbevelingen van de jury** naar aanleiding van de bevestiging van de Zwinstreek als kandidaat-landschapspark werden door alle partners besproken en onderzocht. Elke aanbeveling werd grondig overwegen en meegenomen of uitgewerkt in dit masterplan. Enkel de aanbeveling om het landschapspark eventueel uit te breiden naar de Oudlandpolder werd niet weerhouden. In de Oudlandpolder lopen op dit moment verschillende initiatieven, waardoor we het evenwicht dat daar gevonden werd niet willen verstoren. En de Zwinstreek op zich is al een aanzienlijk gebied van 45.000 ha en 121 organisaties die als stakeholder betrokken willen en moeten worden. Daar nog een gebied van 25.000 ha aan toevoegen, zou het proces binnen de toch al bijzonder krappe tijdsspanne enkel hebben vertraagd.

Wel is het zo dat de perimeter van het landschapspark elke 6 jaar opnieuw geëvalueerd zal worden, net als de werking van het landschapspark.

De relatie met het Geopark in oprichting Scheldedelta vormt een belangrijke troef voor het landschapspark Zwinstreek. We stelden eerder een samenwerkings- en ontwikkelingsconcept voor in relatie tot het UNESCO Geopark Scheldedelta in oprichting. Dit vormt niet alleen een bijkomende belangrijke troef voor het landschapspark Zwinstreek, de principes van een UNESCO-erkenning en de mogelijke uitbreiding van de perimeter in de toekomst kan een kans zijn om beide poldergebieden, elk met hun eigen gebiedsidentiteit op de interationale kaart te zetten.

Ter voorbereiding van het masterplan gaf de provincie West-Vlaanderen - namens het Zwinstreek-partnerschap - de opdracht voor de **opmaak van een landschapsbiografie**. Deze landschapsbiografie, opgemaakt door MUST Stedenbouw (Amsterdam), beschrijft en verklaart de geschiedenis en de actuele toestand van het gebied en is als bijlage terug te vinden bij dit masterplan.

Het projectproces werd ondersteund door een heldere **projectstructuur** met thematische werkgroepen, een projectgroep, een stuurgroep en een plangroep. Daarin werden de verschillende mandatarissen en ambtenaren van de lokale en provinciale overheden betrokken, samen met de vele vertegenwoordigers van agentschappen, organisaties, verenigingen, terrein- en waterbeheerders, enz.

Rondom de 8 thematische gebiedsambities van de ambitienota werden evenveel **werkgroepen** gevormd. Voor elke werkgroep was het thematisch leren kennen van stakeholders uit de 2 landen en 3 provincies een belangrijke eerste stap voordat ze aan de slag gingen. Ze vormden verder de participatieve basis van projectstructuur waarin de deelnemers konden participeren aan het planproces voor de Zwinstreek.
Ambitie 1: Versterken van de landschappelijke identiteit (werkgroep landschap)
Ambitie 2: Integraal en toekomstgericht waterbeheer (werkgroep water)
Ambitie 3: Ondersteunen van duurzame verdienmodellen voor de landbouw in een wijzigend landschap (werkgroep landbouw)
Ambitie 4: Herstel en ontwikkeling van het natuurlijke milieu en de biodiversiteit (werkgroep natuur)
Ambitie 5: Behouden en ontwikkelen van het rijke Zwinstreekerfgoed en het bieden van belevingsvolle, eigentijdse of innovatieve erfgoedontsluiting (werkgroep erfgoed)
Ambitie 6: Uitbouwen van toerisme en recreatie met een meerwaarde voor inwoners, bezoekers, ondernemers en de plek (werkgroep recreatie)
Ambitie 7: Ondernemen met Z(w)in (werkgroep ondernemen)

De leden van werkgroep natuur deelden hun werkzaamheden over 'natuurinrichting en beheer' en 'natuurbeleving en natuureducatie' op in twee subgroepen. In het totaal werden ruim 30 werkgroep-bijeenkomsten opgezet.

De **projectgroep** zorgde voor de begeleiding van deze deelopdrachten (masterplan en operationeel plan) en de realisatie van de deelproducten. Ze bestaat uit een vertegenwoordiger van elk van de besturen (6 steden en gemeenten, 3 provincies) en uit een of twee vertegenwoordigers vanuit elke thematische werkgroep. In de projectgroep kwamen de ideeën en voorstellen van de Zwinstreek-partners en de werkgroepen samen om de thematische insteken op te werken tot een geïntegreerd en samenhangend verhaal. De projectgroep kwam 5 keer bijeen, ter voorbereiding van de stuurgroep.

In de **stuurgroep** zetelen de politieke mandatarissen van de deelnemende besturen de politieke mandatarissen. Het gaat om alle inhoudelijk betrokken leden van het College van Burgemeester en Schepenen (van de steden en gemeenten Brugge, Damme, Knokke-Heist, Maldegem en Sint-Laureins) van het College van Burgemeester en Wethouders (van de Gemeente Sluis), van de Gedeputeerde Staten van Zeeland en van de Deputaties van Oost- en West-Vlaanderen. De stuurgroep kwam maandelijks samen om het planproces aan te sturen en te zorgen voor het nodige politieke draagvlak. De stuurgroep kwam 7 maal bijeen.

Een kleine **plangroep** kwam bijna wekelijks bijeen op woensdagochtend om afspraken te maken voor de uitwerking van tussentijdse producten (visiekaarten, werkkaarten, aanpak sessies, voorbereiding stuurgroep, projectgroep, input en feedback werkgroepen, enz.).

Vele andere Zwinstreek-stakeholders, zoals leden van organisaties, verenigingen, ondernemingen, ondernemers, burgers en geïnteresseerde streekbewoners werden tweemaal uitgenodigd naar een **Zwinstreekforum**.

Tijdens het Zwinstreekforum konden we hen informeren of bij hen informatie, meningen of concrete actievoorstellen ophalen via interactieve werksessies.

Ter ondersteuning en uitwerking van het proces werden de bureaus LAMA landscape architects en Endeavour aangesteld. Hun opdracht ging in september 2022 van start. In het planproces kunnen we vijf fases onderscheiden.

In een eerste fase, de **analysefase**, synthetiseerden we kennis vanuit het reeds gedane analysewerk in de verschillende studies en de landschapsbiografie. Tijdens een analyseworkshop detecteerden we de hiaten in de analyse en vulden we deze aan met eigen onderzoek. Deze fase vertrok vanuit de acht ambities uit de ambitienota, waarbij telkens een themakaart werd getekend en duidelijke conclusies, speerpunten, aan verbonden werden.

Vanuit deze grondige analyse, met verschillende partners op verschillende schaalniveaus, enerzijds en de nulmeting van de regio anderzijds, gingen we in een tweede fase over tot het **opmaken van een visie** voor de regio. Hierbij startten we met een visieworkshop. Daaruit volgden de vier gedragen verhaallijnen, die een samen een houvast bieden voor de overkoepelende uitdagingen en kansen, en voor een strategisch en programmatische aanpak die gerichte en meer intense samenwerking tussen partners veronderstelt. Vervolgens hebben we de eerder voorgestelde deelgebieden geprioriteerd tot een shortlist van sleutellocaties of focusgebieden. Op de 2 Zwinstreekfora nodigden we een grote groep stakeholders uit en toetsen bij hen de vier verhaallijnen en keuze voor de focusgebieden. Vanuit een gemeenschappelijke visie werden de ambities van de verschillende partners om gezet naar meer **concrete doelstellingen** die passen binnen een langetermijnstrategie. In een individueel gesprek met elke werkgroep voorzitter werden de doelstellingen verder verfijnd. De gerichte projecten, acties en maatregelen werden verder bedacht en aangescherpt en ten slotte gekoppeld aan de doelstellingen. Waar mogelijk werden de initiatiefnemers hiervan benoemd. Zo konden zij reeds enkele voorbereidende stappen zetten naar het beschrijven van acties die op korte termijn.

In de derde fase gingen we over naar een **operationeel plan** met een gedetailleerd uitvoeringsprogramma voor het hele plangebied en de focusgebieden. Er werd verder bepaald hoe prioritair bepaalde acties zijn en enkele grotere programma-onderdelen werden aangeduid per verhaallijn. De verschillende trekkers werd gevraagd om actiefiches op te stellen voor de periode van 2024-2028. Hierbij gingen we in op wat (projecten of actie), waar (aanduiding op kaart), wanneer (termijn), hoe en met welke middelen (instrumenten) die uitvoering wordt voorzien.
In een laatste fase voegden we alle informatie samen en stemden we alles af tot het masterplan en het operationele plan.

In dit korte traject van dit master- en operationeel plan was het niet mogelijk om elke actie zeer gedetailleerd uit te werken. Het is een vertrekpunt, die een visie meegeeft voor de Zwinstreek als Landschapspark, waarna in de toekomst verschillende zaken nog verder uitgediept zullen worden.

Zo is het ook niet gelukt om elk project of actie gedetailleerd uit te werken. Het masterplan en operationeel plan vormen een vertrekpunt met een visie, met strategische doelstellingen, enkele grote deelprogramma's en een waslijst van projecten en acties. Dit vormt de basis voor verdere samenwerking van de Zwinstreek-partners bij de erkenning als Landschapspark, en de verdere uitwerking, prioritering en operationele vertaling van het gehele programma in uitvoering projecten en acties.

Procesverloop

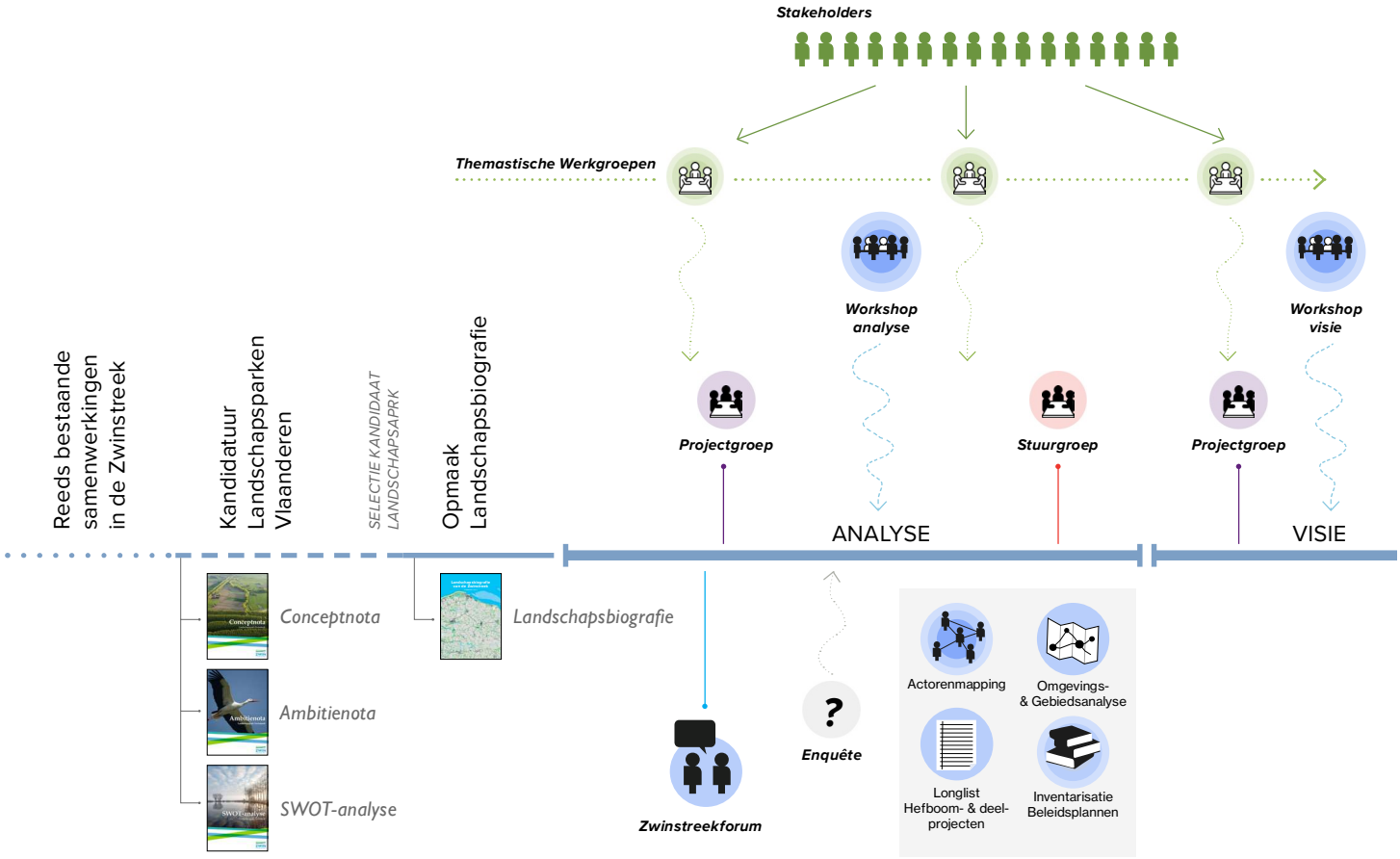

SCHELDE DELTA
ASPIRING GLOBAL GEOPARK

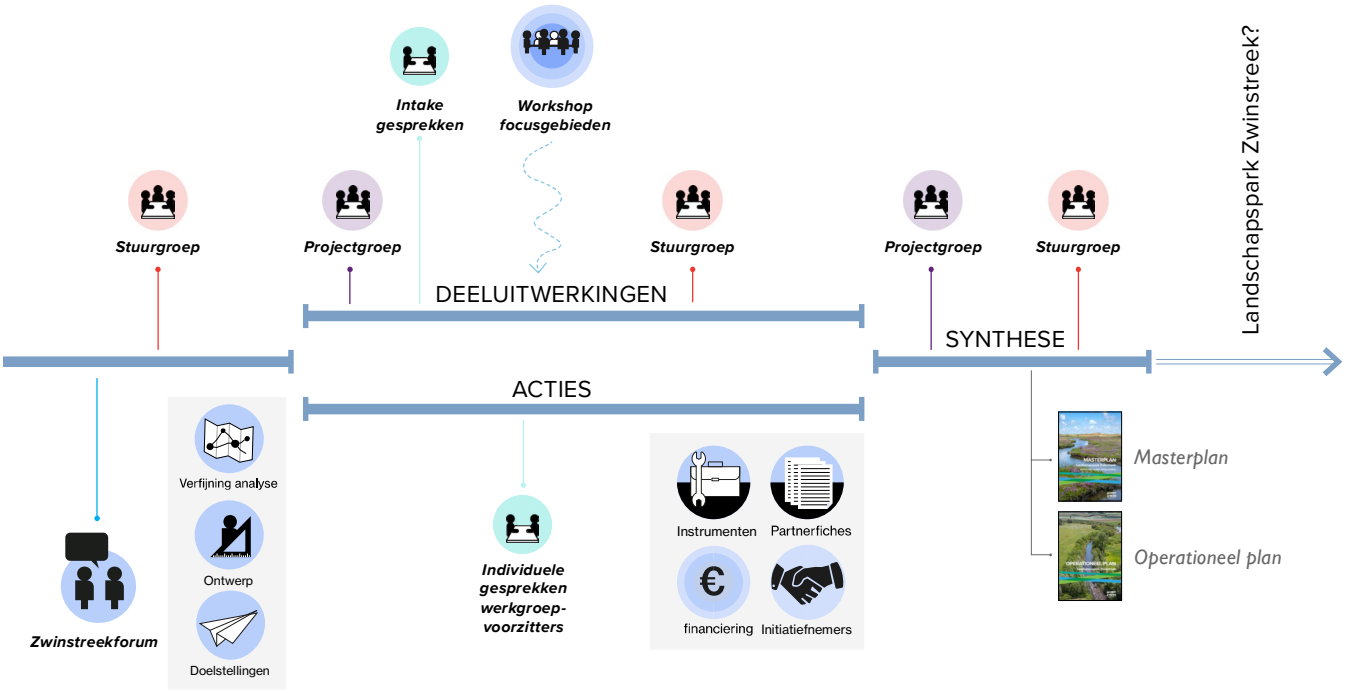
Intake gesprekken
Workshop focusgebieden
Stuurgroep
Projectgroep
Stuurgroep
Projectgroep
Stuurgroep
Landschapspark Zwinstreek?
DEELUITWERKINGEN
SYNTHESE
ACTIES
Verfijning analyse
Ontwerp
Doelstellingen
Zwinstreekforum
Individuele gesprekken werkgroep-voorzitters
Instrumenten
Partnerfiches
financiering
Initiatiefnemers
Masterplan
Operationeel plan

Ligging van de Zwinstreek

De Zwinstreek is een unieke kustregio, doorspekt van kreken, geulen en dijken, op de grens van Vlaanderen en Nederland. De Zwinstreek ligt in het noorden van West-Vlaanderen, het westen van Zeeuws-Vlaanderen en een stukje op Oost-Vlaams grondgebied. Van Brugge, Damme en Knokke-Heist tot Maldegem, Sint-Laureins en Sluis. Een weids, open kust- en Scheldepoldergebied. De Zwinstreek beslaat 45.311 ha. Daarvan ligt 21.881 ha in Vlaanderen, 23.430 ha in Nederland (Gemeente Sluis, Provincie Zeeland). 5.529 ha in Oost-Vlaanderen en 16.282 ha in West-Vlaanderen.

De gebiedscontour voor het kandidaat-landschapspark Zwinstreek is grotendeels geënt op historische en landschappelijke structuren.

Zuidervaartje
© Stad Damme - Jan Darthet

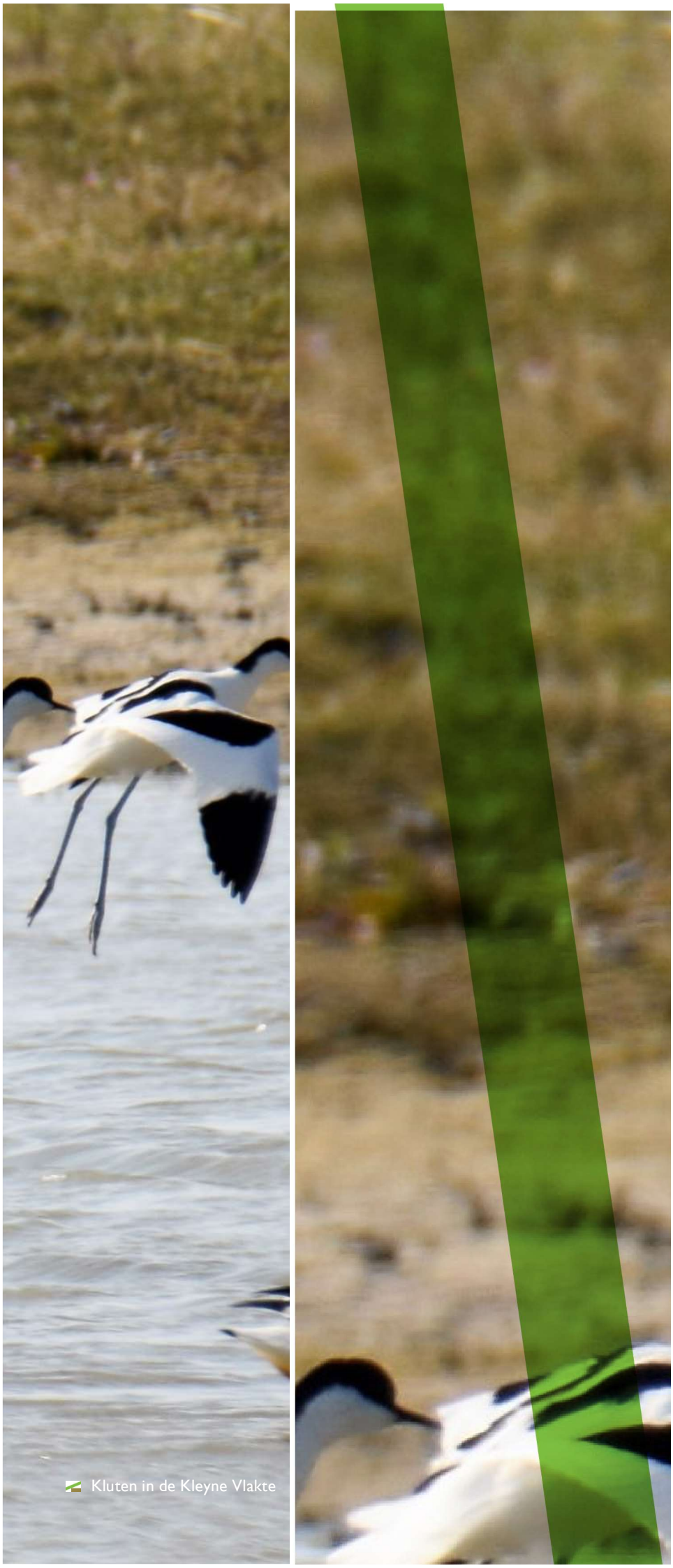

Kluten in de Kleyne Vlakte

1

Analyse

Natuurlijke dynamiek

Waterrijk landschap

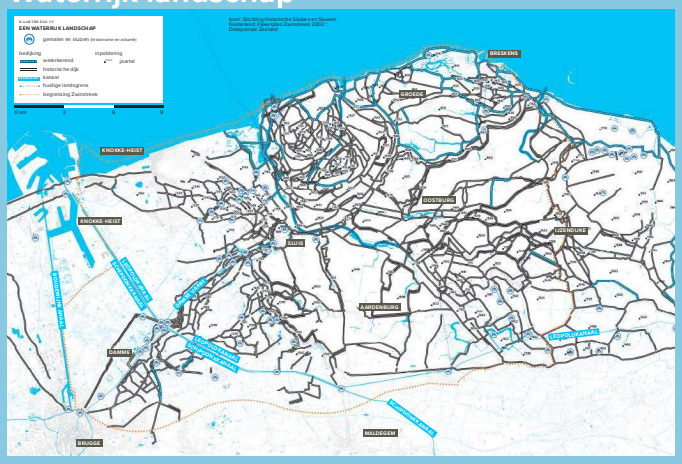

Productief landschap

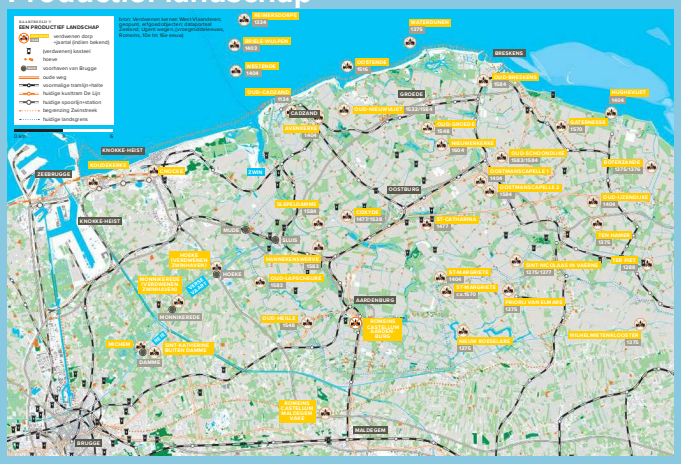

Militair landschap 1600

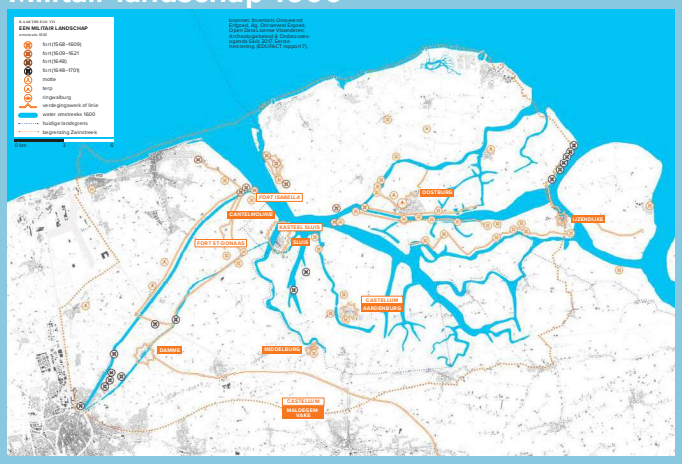

Militair landschap WOI - WOII

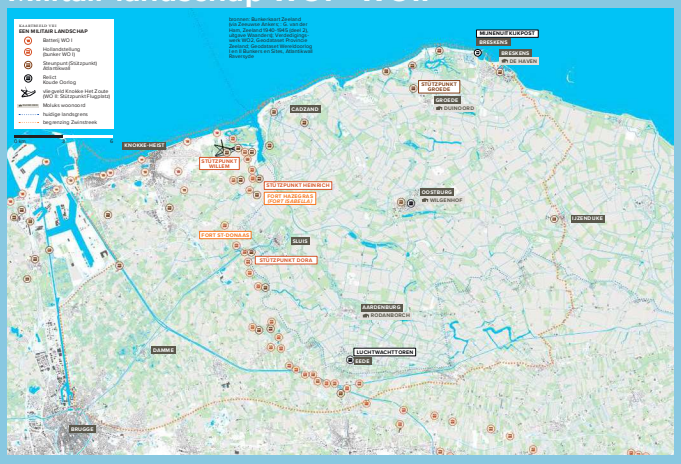

Recreatief landschap

Biodivers landschap

Cultuurhistorische landschapseenheden

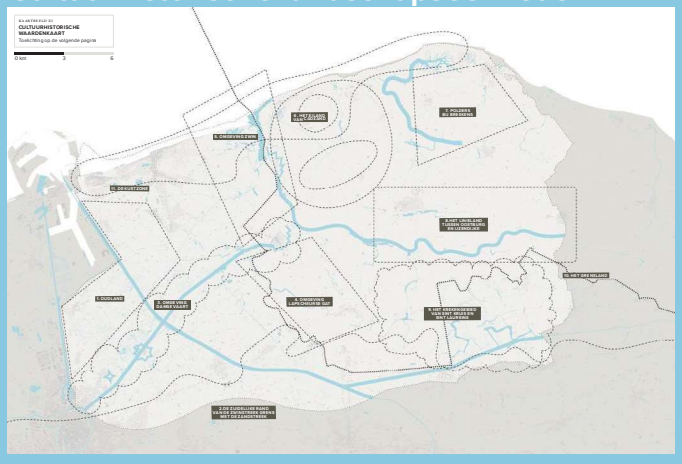

Het masterplan als verlengstuk van de landschapsbiografie

Er is in het verleden al heel wat analysewerk gedaan naar de ontstaansgeschiedenis, cultuur en het huidige gebruik van het unieke en waardevolle landschap van de Zwinstreek. In de landschapsbiografie wordt getoond hoe de zee dit landschap vorm gaf met haar geulen, kreekruggen, schorren, duinen en stranden. Hoe de mens dat landschap met innovatieve dijkenbouw en ingenieuze watersystemen met sluizen en dammen geschikt maakte voor bewoning en landbouw. Hoe er langs geulen dorpen en steden ontstonden met een directe toegang tot de zee. Hoe dorpen verdronken en oude geulen verzand raakten waardoor Zwinhaventjes in onbruik raakten en als relicten in het landschap achterbleven.

De landschapsbiografie toont hoe de Zwinstreek vanuit een natuurlijke dynamiek als waterrijk landschap gevormd werd, hoe het op zee gewonnen gebied ontgonnen werd en evolueerde tot een rijk en productief landschap. Maar ook hoe grenzen bevochten en verdedigd werden. Het militaire landschap in de Zwinstreek is nog altijd nadrukkelijk zichtbaar in oude linies zoals de Staats-Spaanse linies, de Atlantikwall en de Hollandstellung.

De landschapsbiografie belicht daarnaast de unieke natuurwaarden en natuurpotentie van de Zwinstreek. De Zwinstreek is gelegen aan de Oost-Atlantische vogeltrekroute. Miljoenen trekvolgels migreren hier jaarlijks tussen de arctische gebieden in het noorden, via de Waddenzee en Zwinstreek richting hun overwinteringsplaatsen in Afrika.

En het leert ons hoe het gebied de laatste 100 jaar tot een attractieve toeristische streek evolueerde, met een dynamisch ondernemerschap waar innovatie en creativiteit vooropstaan.

De landschapsbiografie maakt de koppeling tussen de verhalen uit het verleden, het landschap van nu en de opgaven voor de toekomst. Zij dienen als bouwstenen voor dit masterplan, en vormen de basis voor de 4 verhaallijnen en hun strategische doelstellingen.

In de landschapsbiografie wordt een landschapsanalyse gemaakt op een cultuurhistorische waardenkaart. Hier wordt een overzicht gegeven van verschillende deelgebieden of deellandschappen die omwille van hun samenhang te onderscheiden zijn in de Zwinstreek. Deze landschappelijke cultuurhistorische waardenkaart met haar deelgebieden geven de aanleiding tot de uitwerking van de focusgebieden in dit masterplan.

De inzichten uit de landschapsbiografie zijn in het masterplan meegenomen en hebben bijvoorbeeld concreet geleid tot de keuze van de focusgebieden en de formulering van de vier verhaallijnen die in het masterplan gehanteerd worden.

Analyseworkshop

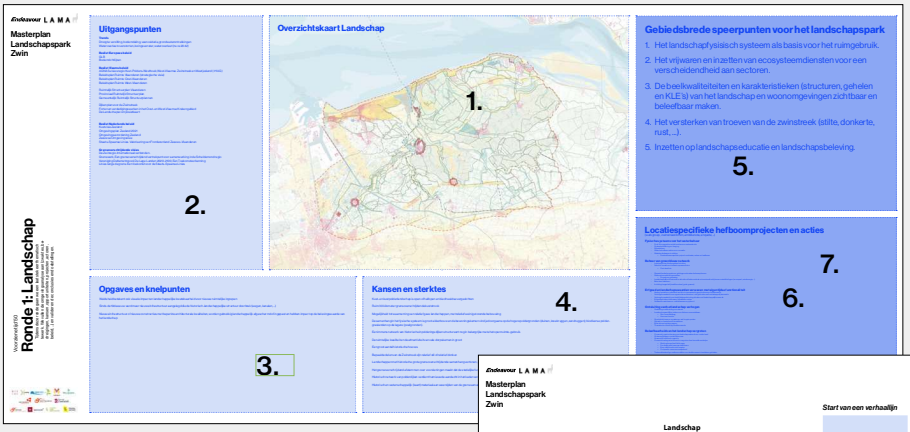

1. Themakaart
2. Uitgangspunten
3. Opgaven en knelpunten
4. Kansen en sterktes
5. Gebiedsbrede speerpunten

Analyse

6. Hefboomprojecten
7. Acties
8. Verhaallijnen

Visie

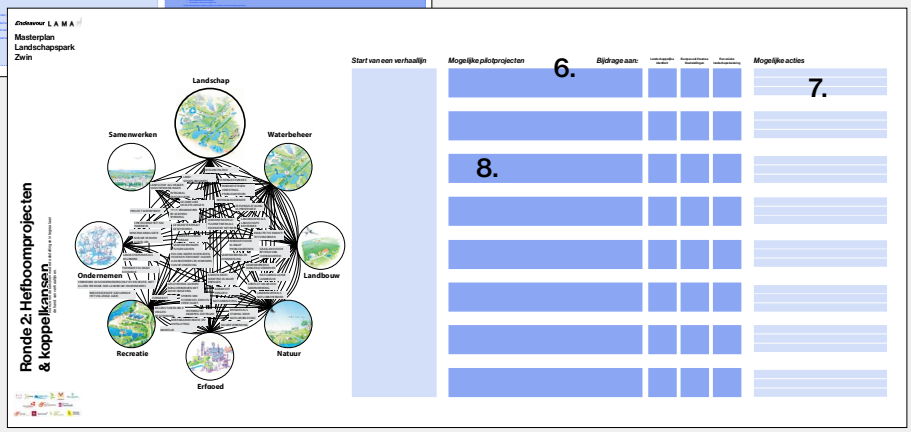

Analysekaarten

Overzicht voorgestelde acties

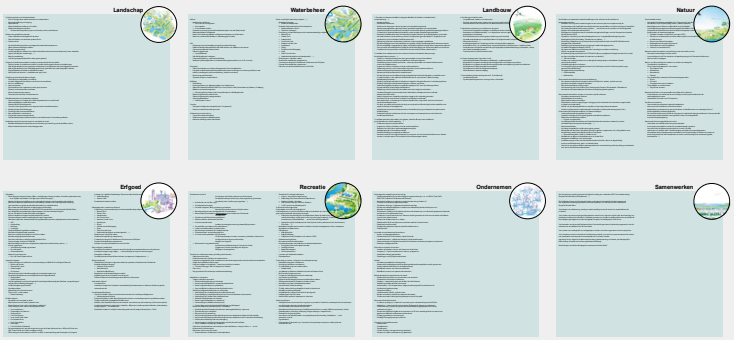

Thematische analyse

Met de landschapsbiografie is een gedegen analyse van de Zwinstreek gemaakt. Voor het masterplan heeft deze analyse de basis gevormd. Aanvullend is er een parallelle desktopanalyse gedaan waarbij aan de hand van de acht thema's (gekoppeld aan de thematische werkgroepen) werd besproken waar de toekomstopgaven liggen voor de Zwinstreek.

De desktopanalyse is aangevuld vanuit de thematische werkgroepen en tijdens een analyseworkshop werden speerpunten geformuleerd die de basis hebben gelegd voor de strategische doelstellingen die in dit masterplan zijn opgenomen.
9 werkgroepen kwamen op eigen tempo samen, en bediscussieerden de uitdagingen, de mogelijke samenwerking, de thema's en onderwerpen en de evoluties van het traject. Vanuit de werkgroepen werden de krijtlijnen voor de strategische doelstellingen per verhaallijn uitgestippeld en werden een groot aantal mogelijke acties naar voor geschoven.

Alle acties werden gebundeld in een excellijst. Deze die op korte termijn gerealiseerd kunnen worden, werden uitgewerkt als fiche en zijn terug te vinden in het eerste operationele plan. Deze acties moeten de ambities en de visie voor de Zwinstreek helpen realiseren in de praktijk, waarbij het landschapspark verbindend en faciliterend optreedt, zonder daarbij de autonomie van de besturen te schenden, noch een negatieve impact uit te hebben op individueel ondernemerschap.

Daarnaast werden terreinbezoeken georganiseerd waarbij de verschillende deellandschappen en focusgebieden werden bezocht. Voor de focusgebieden zijn afzonderlijke werksessies georganiseerd.

De verzamelde inzichten vanuit de verschillende analyse-sporen zijn integraal verwerkt in de hoofdopzet van de visie, themalagen en doelstellingen.

Van 8 thema's naar ...

Landschap

Waterbeheer

Natuur

Landbouw

Recreatie

Erfgoed

Ondernemen

Samenwerken en beheer

Vier integrale verhaallijnen

Zoals eerder aangehaald is er al een heel traject gelopen met de betrokken actoren langs beide kanten van de landsgrens in de Zwinstreek. 9 werkgroepen, meer dan 80 medewerkers uit de provincies, de betrokken lokale besturen en de middenveldorganisatie gaven hun inzichten, hun tijd en inzet om de Zwinstreek als uniek gebied verder te versterken. Uit deze verschillende thematische werksessies is heel wat waardevolle informatie opgehaald. Deze werksessies werden georganiseerd op basis van acht geformuleerde thema's, namelijk:

- Landschap
- Waterbeheer
- Landbouw
- Natuur
- Erfgoed
- Recreatie
- Ondernemen
- Samenwerken

In dit masterplan is ervoor gekozen om deze acht thema's integraal te verwerken naar vier verhaallijnen die de ziel van de Zwinstreek proberen te vatten en een kapstok bieden voor zowel de visie als het operationaliseren van het landschapspark.

1 Op de grens van zoet en zout
2 Een verhalend landschapspark
3 Grensverleggend voedsellandschap
4 Grenzeloos beleven en leven

Deze vier verhaallijnen vormen de rode draad in het masterplan en zijn als toetsingskader gebruikt om de geopperde acties die uit de werksessies naar voren kwamen te valideren en te groeperen. Zo werd de focus gelegd op die acties die zeer specifiek inzetten op het versterken, het verder uitbouwen en uitdragen van de specifieke identiteit van de Zwinstreek. De landschapskwaliteit van het gebied staat hierbij centraal.

De vier verhaallijnen worden in de visie verder toegelicht.

Op de grens van zoet en zout

Het verhalend landschapspark

Grensverleggend voedsellandschap

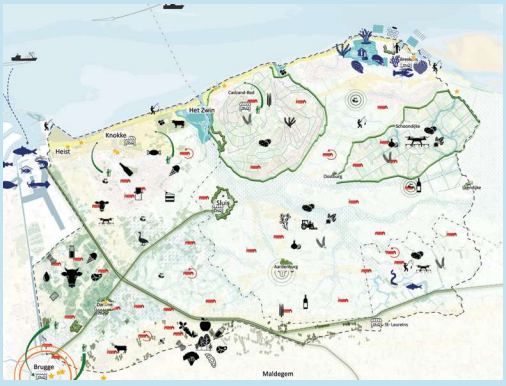

Grenzeloos leven en beleven

Stadswallen Damme
© Jan D'Hondt

2

Visie

Zwinstreek, van nature dynamisch, tussen zee en land(en), tussen zoet en zout

De Zwinstreek is een unieke kustregio voor Vlaanderen en Nederland maar ook op Europees niveau. Natuurlijke en antropogene processen hebben de Zwinstreek over tijd en grenzen heen doen uitgroeien van een land van zee - met getijdengeulen slikken en schorren, duinen en stranden - tot een zee van land met haar uitgestrekte polders. Die continue dialoog tussen zee, land en mens en het gegeven van een landsgrens, vormt de ziel van de Zwinstreek. Ze heeft over millennia heen een uniek en afwisselend grensoverschrijdend kustlandschap opgeleverd, dat ook vandaag nog het zilte verleden en de innovatieve omgang met het water uitademt.

De hoogtekaart en geomorfologische kaart tonen een landschappelijke onderlegger rijk aan verhalen en relicten uit een lange geschiedenis. Ook vandaag nog vormt deze landschappelijke onderlegger de basis voor de verschillende functies zoals natuur, landbouw en wonen in de Zwinstreek.

In dit masterplan wordt ingezet op het versterken van de lokale en regionale identiteit met haar typerende DNA-strengen waarbij het unieke landschap als belangrijkste middel wordt ingezet. Een landschapspark waardig.

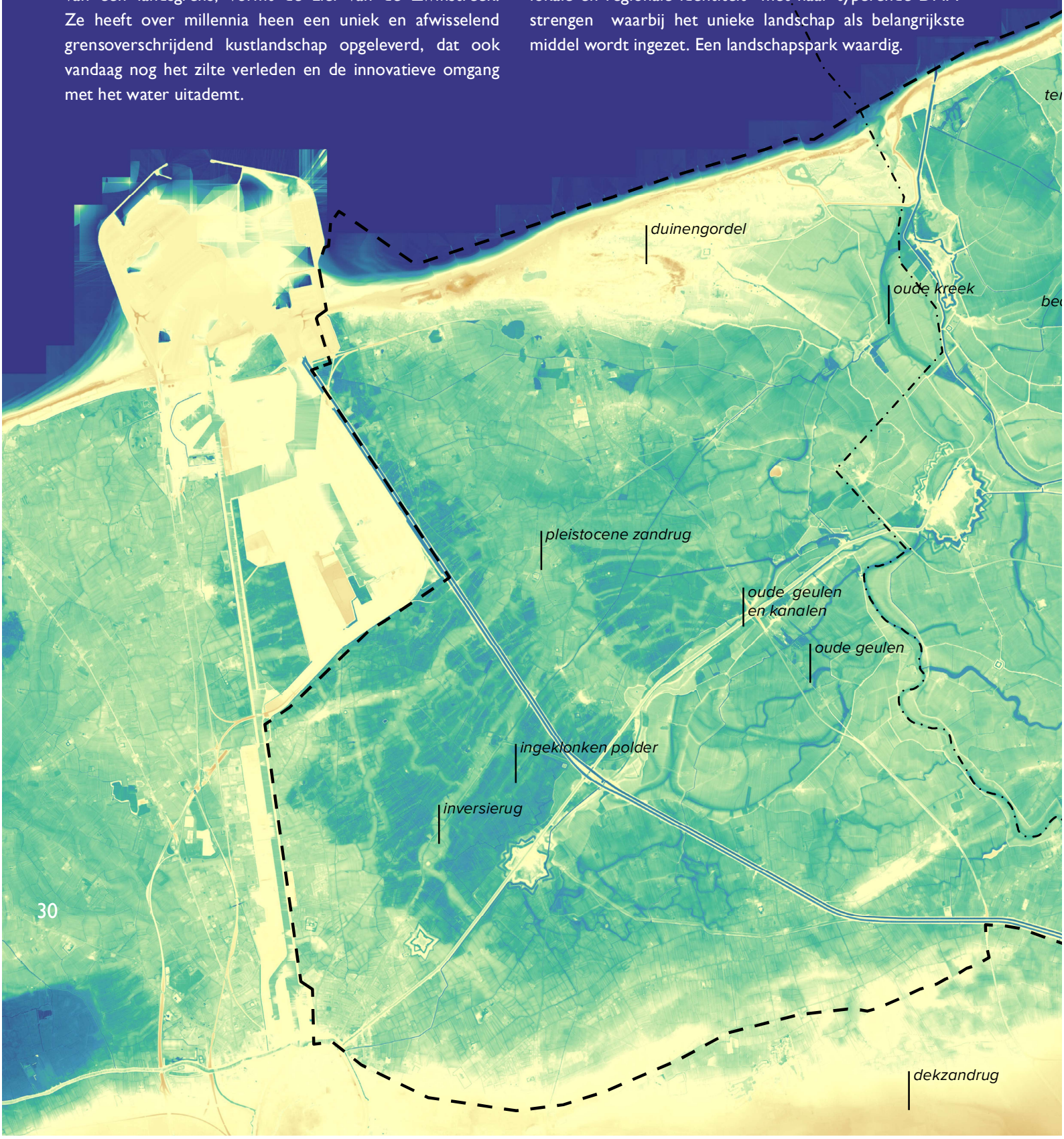

strandwal
oude kreek
eiland van Cadzand
inversierug
bedijkingen
oeverwallen
verzande kreek
oude kreek
dekzandrug
uitloper dekzandrug

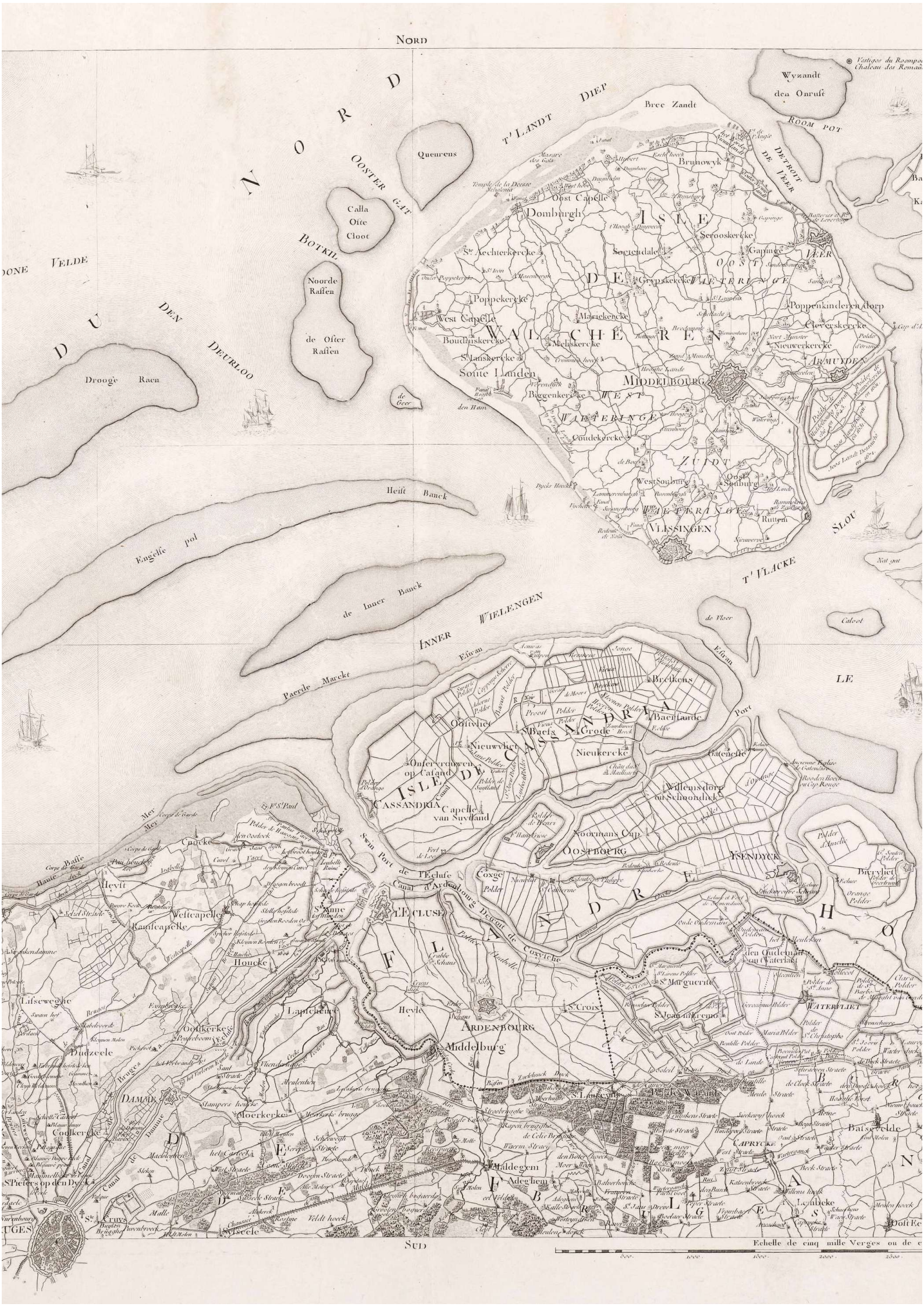
NORD
SUD
N O R D
T'LANDT DIEP
OOSTER GAT
BOTKIL
DEN DEURLOO
VELDE
Bree Zandt
Wyzandt
den Onruft
ROOM POT
DE VEER
Queurens
Calla
Oſte
Cloot
Noorde
Raſſen
de Oſter
Raſſen
Drooge Raen
Heiſt Banck
Engelſe pol
de Inner Banck
INNER WIELINGEN
T'VLACKE
SLOE
de Vloer
Calcot
Paerde Marckt
Efraan
Oost Capelle
Domburgh
Brunowyk
ISLE DE WALCHEREN
Serooskercke
Gaanmee
OOST VEERE
Souteudale
Grypskercke
VEERE
Poppekercke
West Capelle
Meliskercke
Boudhuskercke
S.t Laiskercke
Soute Landen
Maricekercke
Poppenkinderen dorp
Cleverskercke
Nieuwerkercke
ARMUYDE
MIDDELBOURG
Biggenkercke
WEST VEERE
Coudekercke
ZUYDT VEERE
West Souburg
Oost Souburg
Ruttem
VLISSINGEN
Fort de Rammekens
Fort de Zoute
Fort de Zeer
Fort de Haak
Fort de Ste Marie
Fort de Ste Anne
Fort de Ste Catherine
Fort de Ste Marguerite
Fort de Ste Croix
Fort de Ste Jean
Fort de Ste Barbe
Fort de Ste Hélène
Fort de Ste Thérèse
Fort de Ste Sophie
Fort de Ste Christophe
Fort de Ste Anne
Fort de Ste Marie

Introductie tot de vier verhaallijnen

Het masterplan is opgebouwd rond de vier geïntegreerde verhaallijnen:
1 Op de grens van zoet en zout
2 Een verhalend landschapspark
3 Grensverleggend voedsellandschap
4 Grenzeloos beleven en leven

De eerste verhaallijn **"Op de grens van zoet en zout"** zet in op het versterken van de ziel van de Zwinstreek, namelijk de dialoog tussen zoet en zout water in al haar facetten, maar ook het vinden van de balans tussen water en land. Dit vanuit zowel een historisch als een toekomstig perspectief. Water vormt zonder enige twijfel de blauwe verbindende draad, fysiek in het gebied en emotioneel tussen de verschillende actoren.

De tweede verhaallijn **"Een verhalend landschapspark"** zet in op het behoud en versterken van de identiteit van het gebied door landschappelijke structuren zoals kreken en geulen, oude dijken, maar ook militaire landschappen, en ander streekeigen erfgoed zichtbaarder te maken en op te waarderen, ook vanuit een toekomstbestendige functie. Onze toekomst ligt in het leren waarderen en integreren van het verleden. We zetten in op het "naar boven halen" van de unieke verhalen die schuilgaan in de Zwinstreek.

De derde verhaallijn **"Grensverleggend voedsellandschap",** vertrekt vanuit de landbouwer als gewaardeerde landschapsbouwer. De rol van de landbouwer in het mee vrijwaren van de unieke open ruimte en het mee laten evolueren van het landschap toont het belang van de agrarisch ondernemer aan. Daarnaast bouwen we verder op het versterken van de Zwinstreek als culinaire topregio en het versterken en specificeren van (lokale)voedselproductie.

De vierde verhaallijn **"Grenzeloos beleven en leven"** zet in op het versterken van de beleefbaarheid en leefbaarheid van de regio voor zowel bewoners, ondernemers als toeristen en recreanten. Stilte, rust, ruimte en donkerte zijn daarbij belangrijke kernkwaliteiten voor de Zwinstreek.

De vier verhaallijnen samen bieden een kapstok voor het versterken van de kwaliteit, identiteit en leefbaarheid van de Zwinstreek met het landschap en haar verhalen als katalysator voor recreatie, toerisme en van de lokale economie.

Per verhaallijn zijn verschillende programma-onderdelen gedefinieerd. Hierin is een eerste aanzet gedaan om belangrijke overkoepelende thema's te groeperen. Deze programma-onderdelen dienen als kapstok waaronder één of verschillende doelstellingen en ambities verder uitgewerkt zouden kunnen worden door het parkbureau.

Ze dienen daarnaast om de kortetermijnacties in te schrijven in een langetermijnvisie. Een overzicht van acties die binnen een programma-onderdeel vallen is terug te vinden in het operationeel plan.

Carte chorographique des Pays-Bas Autrichiens 1884
(Beeld: Ferraris via Vrije Universiteit Amsterdam)

Zwin
© Misjel Decleer

Verhaallijn I

Op de grens van zoet en zout

De kustlijn en de overgang van zoet naar zout is inherent verbonden aan het ontstaan van het Zwinlandschap. De boven- en ondergrondse wisselwerking tussen zoet en zout heeft over de eeuwen heen *unieke landbouwsystemen en habitats* gevormd, met eigen fauna en flora. Heel wat landschappelijke structuren zijn terug te brengen op deze overgang van zoet naar zout en vormen een opportuniteit om te komen tot een *klimaatrobuust watersysteem*, met een gezonde gradiënt en voldoende zoet water voor de natuur, mens en economie. We spelen de kreken, duinen, dijken, graslanden en zandruggen uit om een antwoord te bieden op de klimaatuitdagingen voor natuur, landbouw en bewoners.

Referentie Seatrout project, Fyn: Een bottom-up project dat als doelstelling had om de forel terug te brengen en daarvoor heeft gewerkt aan visvrije migratie en waterkwaliteit. Na een verloop van tijd is de lokale economie op dit succes gaan inspelen.

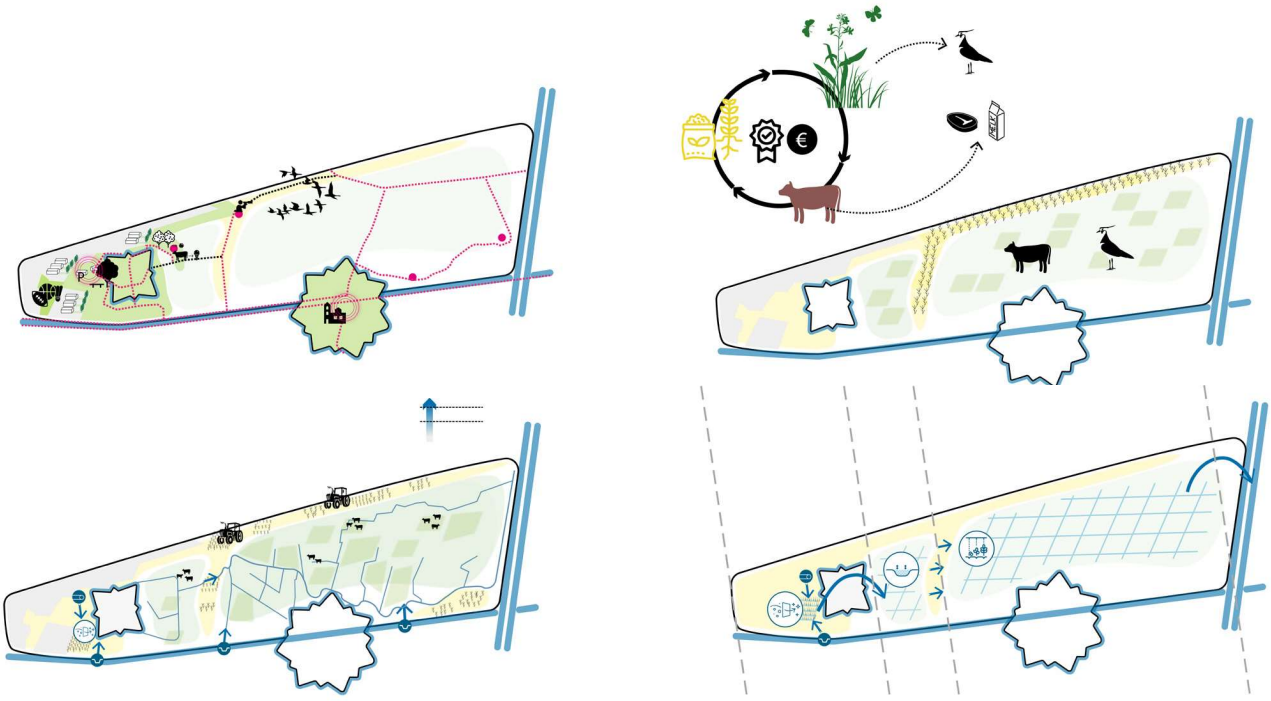

Referentie: Water-Land-Schap 2.0 Romboutswervepolder waar een synergie is gezocht tussen het stedelijk water en de watervraag van de polders. Daarbij wordt het militaire erfgoed ingezet al waterbuffers.

Op de grens van zoet en zout

De Zwinstreek ligt op het raakvlak van uiteenlopende landschappen, van de zandstreek door de polders tot de kust, met haar schorren, stranden en de duinen. De polders onderscheiden zich door hun weidsheid en openheid, van de meer gesloten zandstreek met bossen en dreven. Minder zichtbaar, maar bepalend voor de karakteristieken van die landschappen, is de gradiënt van zoet, brak en zout water.
De zee zette zand en klei af en leverde ons de vruchtbare polderbodems. In de hoger opgeslibde delen is het water relatief zoet, want tussen de fijnere bodemdeeltjes kan het regenwater gemakkelijker insijpelen. Het zijn de gebieden waar de landbouw op steunt. Het overspoelde moeras vinden we vandaag terug als het veen in de ondergrond, verzadigd met fossiel zoutwater. Op plaatsen waar dit water opkwelt, zorgt dat voor bijzondere vegetaties en een unieke polder-biodiversiteit. Zo zorgen de vele gradiënten van zoet en zout in de bodem- en het oppervlaktewater over de eeuwen heen voor unieke landbouw- en diverse ecosystemen.

Deze grenzen tussen zoet en zout zijn door de tijd heen meerdere malen veranderd, en zijn ook vandaag nog aan verandering onderhevig. Door menselijk ingrijpen is de natuurlijke afstroom grotendeels doorbroken, hetzij door de aanleg van infrastructuren (dijken, watergangen, afwateringskanalen, …) hetzij door harde administratieve grenzen (zoals landsgrenzen) en intensiever landgebruik. Innovaties in het watersysteem vormen dan ook al eeuwenlang de basis van het cultuurlandschap van de Zwinstreek.

Klimaatverandering brengt nieuwe uitdagingen mee voor het landschap van de Zwinstreek. In de toekomst wordt verwacht dat de zeespiegelstijging zich verder doorzet, die de mogelijkheden voor waterafvoer beperkt en de druk van verzilting doet toenemen. Er worden daarnaast langere perioden met hitte of extreme droogte verwacht, die afgewisseld worden met perioden met hevige regenval. Omgaan met deze veranderingen vormt een uitdaging voor ons allen. Landbouw heeft nood aan voldoende – zoet – water en een gezonde bodem voor een goede productiviteit en duurzaam rendement. De biodiversiteit houdt enkel stand met diezelfde gezonde bodem en een voldoende aanbod van kwalitatief water, hetzij zoet of zout. Het water ook inzetten als recreatieve troef voor de Zwinstreek, vraagt evenzeer om een goede waterkwaliteit, bij uitstek op zwemlocaties.

Om de Zwinstreek veerkrachtiger te maken voor een veranderend klimaat, liggen er veel kansen in het kenmerkende landschap. Heel wat landschappelijke structuren bieden namelijk kansen om het watersysteem en de Zwinstreek te wapenen tegen opwarming, verdroging, overstromingen en verzilting. Denk hierbij aan de laaggelegen polders, de ingeklonken poelgronden, de vele kreken, de historische walgrachten van forten, de duinen en andere zandruggen. Ze kunnen een bijdrage leveren aan de zoetwaterbeschikbaarheid voor natuur, mens en landbouw. De herwaardering van deze landschappelijke structuren versterkt tegelijkertijd de landschappelijke kwaliteit en de gebiedsidentiteit van de Zwinstreek.
Zo verzekeren robuuste duinen ons tegen de veiligheidsrisico's van de zeespiegelstijging, als bovengrondse beschermingsgordel voor overstromingen vanuit zee, maar ook als ondergrondse beschermingsgordel voor toenemende zoutdruk. Binnendijks wapenen we ons bijkomend met aangepast peilbeheer en watertechniek (bv. aanleg kwelgrachten) tegen de toenemende verziltingsdruk. Laaggelegen gronden en graslandcomplexen (in de oudste polders) en het netwerk van de kreken, de vele kilometers watergangen en kanalen hebben een groot potentieel voor waterretentie en waterberging.

Het uitwerken van een robuuster en grensoverschrijdend waternetwerk kan naast meer veerkracht voor het watersysteem ook een belangrijke rol vervullen in de te verbinden ecologische netwerken van de Zwinstreek. In veel natuurkernen is het herstel en de instandhouding van habitats, van flora en fauna pas te realiseren met een geoptimaliseerd waterbeheer en een specifieke zoet-zoutgradiënt.
Waterlopen en voormalige geulen fungeren ook als verbindende structuren, waarlangs vele soorten zich voortbewegen in het landschap. Zo kunnen bv. kansen om de vismigratie tussen zoet en zout te verbeteren aangegrepen worden om de identiteit van de Zwinstreek als grensgebied verder uit te spelen.
Er liggen ook kansen om spaarzamer met het zoetwater om te gaan dat beschikbaar is in de regio.

Naast het innoveren in zoetwaterstrategieën, biedt het landschapspark ook een uitgelezen kans om verder te leren en te innoveren in de ontwikkeling van parallelle adaptatie strategieën rond zilte teelten. Het kenniscentrum en de zilte boerderij van Waterdunen blijven hier kennis en educatie rond ontwikkelen en er wordt verder verkend of opschalingsmogelijkheden financieel en technisch haalbaar zijn.

Ambities en doelstellingen

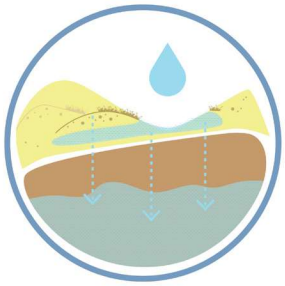

De zoetwaterbevoorrading voor mens, landbouw en natuur verzekeren

Om te voorzien in de waterbehoefte met een veranderend klimaat wordt ingezet op vasthouden en infiltratie van zoetwater. Hier bedienen we ons van zowel het fysische systeem met haar microreliëf en typische bodems als van de structuren zoals duinen, kreekruggen, zandruggen, kreken, geulen, …

Een goed functionerend en veerkrachtig watersysteem dat zowel is opgewassen tegen lange droge perioden als hevige piekregenval dient robuuster en meer verbonden te zijn. Administratieve grenzen hoeven daarbij niet langer een belemmering te vormen. Waar mogelijk worden grensoverschrijdende waternetwerken hersteld.

De opslagcapaciteit van de ondergrond wordt beter benut. Door water vast te houden, waar en wanneer dit mogelijk is, kan het water infiltreren in de bodem. Zandige bodems (duinen, kreekruggen, dekzandruggen) lenen zich daartoe meer, dan de minder doorlaatbare kleibodems. Door het water langer vast te houden, zal de bodem ook minder snel uitdrogen en kunnen we langere droogteperiodes overbruggen.

Naast waterkwantiteit is de waterkwaliteit net zo belangrijk. Een goede balans in de gradiënt van zoet naar zout levert meerwaarde voor de landbouw en voor een unieke biodiversiteit in de Zwinstreek. Een goede waterkwaliteit wordt bereikt met generieke en innovatieve maatregelen van waterzuivering en het afkoppelen of beperken van de vuilvracht. Het doel is om het landschapspark als hefboom te gebruiken om gebieds- en resultaatgericht verder te werken aan een goede waterkwaliteit voor natuur, landbouw en recreatie.

Met de klimaatverandering wordt een verhoogde verziltingsdruk verwacht, onder meer door de zeespiegelstijging en door verdroging. We nemen maatregelen waar mogelijk, aanpassen indien noodzakelijk. De doelstelling is dan ook om zo lang als mogelijk de zoetwaterzekerheid te garanderen. Als het systeem (weer, klimaat, omgeving, …) en de omstandigheden wijzigen, moeten we adaptief omgegaan met de mogelijke verzilting. We bereiden ons door teeltentechnieken voor een met geulen dooraderd kustgebied te (her)ontdekken en door strategische kennisontwikkeling (zie onderzoek naar vergeten teelten, inzet op kustlab Waterdunen, enz.).

Water verbindt. Op verschillende plaatsen worden lokale samenwerkingsverbanden van landbouwers, natuurbeheerders, waterbeheerders en kennispartners opgezet. Ze organiseren zich op gezamenlijke en gedragen acties voor een toekomstbestendig en klimaatrobuust waterbeheer, op schaal van deelgebieden. In de Romboutswervepolder loopt zo bv. het initiatief Water+Land+Schap. Dergelijke projecten kunnen dienen als samenwerkingsmodel voor geïntegreerd waterbeheer, en worden verder ingezet op maat van deel- of grensgebieden ingezet.

Het beschikbare zoetwater op een doordachte manier gebruiken

Naast het zoeken naar meer ruimte voor water binnen het landschapspark is de doelstelling om het waterverbruik te beperken en slimmer om te gaan met het aanwezige zoete water. Zo zal er worden ingezet op de ontwikkeling van circulaire waterketens, bijvoorbeeld op landbouwbedrijven, op bedrijfs-en wijkniveau.

Een robuust natuur- en waternetwerk realiseren en beheren

De doelstelling binnen het landschapspark is om in te zetten op een goed verbonden en kwalitatief ecologisch netwerk dat op de juiste manier beheerd wordt, zodat een duurzame instandhouding van planten en dieren gegarandeerd is. In veel natuurkernen is het herstel en de instandhouding van habitats, van flora en fauna te realiseren door een geoptimaliseerd waterbeheer.

Natuurkernen zoals slikken- en schorren, duinen, poldergraslanden, bos, … worden onderling verbonden met landschappelijke structuren zoals kreken, watergangen, kanalen, dijken, linies, … . Waterlopen en voormalige geulen fungeren ook als verbindende structuren, waarlangs vele soorten zich voortbewegen in het landschap. Op die manier ontstaat er een robuust en grensoverschrijdend natuurnetwerk. Een betere ecologische uitwisseling tussen zout en zoet hoort daar eveneens bij. Denk bv. aan het oplossen van vismigratieknelpunten voor paling, driedoornige stekelbaars, …

Hoewel we hoofdzakelijk op de landschappelijke structuren inzetten in de open ruimte, zit de verantwoordelijkheid voor de biodiversiteit bij alle gebruikers in het landschap. Het inzetten op meer en betere natuur in de bewoonde omgeving, natuur op bedrijventerreinen, typische boerennatuur, natuurwaarde op recreatiegebieden, bij beheerders van waterlopen, enz … kan zeker ook een positieve bijdrage leveren voor de Zwinstreek.

Cadzand-Bad
Het Zwin
Knokke
Heist
Sluis
Aardenburg
Damme
Brugge
Maldegem

De kansenkaart toont op basis van de landschappelijke onderlegger en haar landschappelijke structuren, de kansen binnen het landschapspark om op de lange termijn, en op een ruimtelijke manier, deze verhaallijn rond zoet en zout water verder uit te bouwen.

Legenda

- Kansen voor uitbouwen robuust krekensyteem
- Kansen voor het realiseren van vrije vismigratie
- Kansen voor het versterken (getijden)natuur
- Kansen voor het creëren van een robuust natuurnetwerk
- Kansen voor het uitbouwen van een robuust geulensysteem
- Kansen voor het versterken van natte graslanden
- Kansen voor de wallen als waterbuffer in te zetten
- Kansen voor een waterverdelende schakel
- Kansen voor het herconnecteren van het watersyteem
- Kansen voor het vergroten van waterbufferend vermogen
- Kansen voor het maximaliseren hergebruik stedelijk water
- Kansen voor wateropslag
- Kansrijke zones om gedifferentieerd om te gaan met zoet en zout
- Kansen voor het hergebruik effluent

Steltelopers en eenden in het Zwin

Programma-onderdelen

Programma: klimaatrobuuste kreken, integrale visie op krekenbeheer

Met Operatie klimaatrobuuste kreken wordt een geactualiseerde visie uitgewerkt voor het gehele, grensoverschrijdende krekensysteem in Vlaanderen en Nederland. Door middel van onderzoek, monitoring en visievorming wordt binnen dit programma-onderdeel gezocht naar een éénduidige toekomststrategie om de kreken als robuuste structuren in te zetten voor het wapenen tegen de klimaatsverandering - voor landbouw, natuur en recreatie -, het verbinden van ecologische netwerken, het versterken van de landschappelijke kwaliteit en identiteit van het landschapspark en het versterken van recreatieve structuren voor bezoeker en bewoner.

Programma: Grensoverschrijdende zoet-zilte toekomststrategie

Grensoverschrijdende zoet-zout strategieën is gericht op het ontwikkelen van kennis en kunde in de omgang met zowel zoet- als zoutwater. Het project zet onder andere in op het vergroten van kennis door het monitoringsnetwerk rond het in kaart brengen van verzilting -dat nu al in de Romboutswervepolder is opgestart- verder uit te bouwen en op te schalen naar de gehele regio: bijv. maatregelen om verzilting tegen te gaan (kreekrug infiltratie/vernatting / stuwtjes…)

De kennis en kunde die in Waterdunen wordt onderzocht en ontwikkeld rond zilte teelten en verzilting wordt gedeeld met andere regio's binnen de Zwinstreek. Er wordt actief verder gezocht naar samenwerkingsverbanden tussen de universiteiten, de landbouwsector, marktpartijen, het onderwijs en toerisme en recreatie.

Oude cultuurhistorische waterwerken zoals de Blauwe Sluis vormen interessante onderzoekpistes binnen dit kader, hier kan opwaardering van erfgoed, educatie en functioneren van het systeem aan gekoppeld worden.

Potentiële plekken: de Damse Vaart, de herwaardering van de Eekloose Watergang, verschillende kreken zoals Lapscheurse Gat, Papenkreek, Meulekreek, … Het krekengebied van Sint-Laureins en de polders ten zuiden van Aardenburg en Sint-Kruis, …

Programma-onderdelen

Programma: Robuuste natuur- en waternetwerken

In de Zwinstreek liggen heel wat gebieden die een hoge natuurwaarde hebben. Beleidsmatig wordt - via het Vlaamse Ecologische Netwerk en het Natuur Netwerk Nederland - gestreefd naar grote eenheden natuur of kerngebieden, waar de inrichting, het beheer en de ontsluiting is gericht op de bescherming en de beleving van biotopen. Daarnaast zijn er ook verwevings- of verbindingsgebieden, zodat organismen en soorten zich kunnen ontwikkelen en verplaatsen via landschappelijke structuren doorheen het landschap.

Met gerichte projecten, zoals bv. met de grensoverschrijdende natuurcluster rondom Sluis, of afgestemde maatregelen voor de kreken en de dijken in de grensstreek willen we ook deze gebieden grensoverschrijdend met elkaar verbinden. Vanuit de vaststelling dat het huidige beleid zich hoofdzakelijk richt op het land, willen we met de Zwinstreek-partners meer aandacht besteden de soorten die qua biotoop ook aangewezen zijn op de zee. Een plan geïnspireerd op het concept van een grensoverschrijdend ecologisch netwerk brengt meer samenhang in de natuurnetwerken.

We zetten gezamenlijk - vanuit Vlaanderen en Zeeland - in op het kwalitatief en ecologisch beheer van de stranden, duinen en de getijdennatuur. De aanduiding en de voordracht als Europese Speciale beschermingszone van grote gebieden op land en op zee door de Vlaamse en de Nederlandse overheid wijst op het maatschappelijk belang van de natuurwaarden.

Uiteraard liggen natuurwaarden (poldergrasland, kruiden en bloemenrijke percelen, rietland, kleine landschapselementen, …) verspreid over het hele landschapspark op bedrijventerreinen, op erven of landbouwland, in het stedelijke weefsel, in tuinen … Heel wat soorten zijn ook aangewezen op deze milieus. Naast een gebiedsgerichte benadering voor de netwerken, wordt een soortgerichte of doelgroepgerichte benadering gehanteerd in interactie met vele partners. Zo wordt werk gemaakt van soortenbeleid, door bv. in te zetten op symboolsoorten en de uitwerking van soortenbeschermingsprogramma's, zoals voor de boomkikker, de rugstreeppad, de ooievaar, de weidevogels, kleine zilverreiger, bijen en andere bestuivers, vlinders, vleermuizen, …

Het landschapspark vergroot via overleg, afstemming en samenwerking de verbondenheid in de netwerken, en begeleidt in de toenadering tussen de verschillende sectoren en actoren die medeverantwoordelijkheid dragen voor het bereiken van een goede natuurkwaliteit en de duurzame instandhouding. Het draagvlak wordt gecreëerd om gezamenlijk en gericht instrumenten in te zetten met het oog op het realiseren van een robuust water- en natuurnetwerk.

Programma: Operatie vismigratie

Doordat kustsystemen en delta's vaak geïsoleerd zijn geraakt van het open kustsysteem door de bouw van dijken en andere waterbouwkundige werken gaat het slecht met vissoorten die van nature migreren tussen zout en zoetwater. Katadrome en anadrome vissoorten zoals bijvoorbeeld paling en de driedoornige stekelbaars zijn daardoor grotendeels verdwenen uit onze wateren.

Het herstellen van vismigratieknelpunten –vanaf de zee tot aan de paaigronden in het zoete water en vanaf het zoete water tot aan de paaigronden in zee– is niet alleen noodzakelijk voor de instandhouding van soorten, maar biedt ook interessante kansen voor educatie, recreatie en toerisme. Zo vergroot de aanwezigheid van stekelbaarzen de kans om in het binnenland lepelaars te spotten en kan de vismigratie aanleiding zijn om oude verhalen over visserij of oude streekgerechten terug meer authentiek onder de aandacht te brengen.

Inspirerende voorbeelden zijn bijvoorbeeld de herintroductie van zeeforel in Denemarken gecombineerd met beekherstel. Dit project heeft uiteindelijk geresulteerd in nieuwe vormen van ecotoerisme die voor sommige regio's een enorme impuls hebben gegeven voor de lokale economie. Iedere gevangen vis aan de hengel is daar zijn gewicht in zilver waard voor de regio.

Programma-onderdelen

Programma: Collectieve wateropvang op erven

Spaarzaam omgaan met water kan door het water vast te houden aan de bron, bijvoorbeeld door hemelwateropvang. Zo kunnen landschappelijk geïntegreerde regenwaterbassins op erven van landbouwers water opvangen en opslaan tijdens natte periodes, om dit water beschikbaar te maken voor beregening of irrigatie tijdens droge periodes. Dit draagt bij aan de vermindering van de impact van klimaatverandering op de landbouwsector. Regenwaterbassins fungeren tevens als buffer die de afstroom naar de oppervlaktewateren kan vertragen.

De uitdaging is om regenwaterbassins aan te leggen op strategische locaties op de erven, en om ze te ontwerpen als voorzieningen die zowel landschappelijk geïntegreerd worden in de omgeving, als in de specifieke landbouwpraktijk van het bedrijf.

Er wordt gestreefd naar vormen van collectief beheer. Zo kunnen onderlinge afspraken gemaakt worden voor de aanleg of een vorm van collectief beheer waarbij landbouwers aan elkaar wateroverschot te beschikking stellen. Dit draagt bij aan de zelfvoorziening en de verduurzaming van de deelnemende landbouwbedrijven en aan een gevoel van onderlinge verbondenheid voor de lokale landbouwgemeenschap.

Verhaallijn II

Het verhalend landschapspark

Het waterlandschap van de Zwinstreek is doorheen de geschiedenis strategisch ingezet als voorziening, verdediging en beleving tijdens de eerste nederzettingen, het floreren van havensteden en strijdlinies. De archeologische resten die in de Zwinstreek verborgen liggen, kunnen terug *zichtbaar en tastbaar* worden gemaakt en bijdragen aan de landschapservaring in harmonie met de aanwezige (landbouw)structuren. Oude linies, ruïnes, zeehavens en historische centrums kunnen in de transitie naar een landschapspark meer geïntegreerd worden en *een rol krijgen in de lokale economie* aan de kust en in het hinterland. Zo krijgt de Zwinstreek de kans om haar unieke verleden te vertellen en je mee te nemen op reis door de tijd.

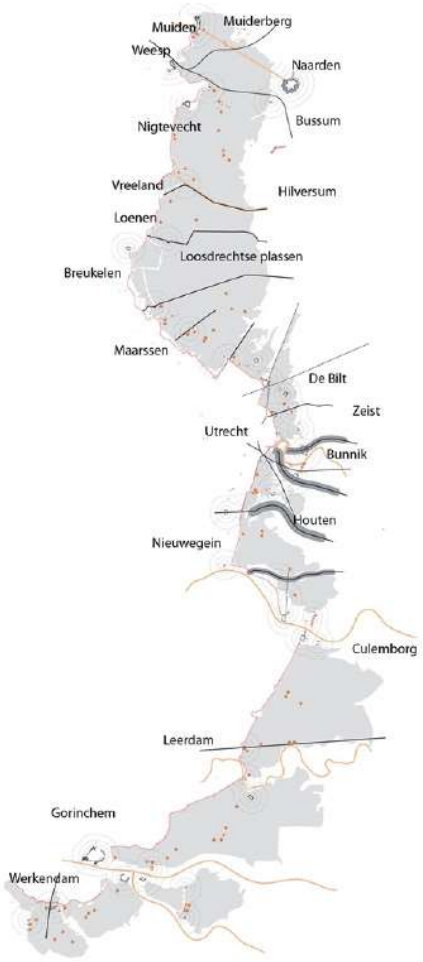

Referentie Nieuw Hollandse Waterlinie (OKRA): een totaal visie op het erfgoed van de Nieuw Hollandse Waterlinie dat verder doorvertaald is naar verhalende ingrepen op het erfgoed. Het is een voorbeeld hoe het cultuurhistorisch erfgoed levend gehouden kan worden.

Het verhalend landschapspark

Water structureerde de hele kustvlakte tussen de zee en de hoge zandgronden in het zuiden, met duinen, zeegaten, geulen en eilanden, schorren. De aanwezigheid van water of de toegang tot de zee was vaak dé beweegreden om nederzettingen te stichten of was bepalend voor de bouw van militaire verdedigingswerken en linies. Het landschap van de Zwinstreek wordt -zoals eerder al aangehaald- sterk gestructureerd door water.

De interacties tussen zee, land en mens structureerde een uniek cultuurlandschap met dijken, waterbouwkundige werken, voormalige havenstadjes, militaire verdedigingsinfrastructuren, e.d. Het landschap van de Zwinstreek herbergt hierdoor een schat aan erfgoed uit verschillende tijdsvakken. Die liggen echt voor het rapen. Soms zijn de iconen van die verhalen prominent zichtbaar in het landschap. Andere zijn liggen verscholen als archeologische sporen in de ondergrond. Op sommige plaatsen is de gelaagdheid en stapeling van historische feiten erg groot.

Al deze tijdslagen samen vertellen het unieke verhaal van de Zwinstreek.

Het is een uitdaging om het erg rijke en gelaagde cultuurhistorische landschap goed te kunnen interpreteren. Nieuw onderzoek van kennisinstellingen en eigentijdse visualiseringstechnieken helpen daarbij. Het vraagt van de bezoeker en de bewoner wel wat voorkennis, maar via goede storytelling wordt de rijke geschiedenis – het verhaal van dit stuk Vlaanderen - in combinatie met vele andere belevingsmogelijkheden, een reden voor herhaalbezoek.

In het landschapspark wordt erfgoed tastbaar en beleefbaar gemaakt. Het erfgoed wordt in stand gehouden of (deels) gerestaureerd en belevingsvol ontsloten via de recreatieve netwerken. Bakens in het weidse landschap (zoals molens, historische polderhoeves of de kerken en hun torens) worden samen met grotere landschappelijke structuren (zoals het immense netwerk van dijken of de Staats-Spaanse linies) als geheel benaderd en met een overkoepelende strategie eigentijds op de kaart gezet. De relatie tussen het rijke Zwinstreek-erfgoed en de landschappelijke structuur vormt daarin een belangrijk uitgangspunt.

Erfgoed en de bijzondere gelaagdheid van het Zwinstreek-landschap beter zichtbaar en beleefbaar maken draagt bij aan de versterking van de landschappelijke kwaliteit en de gebiedsidentiteit. Zo biedt bijvoorbeeld het bestaande reliëf (geulen, komgronden, kreekruggen, zandruggen, dijken, …) in combinatie met het herstel van kleine landschapselementen kansen om de uniciteit van de verschillende deellandschappen van de Zwinstreek te versterken. Bijvoorbeeld; het eiland van Cadzand, de Oude polders, het Oost-Vlaamse krekengebied en zandruggen, …

Ambities en doelstellingen

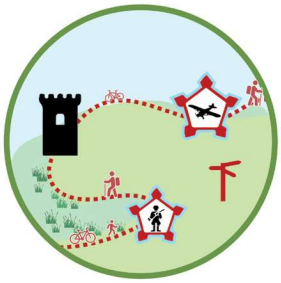

De cultuur, identiteit en historiek van de Zwinstreek belevingsvol ontsluiten

De Zwinstreek kent een rijke en gelaagde cultuurgeschiedenis, met veel en goed herkenbare cultuurhistorische landschappelijke structuren en bijhorend bouwkundige erfgoed. Dit erfgoed wordt ontsloten en beleefbaar gemaakt in het landschapspark, zodat bezoekers en bewoners het landschap beter beleven, kunnen leren over de geschiedenis, en er vanuit een unieke ervaring of door verwondering nauwer betrokken op worden.

Onderzoek van kennisinstellingen (zoals bv. UGent) levert een schat aan informatie (zie bv. onderzoek Verdwenen Zwinhavens, Pourbus-kaart, …). Nieuw onderzoek wordt ingezet voor de ontwikkeling van toeristische producten en voor de instandhouding en herwaardering van historische sites en structuren in het landschap, en de betekenisvolle en belevingsvolle ontsluiting. Ontsluiten kan via recreatieve netwerken of trage wegen, maar kan ook via educatie, events, of nieuwe multimediale (QR, apps) of immersieve technologieën (VR, AR).

Musea spelen een belangrijke rol in het bijhouden en ontsluiten van erfgoed collecties. De uitdaging is om de samenwerking van musea te bevorderen en de know-how te bundelen voor een eigentijdse en belevingsvolle ontsluiting. Via samenwerking kunnen de kennis, de kunde en het vermogen van grote en kleine (soms particuliere) spelers gebundeld worden voor een beter collectiebeheer, de uitbouw van erfgoeddepots, enz… Door samenwerking kunnen ze in complementariteit en vanuit een eigen profiel bezoekers onthalen en oriënteren op het erfgoed in het Zwinstreek-landschap.

Historische erfgoed beleefbaar maken, herbestemmen en opwaarderen

In de Zwinstreek willen we ons erfgoed beter in de verf zetten en waar nodig door middel van nieuwe functies en exploitatiemodellen behouden door het te ontwikkelen.

Dat kan bijvoorbeeld gaan over de herbestemming van kerken en hun torens of het restaureren en maalvaardig houden van de vele molens. Denk daarbij ook aan een cultuurhistorisch verantwoorde visualisering van de militaire (bunker)linies of aan het herstel van kleine agrarisch erfgoed op en rond historische hoevesites. Of aan het markeren of belevingsvol ontsluiten van verdwenen Zwinhavens of verdronken dorpen en het heractiveren van oude waterbouwkundige werken zoals dijken, sifons en sluizen.

Het is niet altijd wenselijk om erfgoed -zeker als het om oude relicten gaat- volledig te restaureren. Zo maken de historische gelaagdheid en het verschil in bewaringstoestand een site extra interessant. Denken we maar aan de sporen van de omwallingen in Damme of Aardenburg, of de gelaagdheid om militair-strategische plekken, die quasi in elk conflict een rol speelden (bv. de omgeving van Sluis en Sint-Donaas, het Hazegras, …). Zo kan ook de verwevenheid van natuur en erfgoed -die in de loop der tijden is ontstaan- verhalend werken en een hogere belevingswaarde hebben dan een volledig gerestaureerde structuur, die nog weinig tot de verbeelding overlaat.

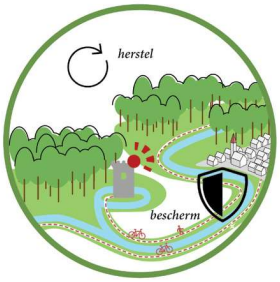

Erfgoed valoriseren voor de (lokale) economie en een betekenisvolle toerisme

Oude dijken kunnen gereactiveerd worden in de meerlaagse veiligheid. Ze kunnen ook ingezet worden als natuurverbinding en beheerd worden met (oude) schapenrassen (levend erfgoed), waarvan het vlees een meerwaarde kan bieden door het te vermarkten als natuurvlees.

Nieuwe functies kunnen oude sites via herbestemming ook een volledig nieuw elan geven. Daar willen we zorgvuldig en locatie- en object specifiek mee omgaan binnen het landschapspark. Het kan gaan om een hoeve die toeristische activiteiten onderbrengt een oude stal of schuur, of een eigenaar van een fort die voor de financiering van het beheer een B&B uitbaat.

De inzet op herstel of restauratie vergt ook vakmanschap. Aannemers en vaklui die door opleiding en ervaring deskundigheid hebben, zijn een meerwaarde voor de eigenaars en beheerders van erfgoed.

Het vakmanschap krijgt ook kleur via de historisch geïnspireerde storytelling voor streekproducten. Via de gastronomie komt bv. het visserijverleden op je bord.

Historische verhalen kunnen ook verstilde plekken op het platteland revitaliseren. Verhalen van de middeleeuwse Brugse elite (bv. Bladelin of Jeronimus Lauwereins) inspireren om stadjes zoals Middelburg of Watervliet toeristisch op te waarderen. Zo kunnen historische verhalen ook via productontwikkeling attractieve sites opleveren, die ook bijdragen aan spreiding van recreatieve druk.

Inzetten op streekeducatie

Vandaag is er al heel veel te zien, te beleven en te leren in- en over de Zwinstreek. Natuurbezoekerscentra, musea, landbouwers en gidsen nemen bezoekers op sleeptouw. Er is een uitgebreide werking van natuur- en milieueducatie, erfgoededucatie en landbouweducatie. Vanuit elk invalshoek worden ook gidsen of begeleiders opgeleid (natuurgids, stads- of museumgidsen, landbouwgids, kust- en kunstgids, enz…). Voor de bezoekerscentra of voor bepaalde events wordt ook extra opleiding op maat georganiseerd. Educatie informeert en verwondert en versterkt de maatschappelijke betrokkenheid van bewoners of bezoeker op de natuur, het erfgoed, de landbouw, enz … op zich levert elke discipline vandaag goed werk.

Toch kunnen we stellen dat vanuit het oogpunt van de bezoeker, het grote aanbod beter verknoopt (via bv. arrangementen) of beter bekend gemaakt kan worden (via bv. promotiekalenders). Via de vorming van streekgidsen wordt in de Zwinstreek ingezet op gidsen die over meerdere thema's heen inzetbaar zijn of belevingsvolle arrangementen kunnen begeleiden. Zo kunnen bestaande gidsen de module 'Zwinstreek-gids' volgen om zich te vervolmaken in het gebied en om vaardigheden te verwerven voor doelgroepgericht maatwerk voor thema-overschrijdende en belevingsvolle educatieve activiteiten.

Steeds meer mensen kiezen ervoor om zelfstandig of op eigen tempo de streek te beleven. Voor hen kunnen vormen van slow tourism versterkt worden, zoals meerdaagse trails langs de natuurnetwerken of erfgoedsites, met overnachting op unieke plekken, gastronomische verwennerijen, maar ook met bagageregelingen die een onbezorgde streekbeleving faciliteren.

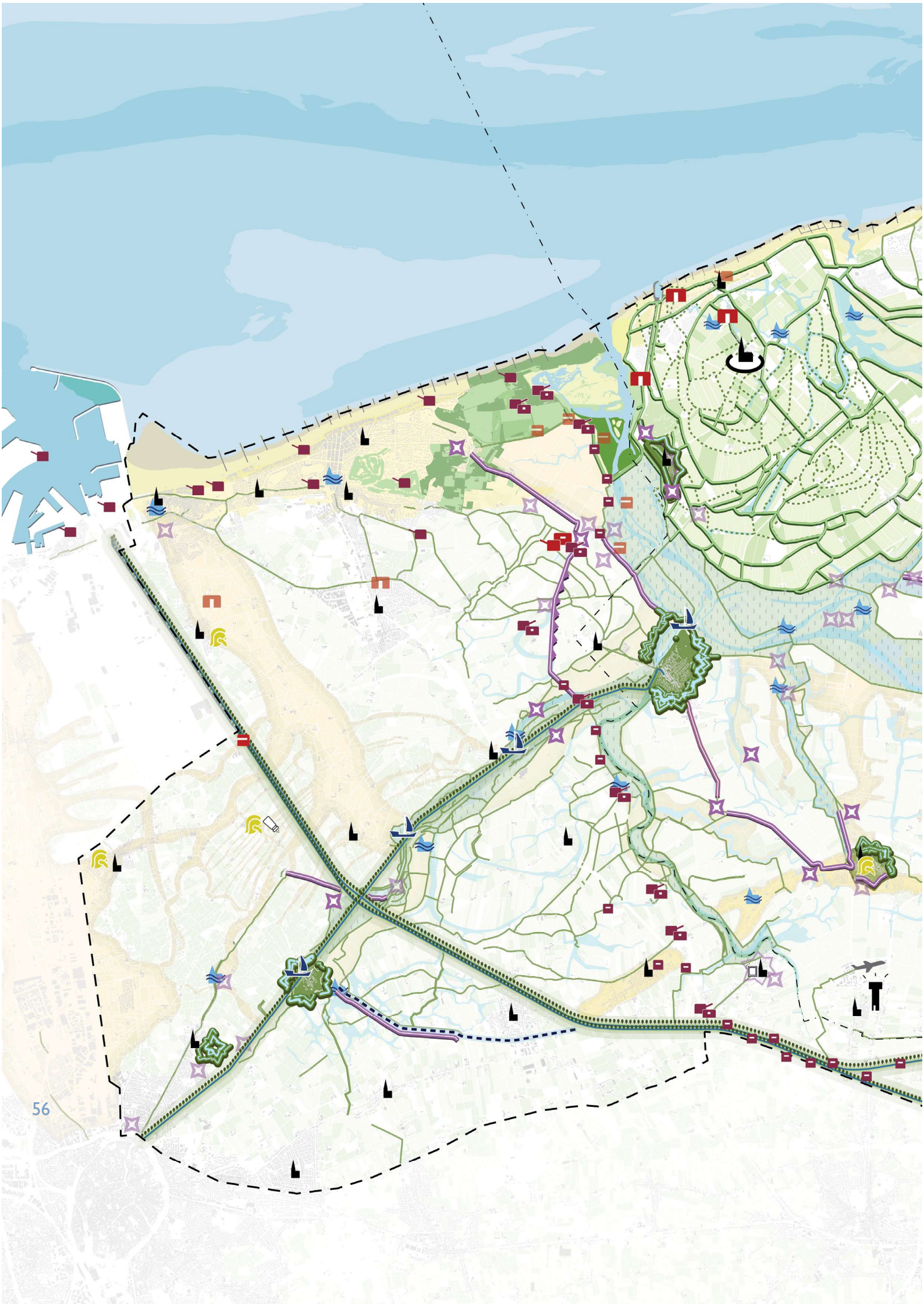

De kansenkaart toont de rijke geschiedenis van de Zwinstreek die op dit moment nog niet altijd even zichtbaar en beleefbaar is. Deze kaart toont waar kansen liggen om het verhalende aspect van het landschapspark te koppelen aan de lokale economie.

Legenda

Kansen voor het vergroten van het verhalende aspect en beleefbaarheid van ...

- Romeinse periode
- Zwinhavens (Florerende handelshavens van Brugge)
- Staat-Spaanse linies
- Vestigingssteden
- Ringdorpen
- Hollandstellung en kustbatterij
- Atlantikwall
- Verdwenen dorpen
- Wederopbouwstad
- Kanalen
- Zwingeulen
- Inpoldering
- Lieve
- Landschappelijke onderlegger als basis voor verhalend landschapspark

Verdwenen Zwinhaven Sluis
© Westtour

Programma-onderdelen

Programma: Zichtbaar- en beleefbaar maken Staats-Spaanse linies

De Staats-Spaanse linies zijn het geheel van versterkte steden, forten en linies, die aangelegd werden tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) en de Spaanse-Successieoorlog (1701-1715). De strijd leidde o.m. tot de onafhankelijkheid van het huidige Nederland. De grens die toen ontstond tussen de Noordelijke Nederland en de Zuidelijke Nederland is vastgelegd met het Verdrag van Munster is tot op vandaag de grens tussen Vlaanderen Nederland. De versterkte steden, de forten, redoutes, linies … zijn relicten van deze strijd en liggen aan weerszijden van de grens. Het zijn belangrijke ruimtelijke structuren in het landschap van de Zwinstreek,-zowel cultuurhistorisch, ecologisch als recreatief. Ze hebben een sterke link met de oude Zwingeulen waarlangs zij zijn opgetrokken.

Met het verlies van de militaire functie zijn sommige delen van de linies zijn nog goed herkenbaar in het landschap, op andere plaatsen zijn de linie gefragmenteerd geraakt of onherkenbaar geworden door sloop, erosie, of door nieuw landgebruik. De voorbije decennia is sterk geïnvesteerd in inventarisatie, visievorming en in de herwaardering en ontsluiting van dit erfgoed. Verschillende sites werd heringericht en recreatief ontsloten met wandelpaden of met duiding op informatieborden langs de fietsnetwerken. De linies kunnen lokaal nog verder opgewaardeerd worden. De uitdaging is om de Staats-Spaanse Linies beter beleefbaar gemaakt worden, bv. met nieuwe technologie of door de toevoeging van kunst, enz.

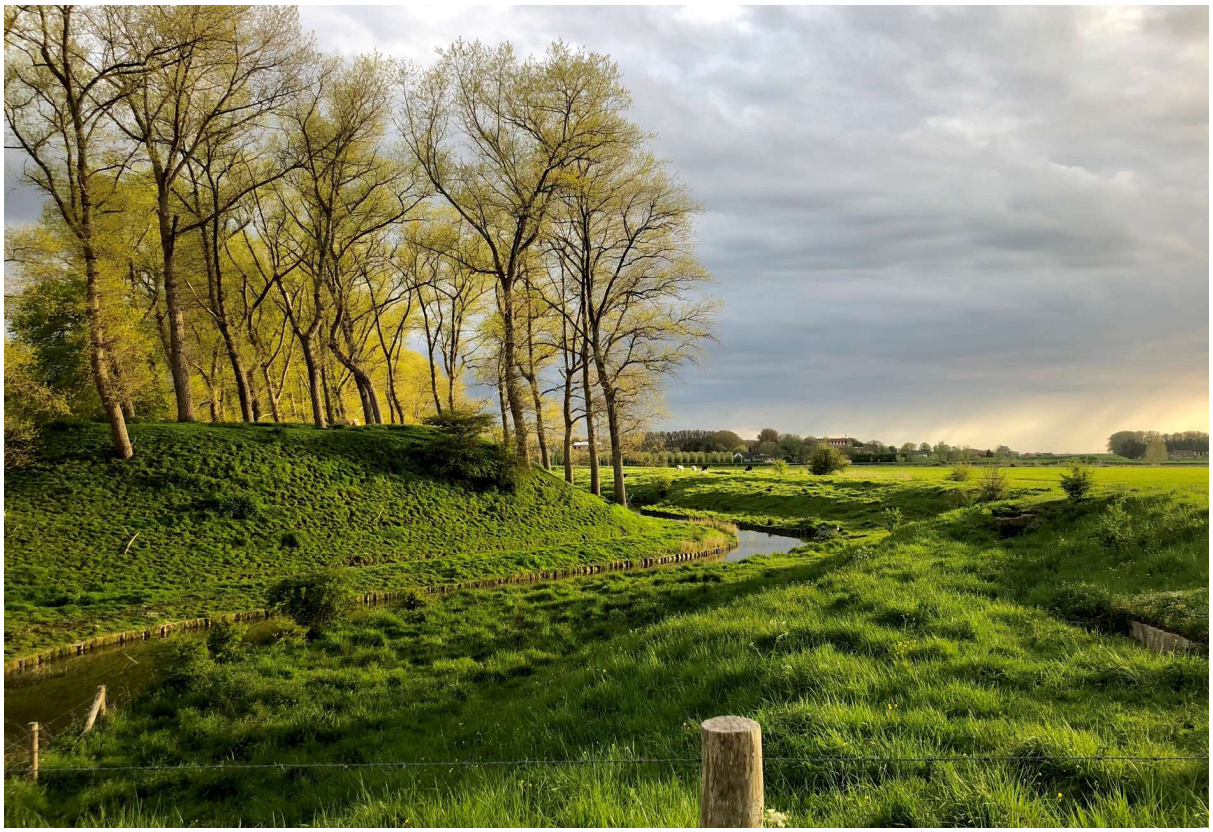

Programma: Virtual reality brengt je terug naar het verleden

Het prachtige Zwinlandschap in de Zwinstreek zag er in de middeleeuwen helemaal anders uit. Bepalend was de brede Zwingeul met bloeiende wereldhavens er langs. Door deze verbinding met de zee beleefden Brugge en Vlaanderen gouden tijden. De route laat de fietser dit prachtige fietsgebied tussen Knokke-Heist, Sluis, Damme en Brugge ontdekken. Vier outdoor en twee indoor VR-kijkers transporteren de fietser vanuit het huidige landschap naar de bruisende middeleeuwse havenstadjes.

De ervaring die is opgedaan met dit project kan ook overgedragen worden naar sites. Zo liggen er in het landschap meerdere verdwenen of verdronken dorpen (o.m. in Sluis en het Meetjesland). Mits financiering gevonden wordt, kan wetenschappelijk onderzoek op de andere sites, ook gevaloriseerd en ontsloten met dezelfde technologie (VR).

Programma-onderdelen

Programma: (kerk)torennetwerk als uitkijkpunten

Het landschap van de Zwinstreek is weids. De uitgesleten geulenstelsels en haar afzettingen (oeverwallen) hebben van de Zwinstreek een gebied gemaakt dat gekenmerkt wordt door haar microreliëf en organische perceel- en kreekstructuren. De kronkelende dijken definiëren vaak nog de oude geulbeddingen. Cartografen zoals Pourbus maakten eeuwen geleden al gebruik van de kerktorens om het weidse polderlandschap en de aanwezige (infra) structuren van bovenaf te karteren.
Hoewel de herbestemming van kerken een thema is waaraan gewerkt wordt, focussen we hier op de herbestemming van de toren.

Geïnspireerd door Pourbus bouwen we een kerktorennetwerk uit, om het Zwinstreek-landschap te accentueren. Ook andere torens of uitkijkpunten nemen we mee in het netwerk zoals de panoramatoren in het Zwin Natuur Park, het Belfort van Sluis of de militaire uitkijktoren in Eede. Elke toren biedt een mooi uitzicht op dorpskern of biedt unieke vergezichten op het omliggende het landschap. Dit biedt kansen om het recreatief netwerk op te laden met zeer interessante aantrekkings- en belevingspunten, ín de kernen van de Zwinstreek. Dit kan als katalysator werken om oude routes en verbindingen tussen dorpen en kerken te herwaarderen.

Programma: Grensoverschrijdend dijkenplan

Dijken zijn relicten van de waterstaat, zeeweringen van weleer. Honderden kilometers dijken, aangelegd langs de kust, langs de schelde en langs het geulennetwerk. Dijken zijn vrij uniek in de wereld en de densiteit van het dijkennetwerk in de Zwinstreek is buitengewoon hoog.

Aan de kust is het belang van dijken niet te onderschatten. Ze spelen samen met de duinen belangrijke rol in de zeewering. Het belang van het behoud en versterking blijkt ook uit de Kustvisies in Vlaanderen en Nederland. Zowel de huidige zeewering, als de oude dijken (in de tweede lijn) spelen een belangrijke rol voor de meerlaagse veiligheid, zeker met een wijzigend klimaat en een stijgende zeespiegel. Dijken – al dan niet beplant met (knot) bomen - hebben ook een uitgesproken ecologische functie.

Ze herbergen bijzonder flora, of ze fungeren als fauna verbindingen tussen natuurkernen (bijv. Boomkikker). Op heel wat dijken liggen lokale wegen. Ze zijn ideaal voor recreanten, om verhoogd het landschap te overzien. Waar mogelijk worden dijken landschappelijk geherwaardeerd en ook ingezet in de recreatieve netwerken.

Bestaande dijkenplannen worden geëvalueerd en geactualiseerd. Het beheer wordt afgestemd op hun actuele of toekomstige rol in het landschap en op het omliggende landgebruik.

Programma-onderdelen

Programma: Regionaal museumbeleid en netwerk met streek- en wereldoriëntatie

Musea spelen een belangrijke rol voor het bewaren en ontsluiten van erfgoedcollecties. In de Zwinstreekmusea ontdekken bezoekers historische verhalen. Ze bieden voor recreanten betekenisvolle binnenactiviteiten voor momenten met minder goed weer.
In de Zwinstreek werken de musea reeds geruime tijd samen. Het landschapspark draagt bij aan een nauwere grensoverschrijdende samenwerking, streeft zo naar een netwerk, dat vanuit de complementariteit ook beter en sterker op de kaart gezet wordt.

Belangrijke aspecten van de samenwerking zijn het collectiebeheer en het verkennen van een gecoördineerde depotwerking. Musea zijn ook onderdeel van een onthaalnetwerk en spelen ook een rol voor de oriëntatie van bezoekers op de cultuurhistorie en het erfgoed in het landschapspark. Door samenwerking gebeurt de grensoverschrijdende doorverwijzing beter of kunnen de programmatie en de educatieve werking beter afgestemd of gecoördineerd worden.

Programma: Begeleiding bij (her)bestemmingen

De Zwinstreek is heel wat erfgoedlocaties rijk. Met het Landschapspark willen we ons erfgoed beter in de verf zetten en waar nodig door middel van nieuwe functies en exploitatiemodellen behouden door het te ontwikkelen. Eigenaren kunnen er een toeristische of recreatieve bestemming aan geven. Een zorgfunctie kan ook, net als permanente bewoning. Recreatie is het makkelijkst en daar is het meest mee te verdienen.

Voor historische hoeves wordt zoveel mogelijk getracht de agrarische invulling te behouden, maar dan vanuit hedendaagse noden en verplichtingen.

Om bestaande en nieuwe eigenaars te ondersteunen bij het restaureren en het geven van een nieuwe invulling met goed economisch perspectief, wordt een erfgoedregisseur aangesteld.

In de regelgeving zijn een aantal belemmeringen die niet helpen om deze gebouwen overeind te houden. Denk aan de ruimte-voor-ruimteregeling of een beperkt woningcontingent. Daarbij kan de erfgoedregisseur hulp bieden en oplossingen helpen aanreiken.

Polders rond de Cantelmolinie

Verhaallijn III

Grensverleggend voedsellandschap

Met een groot aandeel van het landgebruik is landbouw een belangrijke speler in de Zwinstreek. De rijke gronden bieden de kans om actief en toekomstbestendig in te zetten op rendabele landbouwbedrijfsvoering, ingebed in het landschap. Landbouw is van oudsher ook landschapsbouw, waarbij landbouw mee evolueert met het landschap en omgekeerd.

Het landschapspark ondersteunt en faciliteert. Innovatieve landbouw, precisielandbouw, landbouwverbreding, … De opportuniteiten liggen er om het scala van *hoogwaardige streekproducten* verder te ontwikkelen en diversifiëren om zo de gastronomische identiteit van de regio op te waarderen. Met de Zwinstreek als landschapspark kan er ingezet worden op *innovatieve landbouw en samenwerking met lokale ondernemers en handelaars* om een sterk netwerk op te bouwen. Zo wordt de Zwinstreek een walhalla voor fijnproevers, letterlijk en figuurlijk.

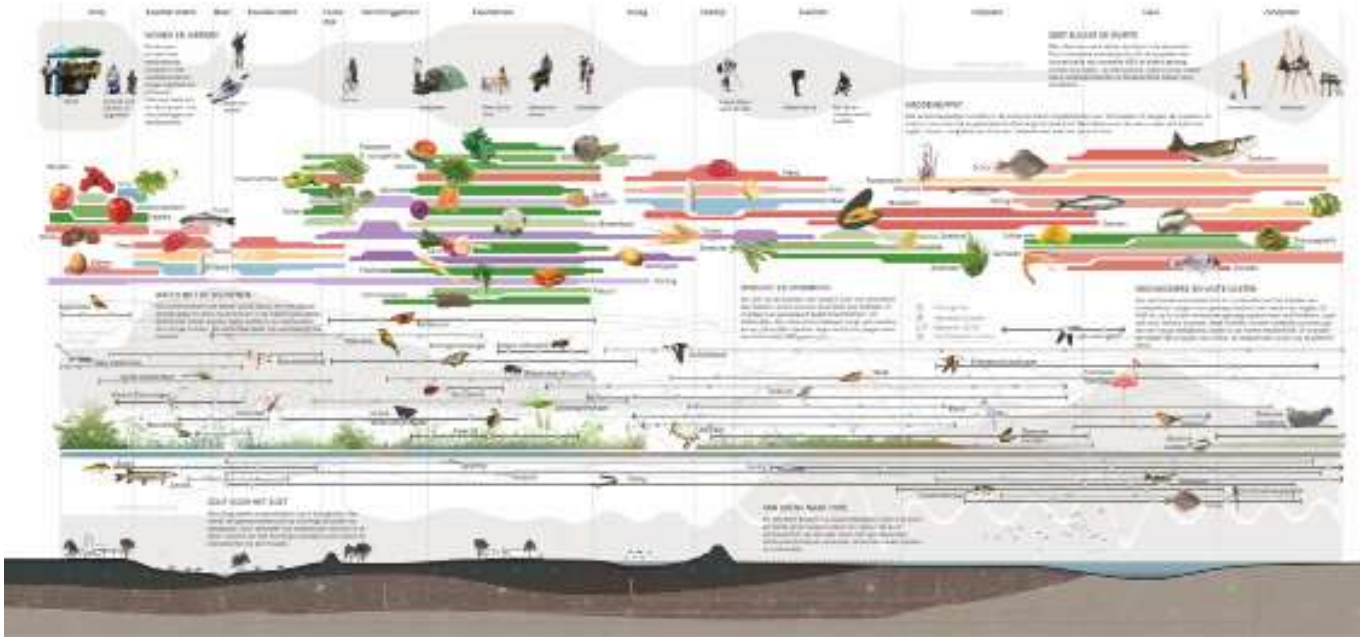

Referentie Eetbare Waddenkust (Flux): Ontwerpen onderzoek naar diversifiëring van het voedselaanbod geënt op het onderliggende fysisch systeem opdat de regio meer zelfvoorzienend kan worden voor haar voedsel.

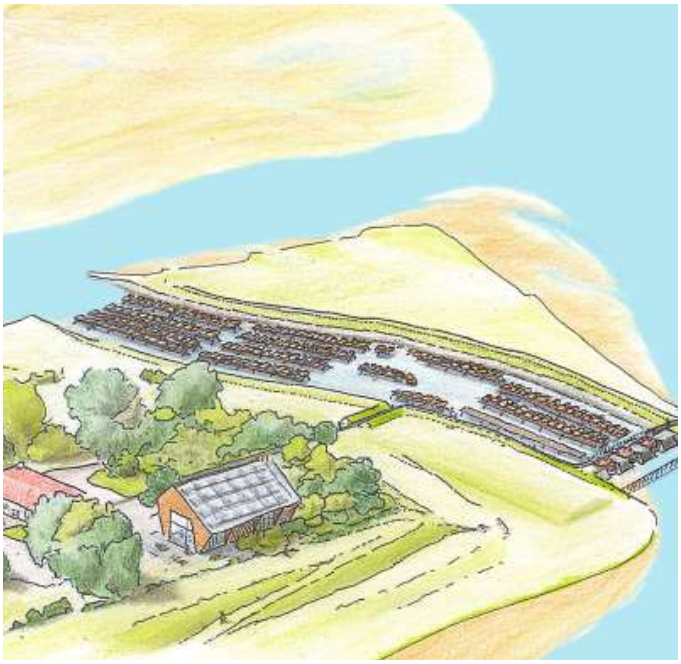

Referentie kustlaboratorium Waterdunen: samen met universiteiten wordt onderzoek gedaan naar zilte en ziltresistente teelten in een nieuw getijdengebied.

Grensverleggend voedsellandschap

De Zwinstreek is bij uitstek een productief landschap. De vruchtbare gronden, gewonnen op zee, hebben mee de rijkdom van Brugge en omstreken bepaald. De welvaart in het gebied is grotendeels te danken een doordachte watersystemen om de bodems bewerkbaar te maken. Voedselproductie staat hierbij centraal, denken we maar aan de typische polderstreek die zich uitstekend leent tot die typische polderakkerbouw met granen, de typische polderaardappel, suikerbieten, ajuinen, … . In het Vlaams gedeelte van het landschapspark is er nog een aanzienlijk deel actieve veehouderij wat we bijkomend zien in de hogere aanwezigheid van gras en maïs op de velden. Deze landbouwactiviteiten geven mee vorm aan het landschap, in het verleden en in de toekomst. Precies hier in de Zwinstreek is de landbouwer evenzeer een actieve landschapsbouwer. De eeuwenlange inpoldering met haar dijken en afwateringsgrachten, gericht op landbouw, is nog steeds typerend voor het gebied. De beplanting rond de hoeves was oorspronkelijk gericht op de bescherming tegen de felle polder- en zeewind, maar heeft nu mee het uitzicht van het landschap bepaald. De Zwinstreek wordt gekenmerkt door een open landschap, omdat bomen minder goed gedijen in de polders. De vruchtbare grond zorgde en zorgt dan wel voor de afwisseling tussen de akkerbouwteelten, zoals granen, polderaardappel, suikerbieten, ajuinen, vlas en graslanden (graasweide, hooilanden, …)

De landbouwers hebben al van oudsher oog voor het watersysteem en bodemkwaliteit. Deze dragen niet alleen bij tot een economisch waardevolle sector, maar zorgen eveneens voor een klimaatrobuust landschap. We zien dan ook in deze streek heel vaak innovatie ontstaan: steeds modernere en innovatievere machines en technieken die de polderklei en zandige kreekruggen doorheen de seizoenen kunnen bewerken, vaak met de meeuwen in hun zog, maar altijd met een verhoogde aandacht voor een gezonde bodem en een robuustere waterhuishouding. Deze laatste staan de afgelopen jaren steeds actiever in de belangstelling, maar voor de landbouwer is dit al veel langer een aandachtspunt, gezien de afhankelijkheid van bodem en water voor de broodwinning van de landbouwer.

In de Zwinstreek wil de werking van het landschapspark de economische activiteiten ondersteunen. Landbouw is een belangrijke actor. Het landschapspark staat achter het behoud van deze diverse economische tak en wil haar ondersteunen in haar verdere duurzame ontwikkeling met aandacht voor rendabiliteit, rechtszekerheid, omgevingszorg en maatschappelijke inbedding. Vanuit haar werking wil het Landschapspark innovatie verder stimuleren, zonder een hinder te betekenen voor de bestaande bedrijfsvoering.

Het Landschapspark Zwinstreek ondersteunt de landbouwer actief, op vrijwillige basis, in de rol die de landbouwer opneemt inzake voedselproductie, maar ook teelten gericht op biogebaseerde stoffen. In de vele open ruimte uitdagingen is de rol van de landbouwer als landschapsbouwer essentieel: de landbouwer staat al eeuwenlang in voor de landschapskenmerken van het open polder landschap, het beheer van het watersysteem – dat vandaag de dag bijzonder belangrijk wordt met het oog op de klimaatveranderingen -, bodemzorg, agro-biodiversiteit, …

Binnen de werking worden landbouwers op hun eigen vraag verder begeleid, waarbij het accent op het unieke karakter van de Zwinstreek benadrukken. Gaande van intensieve landbouw, gericht op eigen en buitenlandse voedselvoorziening, naar productie van biogebaseerde stoffen vanuit een innovatief economisch perspectief, tot kleinschalige landbouw, hoevetoerisme en -educatie, zorglandbouw en korte keten. Ondersteuning van alle mogelijke vormen van landbouw, die elk hun waardevolle thuis vinden in de Zwinstreek, met oog voor de omgeving en maatschappelijke inbedding, behoort dan ook bij uitstek tot de taakstelling van een landschapspark.

Binnen deze verhaallijn, net als in de andere, speelt het grensverleggende eveneens een belangrijke rol. Dit is letterlijk te nemen: aanpak van de uitdagingen over de grenzen heen. Maar ook grensverleggend in de samenwerking tussen landbouw en de gezamenlijke aanpak van (grens)knelpunten.
Het grensverleggende ligt hem ook in het feit dat we net iets verder willen gaan op vlak van innovatie, vernieuwing vanuit de opbouw uit het verleden. Zo verwijzen we graag naar het voorbeeld van het initiatief “Middeleeuwen op je bord”: grensverleggende smaken, gekoppeld aan de Zwinstreek, met een hedendaagse knipoog naar het verleden.

Ambities en doelstellingen

Het ondersteunen van innovatieve en streekeigen landbouw

De Zwinstreek wordt gekenmerkt door een open polderlandschap, een cultuurlandschap waarbij de mens het land won op de zee. In die constante co-existentie tussen land en zee, tussen bodem en water, is de agrarisch ondernemer constant op zoek naar de balans. Dit leidt tot een evoluerend robuust landschap, waarbij de innoverende ondernemer centraal staat als landschapsbouwer.

We willen de land- en tuinbouwers ondersteunen bij hun constante zoektocht naar innovatie en inpassingen in het landschap. Werken op thema's als gespecialiseerde landbouw, actieve vertaling van wetenschappelijke kennis naar de praktijk, rendabiliteit, bodem- en waterkwaliteit als werkelementen, waterkwantiteit als klimaatuitdaging, precisie-landbouw circulariteit, … dragen er toe bij dat de toekomst van landbouw en de toekomst van het landschap gegarandeerd blijven.

De werking van het landschapspark biedt aan de landbouwers de mogelijkheid om verdienmodellen te optimaliseren, te bestendigen, te continueren en uit te proberen in een veilige omgeving.

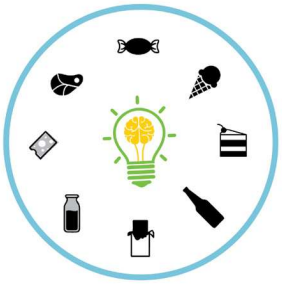

Een aantrekkelijk aanbod van streekproducten uitwerken

De Zwinstreek munt met haar meerdere Michelinsterren uit in gastronomie. In het landschapspark willen we de Zwinstreek verder uitbouwen als culinaire topregio door nog meer de link van de gerechten en de streekproducten met het landschap, de historie en de bodem van de Zwinstreek op te zoeken.

De rijke gronden van de Zwinstreek en de creatieve voedselondernemers (chefkoks, hoeve- en streekproducenten, …) bieden de kans om het scala van hoogwaardige streekproducten verder te ontwikkelen en diversifiëren om zo de gastronomische identiteit van de regio verder op de kaart te zetten. Met de Zwinstreek als landschapspark kan er ingezet worden op innovatieve landbouw en samenwerking met lokale ondernemers en handelaars om een sterk netwerk van korte ketens op te bouwen. Zo wordt de Zwinstreek een walhalla voor fijnproevers die opzoek zijn naar unieke smaken en producten.

Door lokale ondernemers, de horeca, landbouwers en verenigingen samen te brengen, leren ze elkaars vraag en aanbod beter kennen. Hierdoor kan een netwerk ontstaan van kennisdeling, distributie en teelt- en verwerkingsinnovaties voor nieuwe producten. Deze (ambachtelijke) streekproducten kunnen ingezet worden als toeristische troef voor de Zwinstreek. Landbouwers gaan samen met verwerkers mee op zoek naar nieuwe niches, en brengen het landschapspark met haar unieke producten dichter bij de bewoner en de bezoeker. Zo kan elke Zwinstreekliefhebber ook zelf proeven van het gebied.

Grensknelpunten wegwerken door internationale samenwerking

Hoewel de Zwinstreek een duidelijke samenhang en gedeelde geschiedenis kent, zorgt de landsgrens soms voor uitdagingen als het om de uitwisseling van agrarische producten, materialen, mest en onderwijs gaat. Net de werking van een Landschapspark kan grensverleggend ondernemerschap stimuleren. Circulariteit en samenwerking tussen sectoren en actoren heen, los van een harde grens, staan hierbij centraal.

Door binnen een landschapspark alle partners samen te brengen wordt aan draagvlak en co-existentie gewerkt op korte en lange termijn, gebiedsgericht en in deelgebieden waar nodig. Het landschapspark als instrument is een katalysator voor grensoverschrijdende samenwerking, waarbij voortschrijdende inzichten een voortschrijdende aanpak mogelijk maken.

We willen onderzoeken hoe we bestaande grensknelpunten actief kunnen wegwerken. Hierbij brengen we het beleid en de praktijk dichter bij elkaar vanuit een duidelijke efficiëntie en rationaliteit: een win-win voor alle actoren!

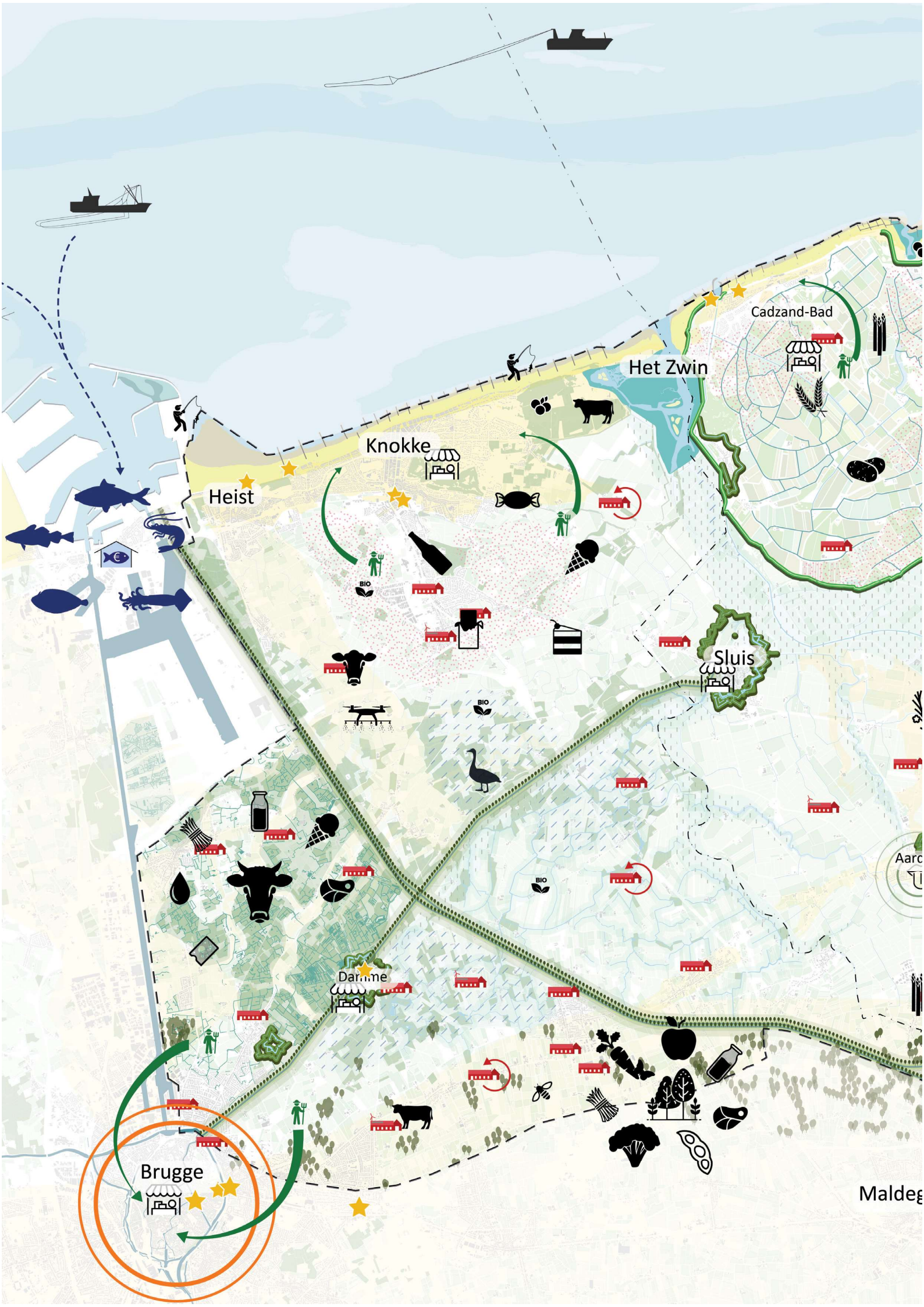
Cadzand-Bad
Het Zwin
Knokke
Heist
Sluis
Damme
Brugge
Aard
Maldeg

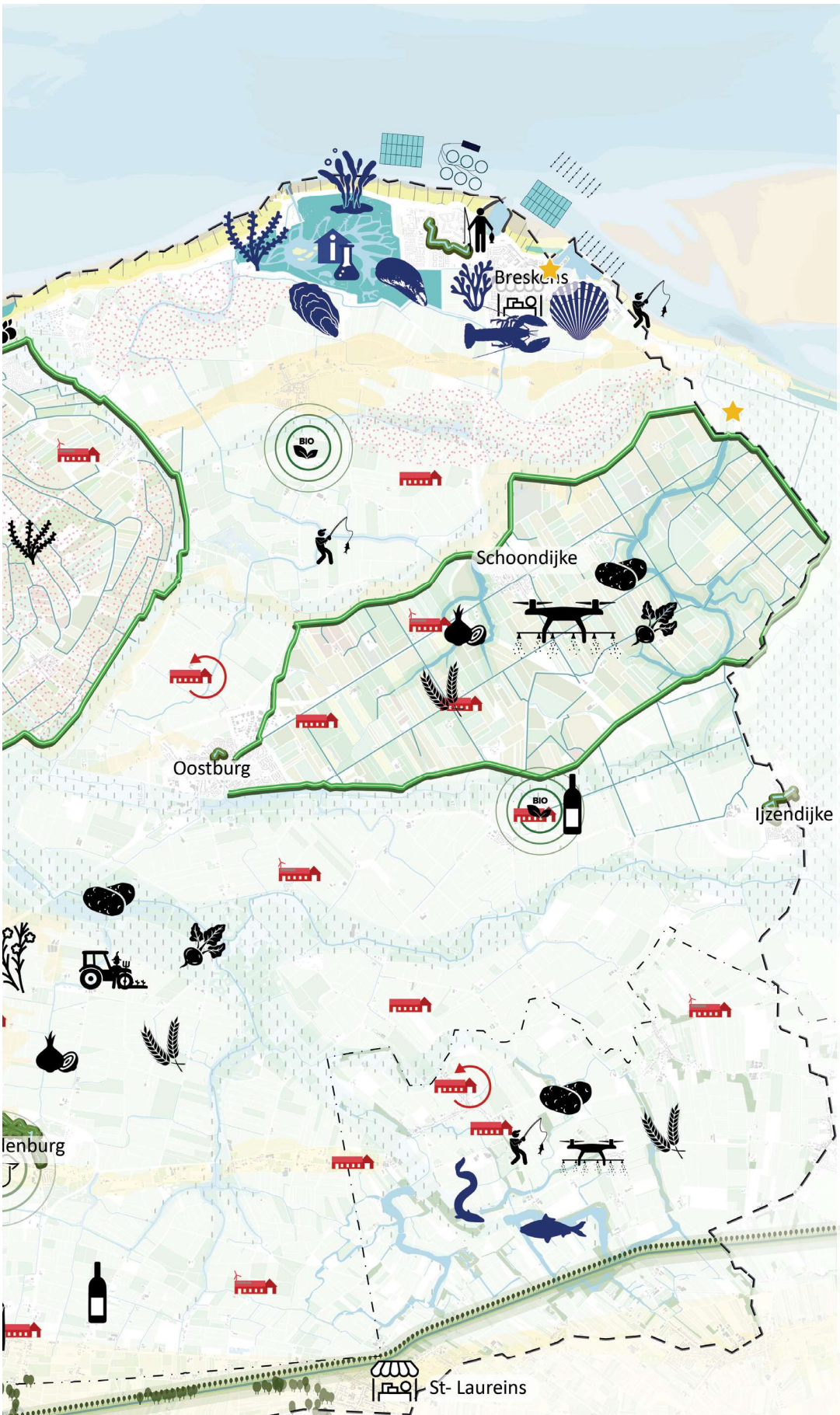

De kansenkaart verbeeldt dat de Zwinstreek van oudsher een voedsellandschap is. De vruchtbare gronden zijn aantrekkelijk voor de landbouwer. Door het microreliëf en de zoet-zout gradiënt liggen hier veel mogelijkheden om een divers landbouwpallet uit te bouwen en verder te enten in het landschap als landschapsbouwer. Deze kaart toont de kansen voor de rijke variatie aan landbouwbedrijfsvoering die gekoppeld zijn aan de landschappelijk fysische onderlegger.

Legenda

- kansen voor versterken van streekproducten o.b.v. aquacultuur en visteelt.
- kansen voor versterken van streekproducten o.b.v. slimme landbouw
- kansen voor versterken van streekproducten o.b.v. gedifferentieerde omgang zoet-zout
- kansen voor versterken van streekproducten o.b.v. natte graslanden
- kansen voor versterken van streekproducten o.b.v. agroforestry
- kansen voor versterken eetbare natuur (bv. duinbes)
- Versterken van een lokale afzetmarkt
- Promoten en uitbouwen van op korte keten met diverse streekproducten
- Uitbouwen streekmarkten
- kansen voor uitbouwen visinfrastructuur
- Sterrenrestaurant als promotor van Zwinstreekproducten
- Proefbaar maken van oude smaken

Landbouw rond een verdwenen Zwinhaven
© Jan D'Hondt

Programma-onderdelen

Programma: Gebiedsgerichte en gediversifieerde landbouwvisie

De Zwinstreek is een productief landschap bij uitstek. Deze term is ruimer te interpreteren dan enkel en alleen landbouw- en voedselproductie. De mens en het landschap zorgen samen voor heel wat ecosysteemdiensten, naast landbouwproducten en het aanbieden van de open ruimte structuren. Op grote lijnen zijn er een aantal landschappelijke deelzones te definiëren binnen de Zwinstreek met ieder een ander accent. Dit landschap zorgt voor diensten en producten aan mens en dier, en is per definitie productief.

Het landschapspark en haar partners bieden begeleiding en advies aan inwoners en ondernemers in het gebied en aan elkaar. Voor typische kleinschalige landbouwelementen en landschappelijke element wordt een structureel inrichtingsbudget voorzien.
Via een gebiedsgerichte en gediversifieerde landbouwvisie op de Zwinstreek als grensverleggend productief landschap zetten de gebruikers – de landbouwers en andere belanghebbenden – actief in op wat de kansen vanuit het landschapspark zijn voor de verdere ontwikkeling van dit productief landschap. Hierbij staan rechtszekerheid, bodem- en waterzorg, rendabiliteit, rechtszekerheid, en grensvervaging centraal. De relatie tussen landbouwer als landschapsbouwer / voedselproducent en de burger wordt versterkt en innovatie gepromoot. Positieve beeldvorming van de landbouwer en zijn of haar gezin als landschapsbouwer zijn doelstellingen die in het landschapspark worden meegenomen. De landbouwer geeft letterlijk en figuurlijk een gezicht aan de Zwinstreek.

Dit hoofdproject wordt binnen het operationele plan vertaald naar concrete acties die hierbij aansluiten. Er wordt niet van een wit blad vertrokken; doorheen het proces van de kandidaatstelling werden al stappen ondernomen om tot de thema's en concrete acties te komen. De tijd is te krap geweest om dit te laten landen en verdere afstemming zowel binnen de landbouwactoren als in samenspraak met de anderen is noodzakelijk.

Programma: Grensoverschrijdende agro-innovatie

Er zijn heel wat ontwikkelingen en initiatieven in de Zwinstreek aanwezig rond landbouwinnovaties zoals smart farming, biogebaseerde stoffen en teelten, zilt-resistente teelten etc. We zien vanuit het landschapspark kansen om door middel van een grensoverschrijdende agro-innovatie lab-werking nog meer onderscheidend te worden in duurzame en toekomstgerichte vormen van landbouwproductie. Lopende initiatieven zoals het kustlab in Waterdunen zijn al een eerste stap naar een grensoverschrijdend innovatie lab. Ook carbon farming en nitrogen farming, de rol die de landbouwer kan spelen in het vermijden van droogte en wateroverlast (dienstverlening aan de omgeving) en de rol als landschapsbouwer spelen een centrale rol in de werking van het landschapspark.

Kennisuitwisseling tussen landbouwers onderling en de Vlaamse, Nederlandse en provinciale kenniscentra wordt gestimuleerd. Er wordt een overlegplatform uitgewerkt tussen landbouw en toerisme, en landbouw en horeca ondernemers, maar ook tussen landbouw en natuurorganisaties. De creatie van aanvullende of nieuwe verdienmodellen wordt hier als een mogelijke samenwerkingsvorm meegenomen. Aandacht voor administratieve vereenvoudiging voor de landbouwer is aanwezig en waar mogelijk wordt hier actief op ingezet.

Ook de verdere verkenning en concretisering van agrotoerisme, energiegemeenschappen op basis van circulariteit van reststromen en hun valorisatie voor omgeving en maatschappij krijgen de nodige ontwikkelingsruimte.

Programma-onderdelen

Programma: Voedselhubs

Landbouwverbreding en korte keten zijn een niche, waarbinnen enkele landbouwers zich verder kunnen ontwikkelen. Om hen te ondersteunen biedt het landschapspark de mogelijkheid om landbouwers met ideeën rond nieuwe productontwikkelingen samen te brengen met mogelijke vermarkters. Grensoverschrijdende vermarkting van lokale producten en de ontwikkeling van nieuwe streekproducten – die ook een historisch karakter kunnen hebben, zoals Middeleeuwen op je Bord in de Zwinstreek – vormen een speerpunt in de communicatiecampagnes.

Om de teelt, het gebruik van streekproducten door restaurants en de consumptie van streekproducten verder te promoten willen we een netwerk van distributiepunten en onderlinge logistiek uitbouwen in de regio. Een echte smaaktuin trekken lokale ondernemers, inwoners en bezoekers aan die smelten voor de smaken die de Zwinstreek-ondernemers produceren. Hierop wordt verder ingegaan in het focusgebied van het Eiland van Cadzand. Vanuit dit focusgebied worden de ervaringen meegenomen en door de betrokkenen meegenomen in een doorgroei naar de volledige Zwinstreek.
Foodhubs zijn locaties waar nieuwe initiatieven uitgedacht worden om gebiedseigen streekproductontwikkeling te stimuleren.
Wat nu al geoperationaliseerd kan worden, krijgt zijn uitwerking in het operationeel plan.

Programma: Grensknelpunten

De Zwinstreek is een grensoverschrijdend gebied, dat ook grensverleggend wil zijn. Bestuurlijke grensknelpunten worden actief aangepakt, om het economisch en agrarisch ondernemerschap ten volle tot ontwikkeling te laten komen. Wanneer we echt werk van willen maken van een grensverleggend gebied is een gezamenlijke aanpak en het aandringen op oplossingen bij de beleidsmakers noodzakelijk. Het gaat daarbij om grensoverschrijdende initiatieven met betrekking tot onder meer leefbaarheid en voorzieningen, stikstofaanpak, PFAS, bereikbaarheid, grensarbeid en economische ontwikkeling. Dat maakt intensieve samenwerking tussen centrale en regionale overheden aan beide kanten van de grens van groot belang.

We bepleiten hierbij de adviezen van de werkgroep Donner-Berx om nog meer en beter in te zetten op grensregio's. De aanpak van grensknelpunten willen we met het Parkbureau van het Landschapspark Zwinstreek activeren en komen tot concrete oplossingen, waarbij de bestuurlijke overheden de ruimte creëren om de oplossingen te realiseren in de praktijk.

Polders rond Damme
© Jan Darthet

Verhaallijn IV

Grenzeloos beleven en leven

Als hinterland van de wereldstad Brugge kent de Zwinregio een identiteit als *toevluchtsoord van rust en stilte* waarheen men ontsnapt van het drukke stadsleven. Het behoud van rust- en stiltegebieden leent zich er niet enkel toe dienst te doen als vakantieverblijf aan de zee maar biedt ook een meerwaarde voor de kwaliteit van wonen en werken in de streek. Een *evenwichtig woon- en recreatiebeleid* maakt de Zwinstreek als landschapspark niet enkel toeristisch aantrekkelijk maar richt zich ook op het faciliteren van onderlinge, lokale connecties. Met een inclusieve insteek kan de Zwinstreek een plek zijn waar het dagelijkse leven en vertier in elkaar overvloeien.

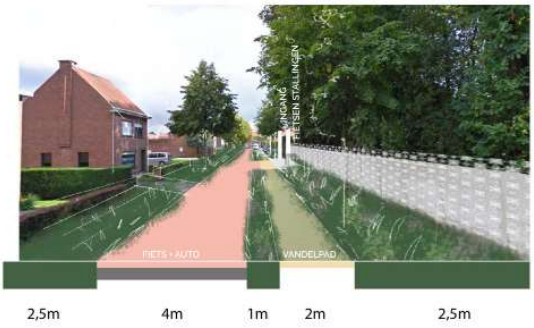

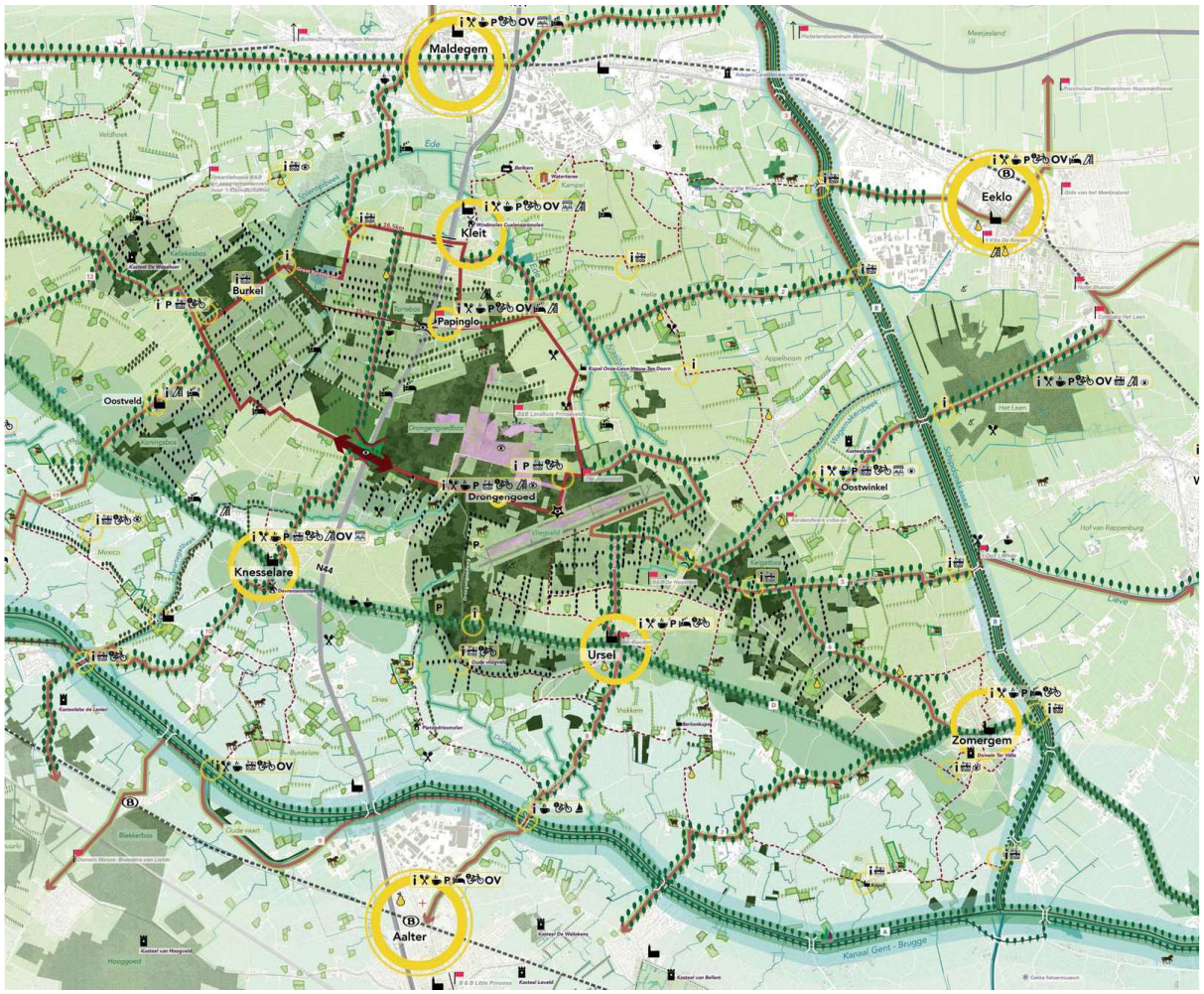

Referentie onthaalplan Drongengoed (LAMA): duidelijk gedefinieerde toegangspoorten met een heldere hiërarchie vormen de basis. Hierop worden verder kwalitatieve recreatieve verbindingen uitgebouwd.

Grenzeloos beleven en leven

De Zwinstreek is een bijzonder rijk gebied, rijk aan leven, aan verhalen, aan beleven, aan geschiedenis. Het is een doorleefd gebied, waar wonen, leven, werken en recreëren nauw met elkaar verbonden zijn. De Zwinstreek nodigt uit, het is er goed vertoeven en wie eenmaal kennis heeft gemaakt met de Zwinstreek, wil hier steeds terugkeren omwille van de kwaliteiten dat het landschap én haar inwoners te bieden hebben.

Grenzeloos beleven en leven maakt de verhalen en verhaallijnen van het landschapspark beleefbaar als de ultieme belevingswaarde van het landschapspark. De kenmerken van de Zwinstreek zelf, voor haar bewoners, ondernemers, … is belangrijk om het gebied op korte én lange termijn nog kwalitatiever, robuuster en toekomstbestendiger te maken. Als gebied, maar zeker ook voor haar inwoners en haar ondernemers.

De identiteit van de grensoverschrijdende Zwinstreek zit verweven in natuur, landschap, erfgoed en geschiedenis. Het Landschapspark Zwinstreek wil een ruim, modulair en interdisciplinair aanbod ontwikkelen, verspreid over het Landschapspark, zodat bezoekers op eigen tempo en vanuit een eigen invalshoek het weidse landschap kunnen beleven. Samen met verschillende partners en betrokken bewoners zorgt het Landschapspark voor meer waterrijke en toegankelijke natuur. Hierbij moet het evenwicht tussen natuur en recreatie in balans zijn.

De Zwinstreek kent al een lange en sterke samenwerking op vlak van toerisme en recreatie. In 2021 sloten de partners al een charter voor de grensoverschrijdende zwinstreek om gezamenlijk de verhalen verder uit te werken en het gebied internationaal op de kaart te plaatsen. Want de troeven zijn er én ze zijn uniek voor het gebied!

Een bezoekersmanagementplan brengt de bezoekersstromen in kaart. Deze worden gemonitord en gecommuniceerd om overdruk tegen te gaan en spreiding te bewerkstelligen. Een trapsgewijs bezoekersonthaal vormt hierin de spil met 4 grote onthaalpoorten (Knokke-Heist, Damme, Sluis en Maldegem) die instaan voor het centrale onthaal over het volledige gebied. De kernen fungeren als belangrijke mobiliteitsknooppunten, de dorpen kennen kleinere onthaalzones (met parking, fietsoplaadpunten, infoborden, ...) en de POI's zijn de kleinste schakel

Het parkbureau neemt hierin het initiatief in samenwerking met de betrokken steden en gemeenten, de ambassadeurs van het gebied, vzw's, ondernemers, … Het onthaalnetwerk laat bezoekers en inwoners van de Zwinstreek de uitzonderlijke natuurwaarden van deze grensoverschrijdende streek ervaren en waarderen.

Bestaande onthaalnetwerken met toeristische ambassadeurs, gastheren, greeters, toeristische onthaalpunten, ... worden binnen het landschapspark op elkaar afgestemd. Opleidingstrajecten, mystery visits, toolboxen, ... voor toeristische ondernemers, onthaalmedewerkers, gastheren en -dames, ... zorgen voor een homogeen en professioneel onthaalnetwerk binnen het Landschapspark Zwinstreek.

De bestemmingspromotie van het Landschapspark Zwinstreek vertrekt vanuit de bestaande verhaallijnen en waarden van bestemmingspromotie bij steden en gemeenten. Westtoer, TOV, steden en gemeenten en Provincie Zeeland werken in samenwerking met het parkbureau van het landschapspark een communicatieplan voor bestemmingspromotie uit. Naast bestemmingspromotie wordt een visie uitgewerkt op stakeholder- en bewonerscommunicatie.

We willen de toegankelijkheid van het gebied verbeteren door de verdere uitbouw van recreatief fiets- en wandelnetwerk. Een routescan brengt deze ontwikkeling en het toeristisch potentieel van het landschapspark Zwinstreek verder in kaart om hiaten in te vullen en het recreatief fiets- en wandelnetwerk verder te optimaliseren.

Deze geoptimaliseerde recreatieve netwerken worden gebruikt voor thematische productontwikkeling fietsen en wandelen. Deze routes worden ingezet voor het onthaal en - beleving van het landschapspark.

Daarom zetten we in het op het verbeteren van de leefbaarheid van het gebied door naast een kwalitatief recreatief netwerk, ook verder te bouwen aan kwalitatieve functionele fietsnetwerken voor woon-werkverkeer, het verbeteren van het openbaar vervoersnetwerk en innovatieve vervoersnetwerken. Dit moet op lange termijn het autogebruik in en naar de Zwinstreek doen afnemen. Dit draagt ertoe de kernkwaliteiten van de Zwinstreek, namelijk rust en stilte, te versterken.

Om de regio op de lange termijn leefbaar te houden is het belangrijk om naast woonkwaliteit in te blijven zetten op goed onderwijs, het versterken van de lokale economie door ruimte te geven aan innovatie en zorgen voor aantrekkelijk wonen.

Het landschapspark wordt een katalysator om (boven)lokaal ondernemerschap te stimuleren en te faciliteren, maar ook om nieuwe opleidingen aan te trekken, bijvoorbeeld gekoppeld aan de projecten en labo's rond innovatieve landbouw, toeristisch-recreatieve initiatieven, de ontwikkeling van innovatief waterbeheer en zoet-zout strategieën.

Ambities en doelstellingen

De troeven van de Zwinstreek in de verf zetten

We willen sterker inzetten op het verbeteren en promoten van de troeven van de Zwinstreek zoals deze werden bepaald in de studie van The Missing Link in 2018: de zilte Zwinstreek, de ambachtelijke Zwinstreek, de bewogen Zwinstreek, de natuurlijke Zwinstreek, de bevochten Zwinstreek, de grenzeloze Zwinstreek, de verdronken Zwinstreek en de smakelijke Zwinstreek. Hiervoor wordt een overkoepelende communicatie- en promotiestrategie uitgewerkt waarvan de eerste aanzet al is opgenomen in dit document.

De identiteit van het gebied vormen de sterke troeven van de Zwinstreek. Vanuit deze identiteit willen we ook sterke en authentieke recreatieve producten ontwikkelen en inzetten op een belevingsvolle ontsluiting en verblijf. De Zwinstreek moet je altijd doen verlangen naar meer. Deze unieke troeven van de Zwinstreek worden door gerichte acties in de verf gezet.

Het versterken van de lokale economie

Door in te zetten op steekgericht, gezond en duurzaam ondernemen willen we de lokale economie versterken. De lokale ondernemers zetten het landschap van de Zwinstreek mee in als troef, vanuit duurzame verdienmodellen. De Zwinstreek – ondernemers dragen het landschapspark mee uit als een innovatieve, ondernemende regio waar het goed vertoeven is.

De aantrekkelijkheid van het gebied wordt meegenomen vanuit een economisch en duurzaam voordeel. De aanwezige kernen kunnen versterkt worden, vanuit een actief ondernemerschap in relatie tot de kern en tot het omliggende landschap. Het lokaal ondernemerschap betrekt actief de plaatselijke bevolking en richt zich niet enkel op “bezoekers”. Dorpsontwikkeling, met aandacht voor leefbaarheid en het stimuleren van aantrekkelijk wonen, wordt eveneens meegenomen. Het aantrekken van toekomstige ondernemers en werknemers, waarbij het landschap als troef wordt uitgespeeld, is belangrijk om een dynamisch en toekomstgericht ondernemerschap actief te onderhouden.

De Zwinstreek wil evolueren naar hotspot voor ondernemerschap, waarbij gezondheidseconomie, cultureel ondernemerschap, agrarisch ondernemerschap kansen krijgen, en waarbij ook ingezet wordt op nieuwe technologieën, verdere digitalisering en duurzame energieproductie.
Grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden en netwerken opbouwen rond kennisdeling kunnen het ondernemerschap faciliteren en versterken.

Een performant onthaalnetwerk opzetten

Om het landschapspark echt verhalend te maken en het (verborgen)verleden goed te ontsluiten is een goed verbindend recreatief netwerk noodzakelijk. We realiseren een duidelijke hiërarchie in netwerken en onthaalpunten waarbij de verschillende bezoekerstypen vallen voor de charmes van de Zwinstreek.

Hier zijn de vier grote onthaalpoorten essentieel, maar ook het inzetten van musea en toerismebalies, gastheren en -dames vervolledigen het onthaalnetwerk. Daarnaast zijn er nog grotere en (onbestafte) onthaalpunten stations, veerplein, … maar ook dorpskernen als uitvalsbasis.

Het landschapspark Zwinstreek maakt werk van een eenduidige onthaalstrategie met 4 karakteristieke en centrale onthaalpoorten en een performant netwerk van onthaalpunten.
Deze vier poorten liggen verspreid over het park. Het gaat om plekken aan de rand waar je alle nodige informatie vindt over het Landschapspark, elk met een eigen invalshoek en thema. Ook zijn alle belangrijke faciliteiten aanwezig zoals een parking, infoborden, horeca, toiletten, enzoverder.

Het Landschapspark zet deze poorten in de kijker, met de bereikbaarheid, openingsuren, en een overzichtskaart om de startplek uit te kiezen. De vier toegangspoorten zijn duurzaam met elkaar verbonden, zowel letterlijk/fysiek (via duurzame mobiliteit) als figuurlijk/thematisch (‘water’ als rode draad doorheen de werking, complementair op elkaar afgestemd).

De vier onthaalpoorten hebben elk hun eigen USP gerelateerd aan het type landschap:

- Bezoekerscentrum ‘De Pulse’ – Damme: De polders / linies / natte graslanden
- Domein De Boerekreek – Sint-Laureins: de kreken
- Het Zwin Natuur Park – Knokke-Heist: Duinen en het getijdengebied, tussen zilt en zoet
- Welkom in Waterdunen -Breskens (NL): De combinatie van innovatieve waterbeheersing, getijdennatuur, recreatie en zilte teelten in één gebied.

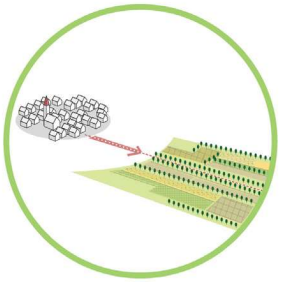

Beeldkwaliteit en beeldbepalende structuren versterken

De integratie en het behoud van de landschappelijke structuren die de Zwinstreek kenmerken zoals dijken, geulen, kanalen, en bomenrijen (zoals de uitwerking van een bomenbeheerplan voor de Zwinstreek), is van belang om een optimale belevingswaarde van het landschapspark te garanderen. De typerende bomenrijen accentueren de lijnstructuren van de kanalen in het gebied. Deze kunnen verder uitgewerkt worden door in te zetten op een grensoverschrijdend bomenbeheerplan, die deze beeldbepalende structuren benadrukken.

De kwaliteit van het landschap en haar woonkernen vormt de basis voor de leefbaarheid van de Zwinstreek. We versterken de beeldkwaliteit en nemen hier actief een trekkende rol op vanuit het landschapspark. De inpassing en integratie van landbouwbedrijven, loodsen, bedrijventerreinen en recreatieparken, kwalitatieve dorpsranden e.d. vormen de speerpunten.
Naast cultuur-historische en ecologische landschapswaarden bepaalt de visuele en esthetische waarde de landschappelijke beleving van inwoners en bezoekers.

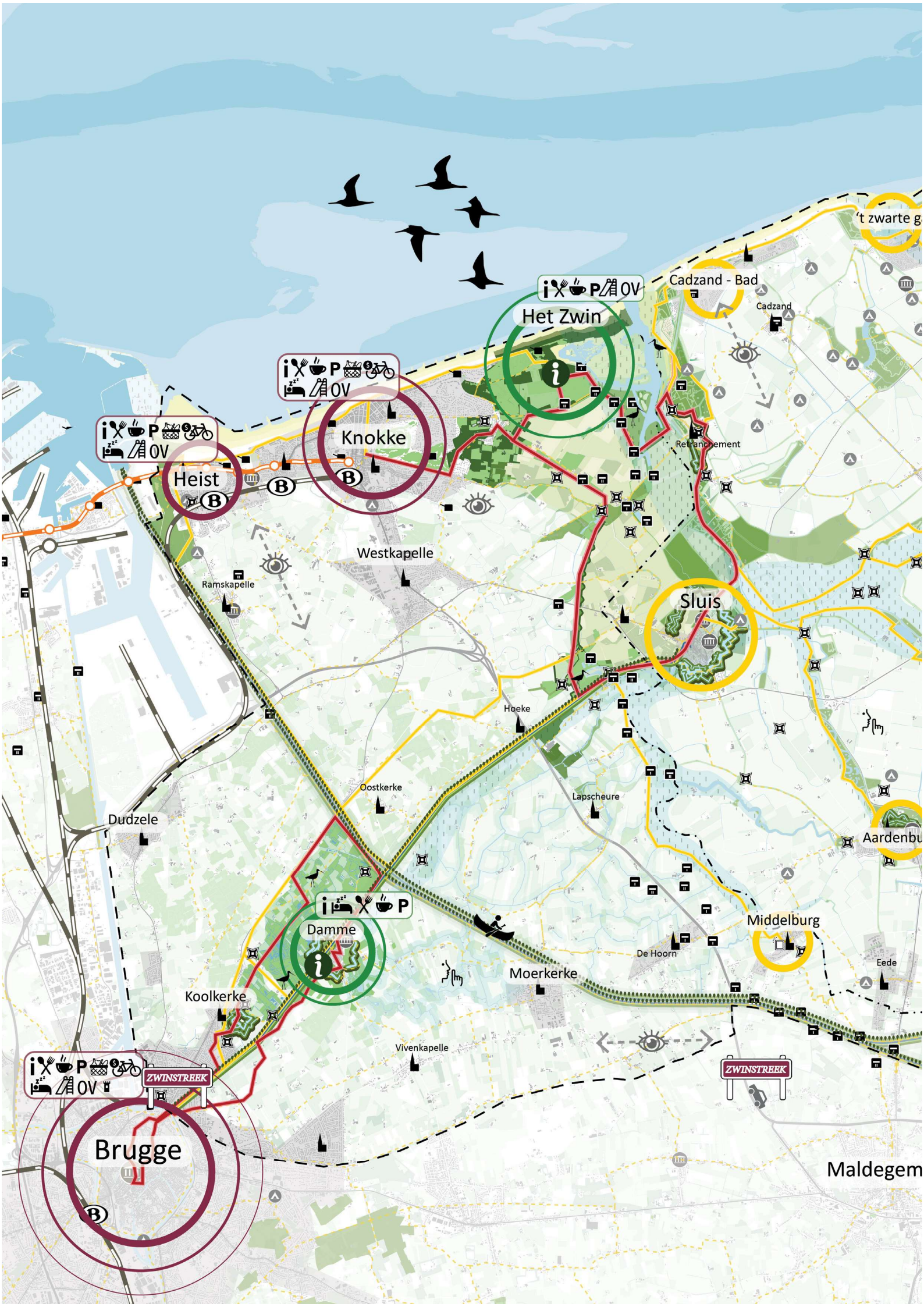
Het Zwin
OV
Cadzand - Bad
Cadzand
Knokke
Heist
Retranchement
Westkapelle
Ramskapelle
Sluis
Hoeke
Oostkerke
Lapscheure
Dudzele
Damme
Middelburg
De Hoorn
Moerkerke
Eede
Koolkerke
Vivenkapelle
ZWINSTREEK
Brugge
Maldegem

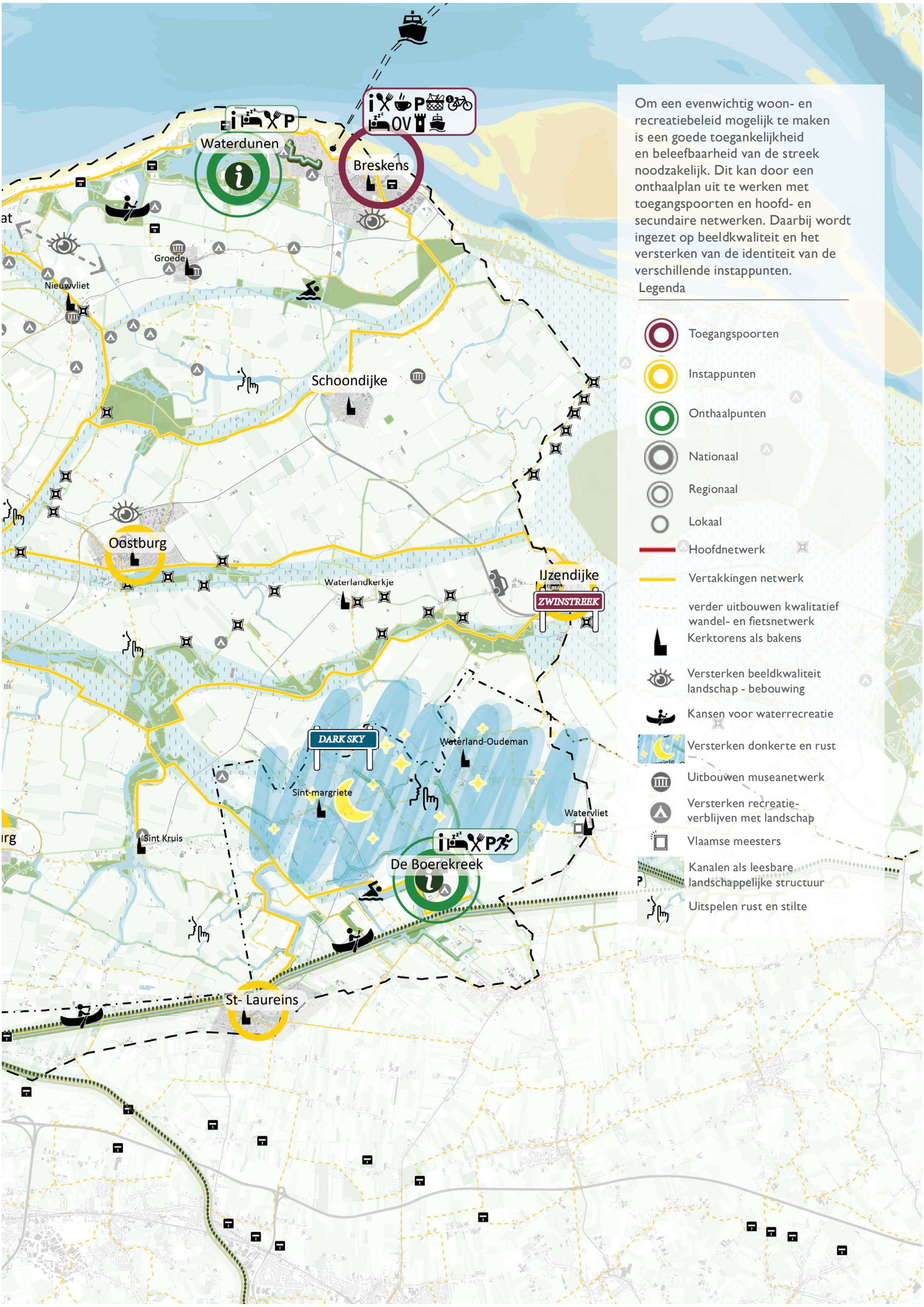

Om een evenwichtig woon- en recreatiebeleid mogelijk te maken is een goede toegankelijkheid en beleefbaarheid van de streek noodzakelijk. Dit kan door een onthaalplan uit te werken met toegangspoorten en hoofd- en secundaire netwerken. Daarbij wordt ingezet op beeldkwaliteit en het versterken van de identiteit van de verschillende instappunten.

Legenda

- Toegangspoorten
- Instappunten
- Onthaalpunten
- Nationaal
- Regionaal
- Lokaal
- Hoofdnetwerk
- Vertakkingen netwerk
- verder uitbouwen kwalitatief wandel- en fietsnetwerk
- Kerktorens als bakens
- Versterken beeldkwaliteit landschap - bebouwing
- Kansen voor waterrecreatie
- Versterken donkerte en rust
- Uitbouwen museanetwerk
- Versterken recreatie-verblijven met landschap
- Vlaamse meesters
- Kanalen als leesbare landschappelijke structuur
- Uitspelen rust en stilte

Damme

Damse Vaart

Programma-onderdelen

Programma: Strategisch onthaalplan Zwinstreek

Een grensoverschrijdend onthaalplan met duidelijke toeristisch-recreatieve acties in het gehele gebied van de Zwinstreek is een must om een kapstok te bieden aan toekomstige en de aanwezige recreatieve ontwikkelingen in het gebied. Dit onthaalplan vertrekt vanuit het versterken van het landschap, landschappelijke structuren zelf en heeft als doel om de recreatieve ontsluiting daar beter op te enten. Het onthaalplan bewaakt dat toeristisch-recreatieve ontwikkelingen het landschap en de unieke USP's versterken en hier geen afbreuk aan doen. Een onthaalplan zet in op het ontsluiten van verhaallijnen en brengt een duidelijke hiërarchie en samenhang aan in het onthaal (poorten, instappunten, informatievoorzieningen, …)

Het onthaalplan vertrekt vanuit een duidelijke visie op draagkracht en bezoekersprofielen (vanuit bijvoorbeeld stilte, rust en donkerte en natuurwaarden, versterken van de lijnvormige elementen door onder andere de opmaak van een bomenbeheerplan, een donkerteplan, een traject rond beleefbaar water, …) dat uitgewerkt wordt door een communicatieteam binnen het parkbureau van het Landschapspark Zwinstreek.
Binnen de Zwinstreek is al een performant netwerk van gastheren. De coaching en ondersteuning van de huidige en toekomstige gastheren maakt deel uit van het onthaalplan.

Programma: Kwalitatieve en verbonden recreatieve netwerken

Het parkbureau maakt een analyse van de kwaliteit en connectiviteit van het recreatief netwerk, waar missing links zijn, waar delen ontbreken om erfgoed te ontsluiten enz.… Binnen het onthaalplan wordt een visie ontwikkeld rond de toegankelijkheid van het gebied op basis van de draagkracht van een gebied en haar bewoners. Spreiding van toeristenstromen, de samenwerking en verbinding tussen de onthaalpoorten, vanuit een volledig operationeel netwerk van onthaalpunten zorgen ervoor dat de bezoeker vanaf dag 1 een unieke beleving wordt aangeboden. Het Landschapspark is bereikbaar, en binnen het landschapspark zorgt een uitgewerkt netwerk voor maximale ontsluiting en evenwichtige spreiding. De niet-toeristische locaties worden gevrijwaard. Ook rust voor de bewoner en ondernemer maakt deel uit van het landschapspark.

We willen de uitbreiding en opwaardering van het recreatief netwerk in een autonoom project met eigen projectstructuur gieten, met duidelijke trekkers, verantwoordelijken en voldoende afstemming met de andere onderdelen van het landschapspark.

Het functioneren van het landschapspark en het verbeteren van de leefbaarheid hangt sterk samen met de verbindende rol van netwerken. Daarom werken we grensoverschrijdend aan de verbetering van zowel het wandelnetwerk, recreatief fietsnetwerk, het functionele fietsnetwerk en innovatieve mobiliteitsnetwerken. Het verbeteren van de verbindingen tussen de kust en het achterland, dorp en landschap, en tussen de verschillende deelgebieden en onthaalpoorten is daarbij primordiaal.

Hierbij wordt ook aandacht geschonken aan water als verbindend element. Beleefbaar water, water vanuit al haar facetten is een belangrijke structuur- en identiteitsdragers van de Zwinstreek.

Programma-onderdelen

Programma: Kwalitatief werken en leven

De Zwinstreek heeft vele troeven waarbij we actief kunnen inzetten op streekgericht, gezond en duurzaam ondernemerschap, in een omgeving waar het aantrekkelijk vertoeven is. Wonen in de Zwinstreek wordt onder de aandacht gebracht, net als het tijdelijk verblijfstoerisme voor zakelijke en toeristische evenementen en uitstappen.

Woonkwaliteit staat hoog in het vaandel van de Zwinstreek. Beeldkwaliteit van zowel de kernen, het buitengebied als de overgangen tussen de kernen en het buitengebied dragen bij aan het verhogen van de belevingswaarde.

Om meer hooggeschoolden aan te trekken in de Zwinstreek –en die daarna ook in de streek te houden– willen we de samenwerking tussen universiteiten, hogescholen, onderzoekscentra en ondernemers binnen de Zwinstreek verstreken. Zo biedt het zilte lab bij Waterdunen kansen om onderzoek en onderwijs te koppelen aan thema's zoals teeltinnovatie, ontwikkeling van zilte teelten en maritieme aquacultuur, verzilting, … Dit kan via sterke samenwerkingsverbanden doorgroeien tot een netwerk dat grensoverschrijdend is.

Historisch Aardenburg
© Jurgen Buijsse

3

Deeluitwerking: het masterplan toegepast

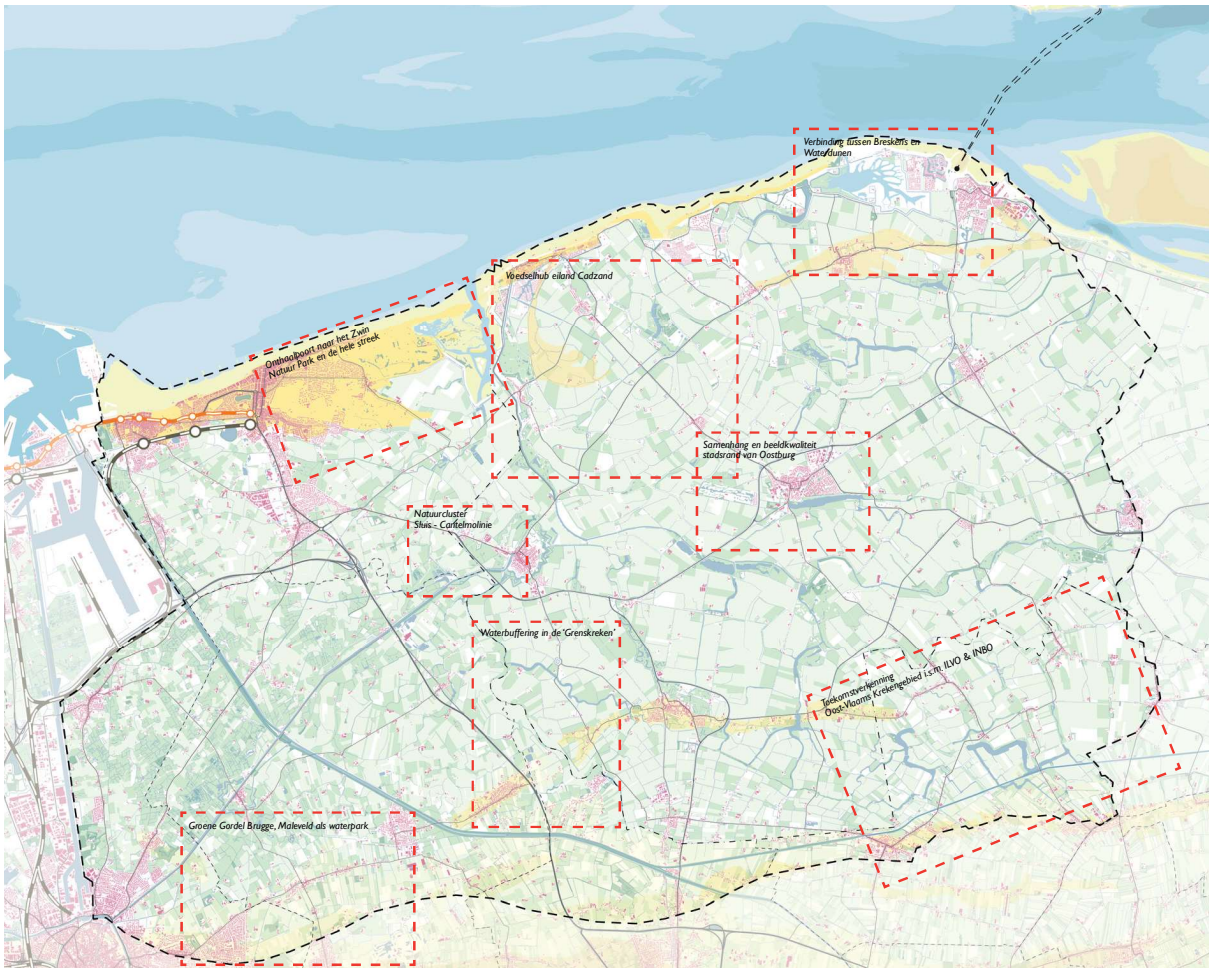
Verbinding tussen Breskens en Waterduinen
Voedselhub eiland Cadzand
Ontmoetingsplek naar het Zwin Natuur Park en de hele streek
Samenhang en beeldkwaliteit stadsrand van Oostburg
Natuurcluster Sluis - Cadzelmolinie
'Waterbuffering in de 'Grenskreken'
Toekomstverkenning Oost-Vlaams Krekengebied i.s.m. ILVO & INBO
Groene Gordel Brugge, Maleveld als waterpark

8 focusgebieden

In 8 verschillende focusgebieden is het masterplan ruimtelijk getest en op een integrale en gebiedsgerichte manier ingetekend. Via ontwerpend onderzoek zijn de vier verhaallijnen en doelstellingen ruimtelijk vertaald naar deze focusgebieden. Via werksessies met lokale stakeholders zijn korte termijn acties meegenomen in de uitwerking van de focusgebieden.

Om tot de uiteindelijke afbakening van de focusgebieden te komen is er in drie stappen te werk gegaan. Allereerst is vanuit de analyse in de landschapsbiografie een longlist tot stand gekomen. Deze is op basis van de visie ingekort tot een shortlist. Vervolgens is deze verder verfijnd en bijgestuurd door de stakeholders in de workshops. De gebieden zijn gekozen omwille van de kansen en opgaves die er op dit moment liggen en cruciaal zijn voor de werking van een kwalitatief landschapspark. Daarnaast is er gekozen voor geografische spreiding zodat alle betrokken partners vanuit hun eigen beleids-en werkingsgebieden direct proactief met het landschapspark aan de slag kunnen gaan. Hierdoor is er tevens een groot overlap ontstaan met de landschappelijke éénheden die in de landschapsbiografie genoemd zijn.

Elk gebied kent een eigen insteek waarbij gezocht wordt naar de koppelkansen om de verschillende verhaallijnen in het gebied te laten landen. De focusgebieden hebben als doel te inspireren en tonen hoe de visie verder vertaald kan worden naar acties maar ook welke afstemming, onderzoek of instrumenten nodig zijn om de stap te kunnen nemen naar concrete acties op het terrein.

In het operationeel plan zijn de concrete acties die voortkomen uit het proces van de focusgebieden opgenomen. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen acties op de korte en lange termijn. De korte tijdspanne waarin de gebiedscoalitie het masterplan en operationeel plan tot stand brengen, heeft ertoe geleid dat we hier spreken over een eerste aanzet, die de komende maanden en jaren nog verder uitgewerkt en geconcretiseerd moet worden. Ook moet hier nog verder gewerkt worden aan draagvlak en betrokkenheid van alle actoren, niet in het minst de inwoners en ondernemers van de deelgebieden.

Waterbuffering in ‘de grenskreken’

Uniek voor het polderlandschap van de Zwinstreek zijn de oude kreken en geulen. Deze werden gevormd door de getijden, door historische dijkdoorbraken of door erosie bij het afwateren van het regenwater vanaf de hogere zandruggen richting de zee. Op de geomorfologische kaart zijn deze oude geulen vaak nog duidelijk zichtbaar in brede geulbeddingen. Vandaag zijn de geulen meestal gedegradeerd tot smalle grachtjes, of liggen zij als geïsoleerde plassen in het polderlandschap verscholen.

Kreekstructuren hebben een grote potentie voor het landschapspark. Ze zijn interessant voor waterberging, het bevorderen van de waterkwaliteit en kunnen ingericht worden als een robuust natuurnetwerk door ze onderling en grensoverschrijdend te verbinden.

Het uitwerken van een overkoepelende ontwikkelingsstrategie voor kreken is als programma-onderdeel opgenomen voor dit landschapspark. Het Lapscheurse Gat is vanuit de werkgroepen als focusgebied naar voren geschoven omwille van zijn grensoverschrijdende ligging, en daardoor de kansen voor waterberging en het creëren van natuurverbindingen. Daarnaast is het Lapscheurse Gat recreatief bekeken strategisch gelegen tussen Brugge en Sluis en tussen het Zwin en Middelburg (Maldegem).

Het Lapscheurse Gat is een oude kreekarm van het Zwin ten zuiden van Sluis die ontstaan is na de inundatie van 1583. Hierbij is het oude dorpje Lapscheure van de kaart geveegd. Het Lapscheurse Gat bestaat uit een aaneenschakeling van kleinere kreken met o.a. de Papenkreek, de Molenkreek en de Meulekreek. Het verbindt Middelburg (Maldegem) met Sluis en Aardenberg. Door haar “hogere” ligging kan deze unieke kreekstructuur ingezet worden als waterbuffer voor de regio bij wateroverlast en-tekort. Bovendien liggen hier kansen om Vlaamse- en Nederlandse watersystemen en natuurgebieden met elkaar te verbinden en zoetwater van goede kwaliteit voor de regio te verzekeren.

In een eerste ontwerpend onderzoek zijn een aantal principes voor kreekprofielen uitgetekend die inspiratie kunnen geven bij een verdere, gebiedsgerichte uitwerking van de kreken. In een verdere stap moet er onderzocht worden op welke locaties een mogelijke verbreding wenselijk en mogelijk is en op welke segmenten het oeverprofiel binnen de kreek zelf verbeterd kan worden.

Naast het verbeteren van de veerkracht en kwaliteit van het water- en natuursysteem liggen er kansen voor het voorzien van nieuwe wandel- en fietsverbindingen om missing-links in het netwerk op te lossen. Hierdoor worden vooral Aardenburg en Middelburg beter verbonden met de rest van het landschapspark. Langs deze netwerken kunnen verschillende interessante plekken ingezet worden die de verhalen van de Zwinstreek vertellen. Bijvoorbeeld de Blauwe Sluis, de kerktoren van Middelburg, het verdronken dorp, enz. ...

Meulekreek

Kansenkaart

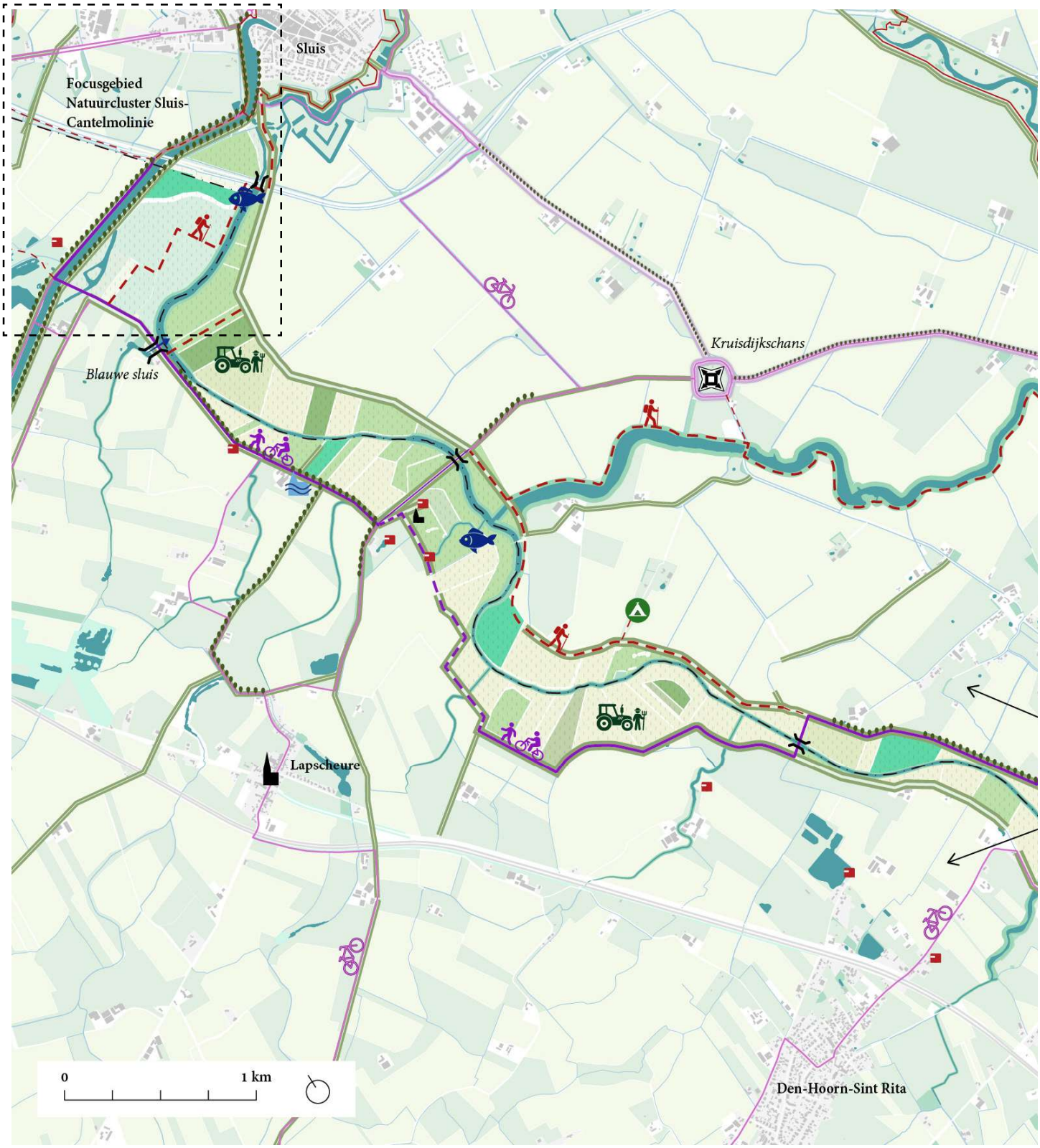

Legende

- Route wandelaars
- Nieuw traject route wandelaars
- Route fietsers
- Nieuwtraject route fietsers
- Route fiets + wandel
- Nieuwtraject route fiets + wandel
- Zwin fiets uitleenpunten
- Verdwenen dorp
- Instappunt
- Grasland
- Akkerland
- Dijk
- Staats-Spaanse Linies
- Zichtlijn vanuit de kerk
- Inlaatpunt water
- Verbeteren vismigratie en onderwaternatu
- Bunker Hollandstellung
- Onderzoeken kansen kreekherstel
- Natuurvriendelijk oevers inrichten

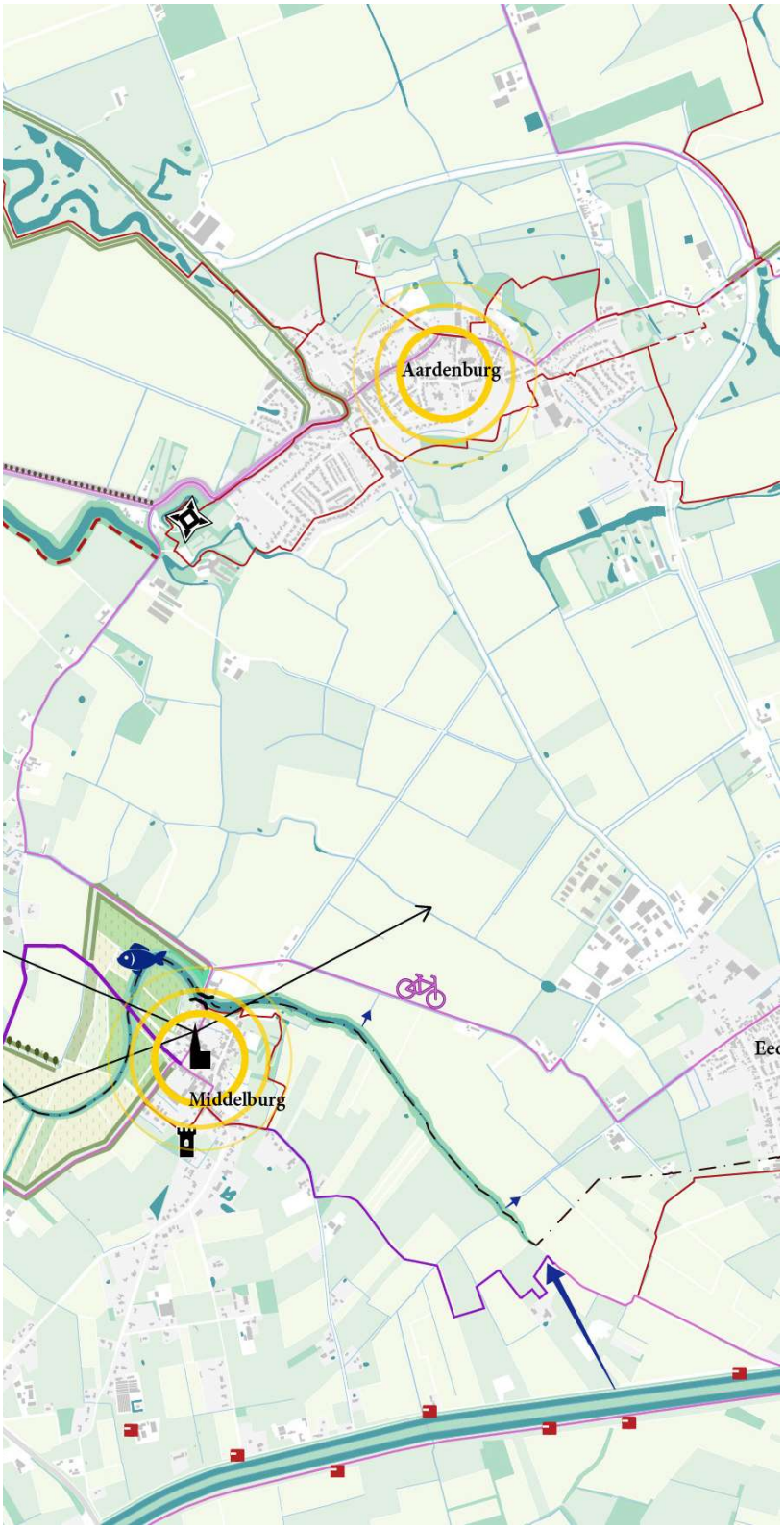

De historische kreekstructuur is de drager van het landschap. Die kreekstructuur biedt kansen voor waterzekerheid en verbetering van de landschappelijke kwaliteit. Middelburg wordt recreatief verknoopt op een grotere schaal met de Zwinstreek. Het erfgoed - met elks zijn specifieke relatie tot de kreekstructuur - laadt de route verhalend op. De kerk als uitkijkpunt en de restauratie van het kasteel van Middelburg versterken het programma van het instappunt.

Verdronken kerkje van Lapscheure als verhaal van het inunderen

Hollandstellung als verhaal van de grens

Kasteel van Middelburg als verhaal van de abdijen

Kerk van Middelburg als verhaal van o.a. de oude cartografie

tuur

Principes

Kreken

De kreken zijn de ziel van het landschap en door ze terug beleefbaar te maken wordt hun waterbufferende en ecologische functie versterkt. Volgende principes geven een eerste aanzet voor mogelijke kreekprofielen met en zonder zachte (seizoensgebonden) verbinding.

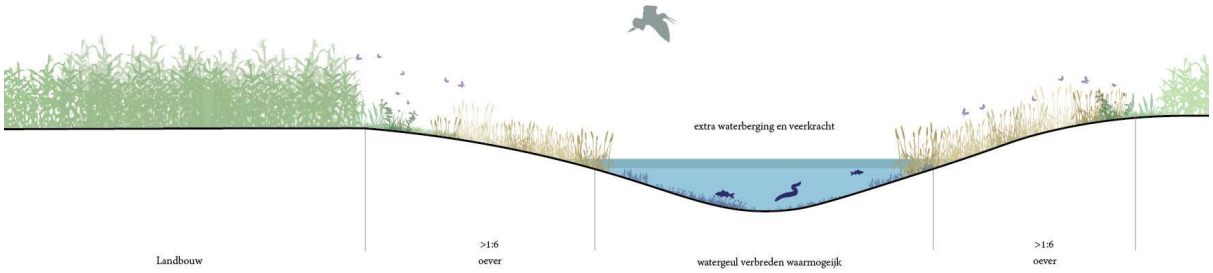

Robuuste Kreek profiel

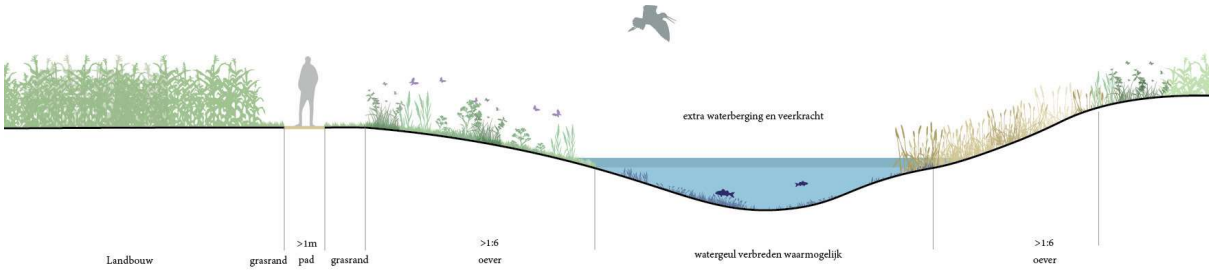

Robuust kreekprofiel met (seizoensgebonden) wandelpad

Contrasterende beleefbaarheid van de historische kreken aan de rand van Middelburg: een brede (herstelde) kreek en enkel een nauwe watergang

Oude dijken

De oude dijken van het Lapscheurse gat zijn geschikt voor het uitbouwen van continue recreatieve routes. De hoger gelegen ligging in het landschap biedt hier een overzicht van de kreekstructuur. Door het gebruik van bomen of bloemrijke gras worden de dijkstructuren zichtbaar gemaakt in het landschap. Volgende principesnedes zijn hiervan een vertaling.

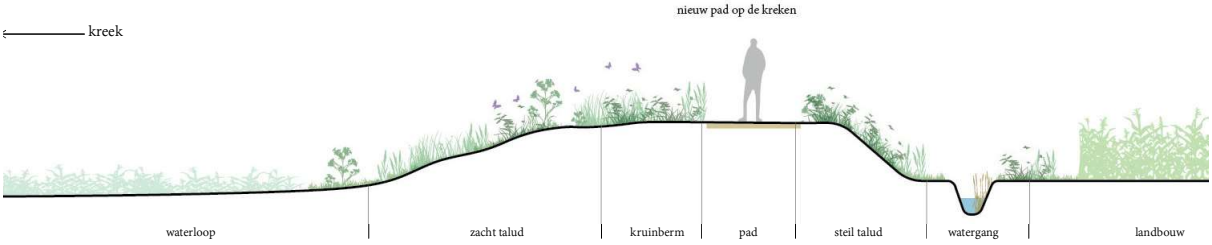

Oude bloemrijke (opgeslibde) dijk met wandepad

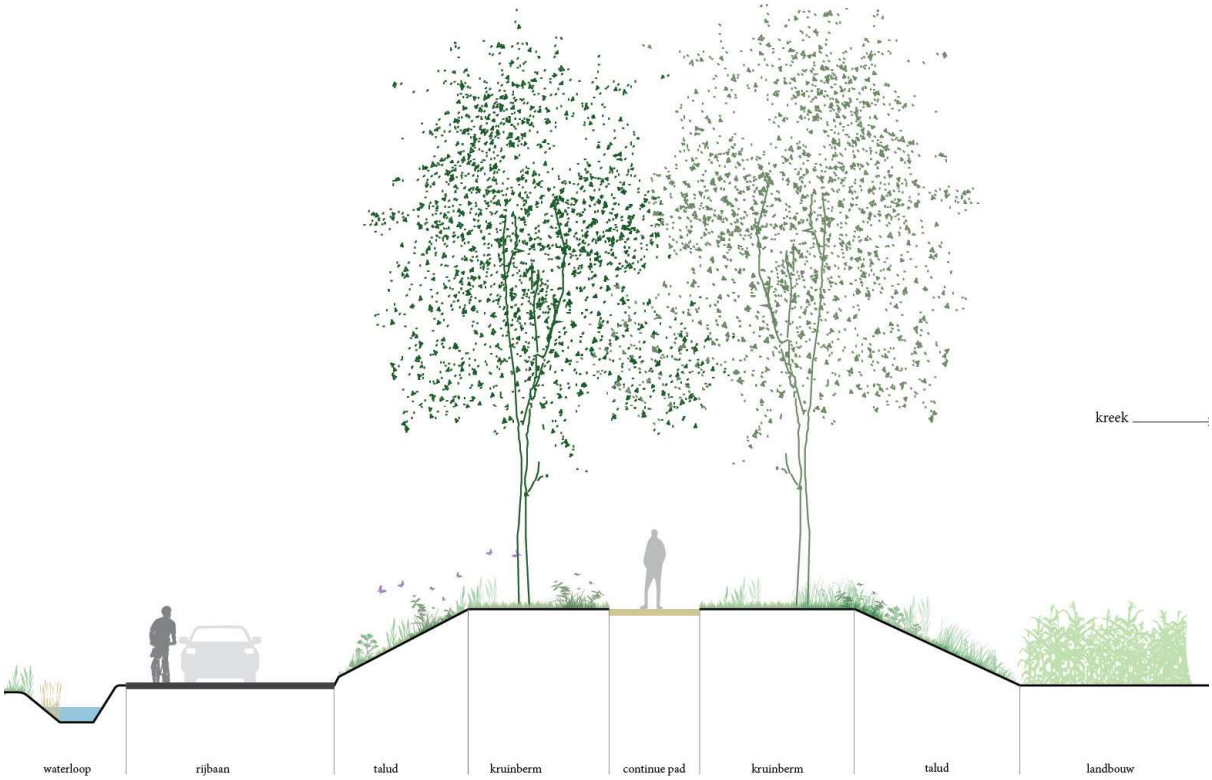

Oude dijk met bomen en wandelpad naast weg.

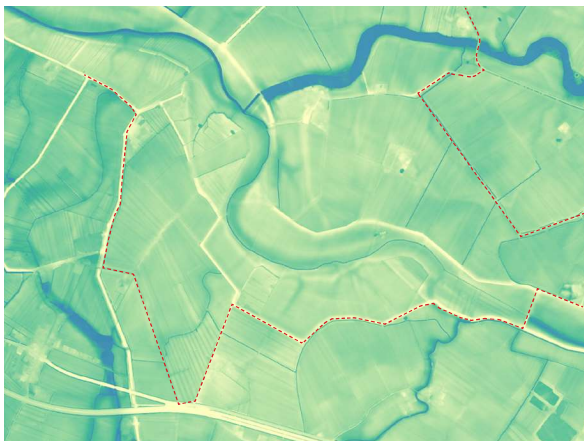

De huidige recreatieve routes (rode stippellijn) volgt maar gedeeltelijk de oude bedijking en kent verschillende missing links.

Natuurcluster Sluis - Cantelmolinie

In de landschapsbiografie is duidelijk zichtbaar dat verschillende Nederlandse en Vlaamse natuurclusters onderling niet altijd goed verbonden zijn. Het landschapspark biedt kansen om via grensoverschrijdende projecten natuur- en recreatienetwerken beter met elkaar te verbinden. Dit focusgebied is gekozen omdat in de werkgroepen bleek dat hier belangrijke verbindingen te realiseren zijn die een grote meerwaarde voor het landschapspark, maar ook in het algemeen voor natuur en recreatie kunnen opleveren.

Ter hoogte van het gebied tussen de Cantelmolinie en Sluis is een belangrijke recreatieve verbinding te realiseren in de Zwin hoofdroute. Daarnaast ligt er een opgave voor verdere uitbreiding van natte graslanden voor weide- en trekvogels. Een grote troef van het focusgebied is het grotendeels goed bewaard gebleven erfgoed uit vele tijdslagen. De Cantelmolinie als een onderdeel van de Staats-Spaanse Linies, de Hollandstellung, de Blauwe sluis, de vestestructuur van Sluis, de Damse Vaart, De oude Zwinhaven van Sluis, oude Zwingeul, enz… komen hier samen.

Dit focusgebied biedt kansen om via een integrale en grensoverschrijdende aanpak, de verschillende opgaven zoals; vernatting, verbinding van natuur, het opwaarderen en herbestemmen van erfgoed, het recreatief ontsluiten van erfgoed, ... in samenhang te bekijken en op te pakken. De kansenkaart is een eerste poging om de kansen en opgaven voor dit gebied inzichtelijker te maken en te noteren, en biedt inspiratie en houvast voor het verder concreet maken van een visie en uitvoeringsgerichte acties op de langere termijn.

Verder werkend op het landinrichtingsproject van de Hazegraspolderdijk en Cantelmolinie, kan de Cantelmolinie worden opgewaardeerd en op een boeiende manier het verhaal van de Staats-Spaanse linies aan een nieuw te onderzoeken Zwin-hoofdroute koppelen. Door een slimme beplanting kan de linie zichtbaarder gemaakt worden en een duidelijke rol krijgen als ecologische corridor tussen het Hazegrasfort en natuurgebied Sint-Donaas, met als doelsoort de boomkikker. Verder bouwend op deze structuur kunnen op strategische plaatsen de natte graslanden naast de Damse Vaart deze natuurcluster verder verbinden met de verdwenen Zwinhaven van Sluis en zo de koppeling maken tussen de stadswallen en grotere Nederlandse natuurnetwerk.

Zo kan er een boeiende verbinding tussen het Hazegrasfort, de Cantelmolinie, natuurgebied Sint-Donaas en Sluis ontstaan, waarin verhalen van de Staats-Spaanse linies, de verdwenen Zwinhavens, de weide- en trekvogels verteld worden en tegelijkertijd Knokke – het Zwin Natuurpark en Sluis beter met elkaar verbonden worden.

Sint-Donaaspolder

Kansenkaart

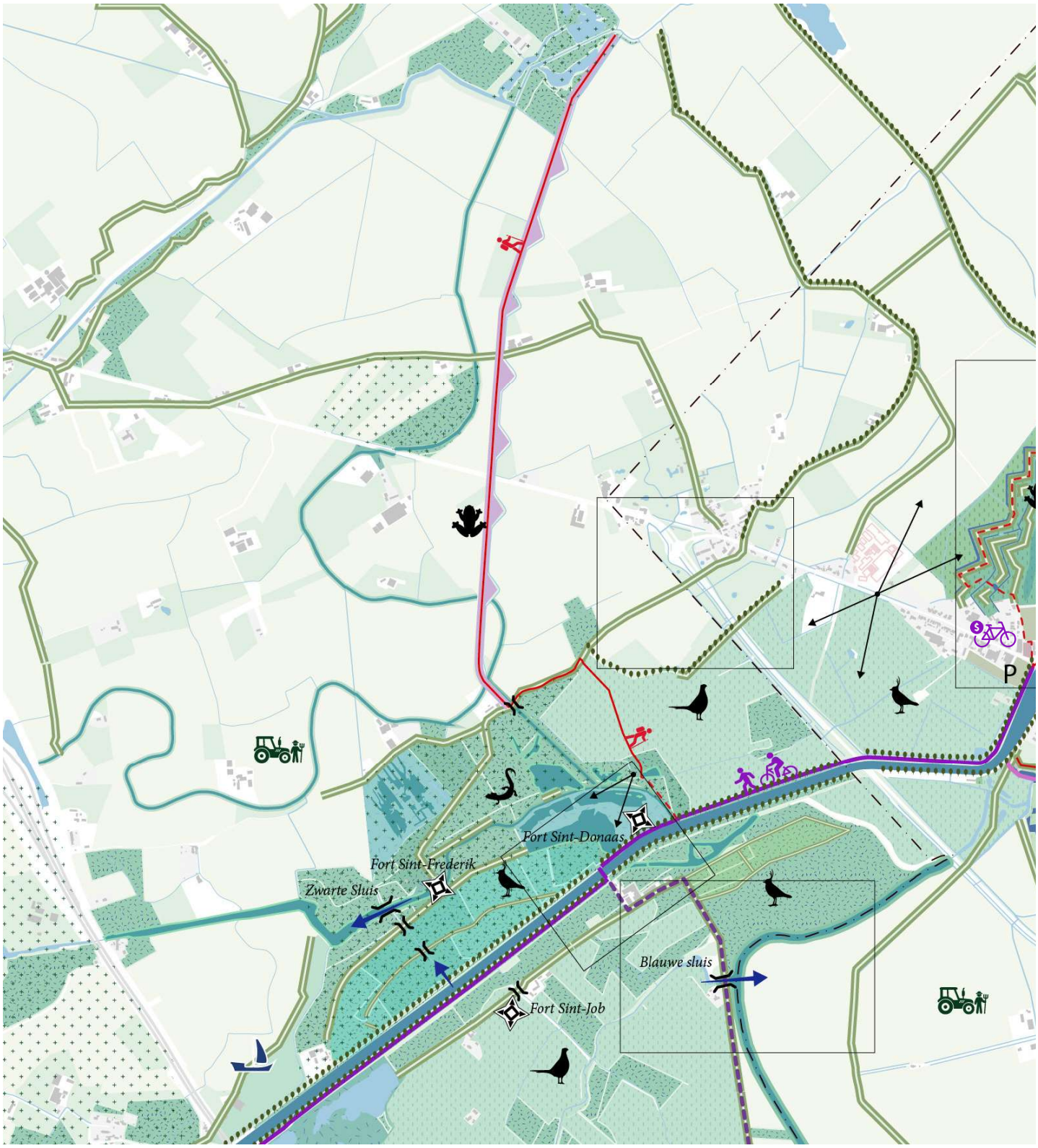

Legende

- Route wandelaars
- Nieuw traject route wandelaars
- Route fietsers
- Nieuwtraject route fietsers
- Route fiets + wandel
- Nieuwtraject route fiets + wandel
- Zwin fiets uitleenpunten
- Aanduiding oude Zwingeul
- Potentieel uitbreidingsgebied voor natuurcluster
- Cantelmolinie
- Grasland
- Akkerland
- Dijk
- Staats-Spaanse Linies
- Oude Zwinhaven
- Verdwenen kasteel van Sluis
- Fort
- Zicht over het landschap
- Doelsoort weidevogels
- Inlaatpunt water

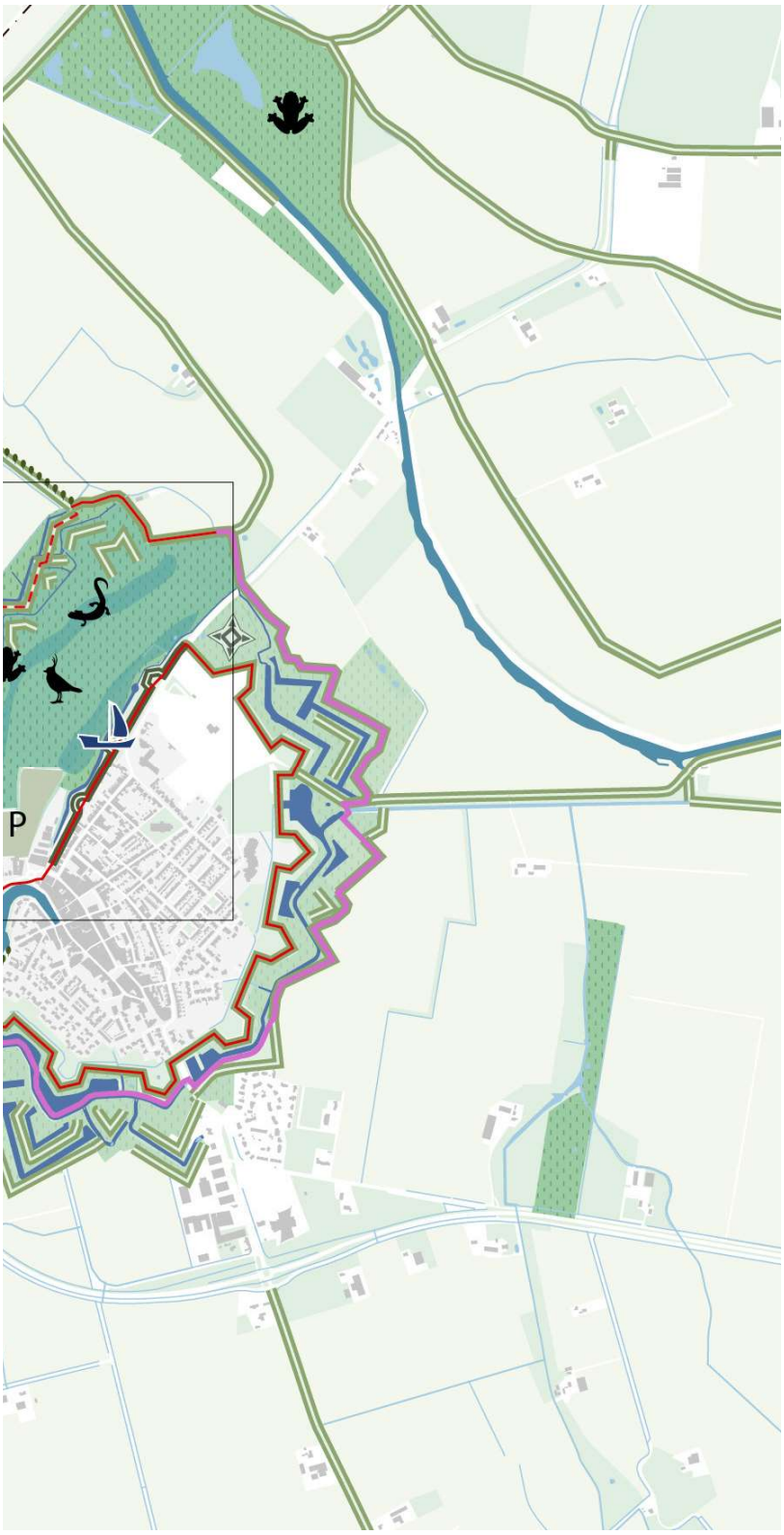

Bij het uitbouwen van de een natuurcluster is de cultuurhistoriek de hoofdonderlegger. Door oude geulen, dijken, polders en linies grensoverschrijdend te stemmen ontstaat er continuïteit die het verhalende karakter vergroot. Ze bieden variërende kansen naar waterberging en ecologische verbindingen. Punctuele verhalen zoals de forten en verdwenen Zwinhavens zijn hier verder op geënt. Door het recreatieve netwerk te verknopen en de openheid van het landschap te vrijwaren wordt dit ook beter beleefbaar.

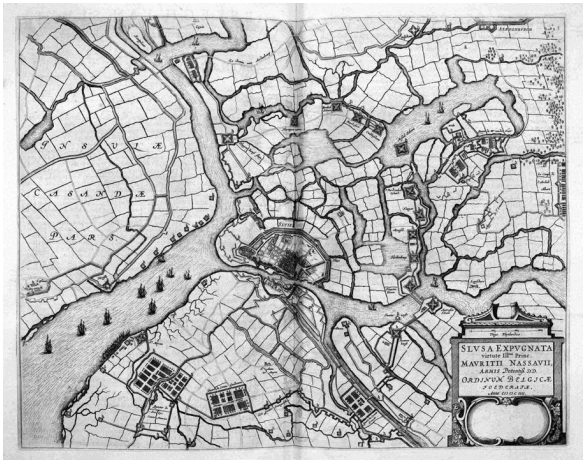

Het microreliëf weerspiegelt de cultuurhistorie van het voormalige dynamische landschap met relicten van forten, linies, (spui)polders, ...

Principes

Kreken

Dijken kennen verschillende gedaantes afhankelijk van hun beplanting. Deze principes geven een eerste aanzet van mogelijke dijkprofielen voor de natuurcluster. Afhankelijk van de beeldkwaliteit, historiek, ecologische functies, ... kan grensoverschrijdend dezelfde typologie gerealiseerd worden.

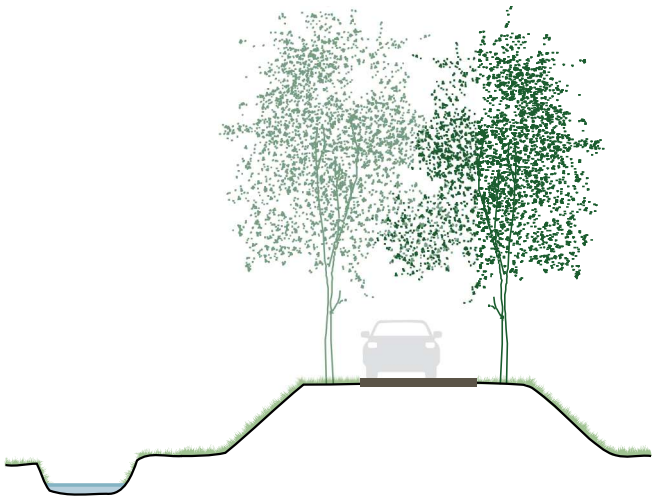

Principesnede dijk met laanbomen

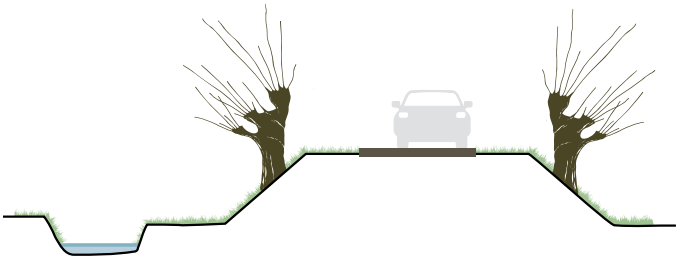

Principesnede dijk met knotwilgen

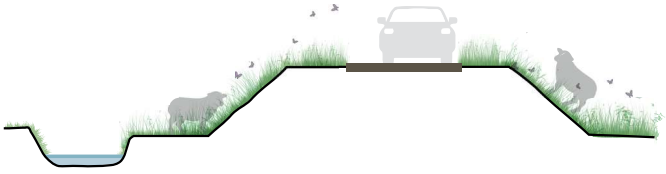

Principesnede dijk met bloemrijke begroeïng

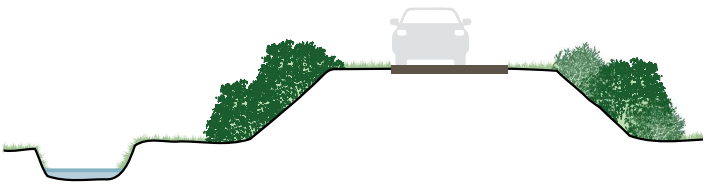

Principesnede dijk met heesters voor de boomkikker

Linies

Door de wallen of linies verschillend te behandelen aan de verdigings- of inundatiezijde wordt het verhalende karakter vergroot . Deze principesnede is een aanzet waarbij de voet aan de geul wordt vernat en beplant en de buitenzijde wordt bezaaid om de landmassa in de verf te zetten.

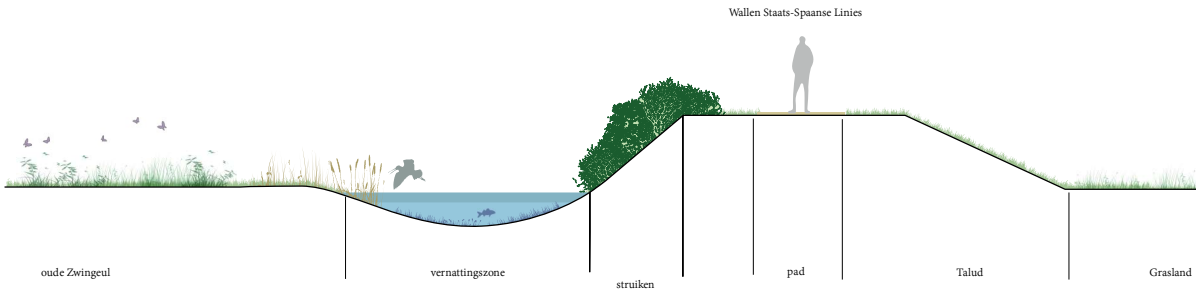

Principeprofiel verdegingslinie

Oude Zwinhavens

De principesnede is een aanzet hoe de leesbaarheid van de oude Zwinhavens verbeterd kan worden in combinatie met natuur. Lokale vernatting en restauratie van de oude havenkades zijn de belangrijkste elementen.

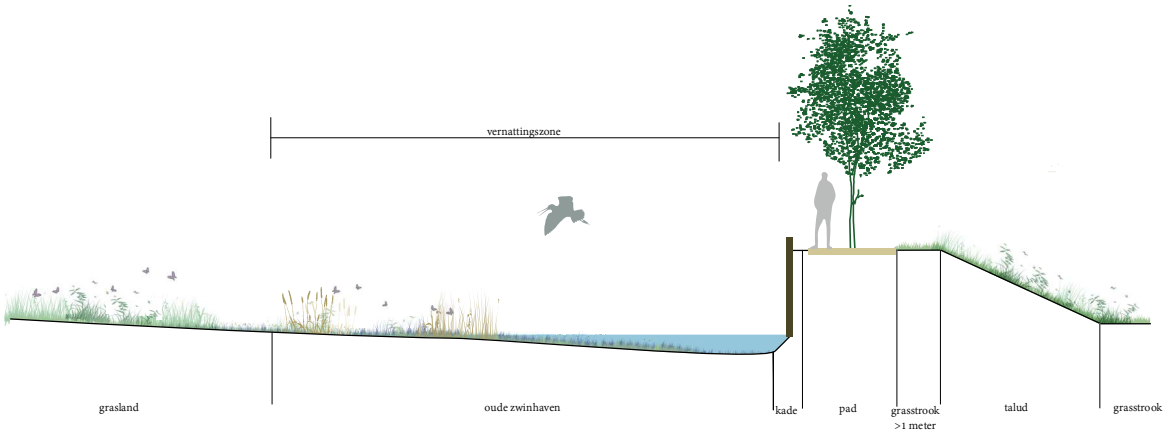

Principeprofiel oude zwinahven

DAMME
Fort
Damme
Damme
Porte
d'Audenarde
Porte
de Bruges
Porte
de Gand
Porte
de Lille
Porte
de Thielt
Porte
de Ste Croix
Porte
de Ste Croix
Porte
de Ste Croix

Groene Gordel Brugge, Maleveld als waterpark

Het Maleveld, een van oudsher open heidegebied dat als gemene grond werd gebruikt, is door zijn rijke geschiedenis en het belang voor de water- en voedselvoorziening voor de steden Brugge en Damme een plek met potentie voor zowel het landschapspark als voor de Groene Gordel van Brugge. Deze "verborgen parel" biedt kansen voor het verbeteren van recreatieve verbinding en er liggen kansen voor het verbeteren en veerkrachtig maken van het watersysteem. Daarnaast kan de site, samen met de Maleleie een rol vervullen als natuurverbinding en leefgebied voor verschillende plant- en diersoorten, waaronder de boomkikker.

Het Maleveld ligt op de grens tussen de snel afwaterende zandstreek en de polders –vroeger de grens tussen land en zee. Door de geologische opbouw van de bodem kent de regio enkele bronnen en is het altijd waterrijk geweest. Om deze reden is er in de13e eeuw een pijpleiding en afwateringsgracht, de Maleleie, naar Damme aangelegd om de florerende havenstad van voldoende drinkwater te voorzien.

Door de strategische ligging op een uitloper van de zandrug en op de grens van woongebieden en polders, heeft het Maleveld de potentie om de omgeving beter te wapenen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Zo kan het gebied ingezet worden om opgaven als droogte, en overstromingen vanuit het stedelijk watersysteem tijdens hevige regenval op te vangen. Het Maleveld kan ingezet worden als buffer voor regenwater uit omliggende stedelijke gebieden zodat dit water ter plaatse kan infiltreren in de zandige ondergrond.

In winterperiodes wanneer er een overschot aan hemelwater is –vooral vanuit de stedelijke gebieden, kan het regenwater van de Maleleie door middel van grachten en vloeiweides op het Maleveld worden ingelaten. Ook op momenten van piekbuien kunnen de inlaten opgezet worden waardoor het Maleveld als groot bufferbekken voor het naastgelegen stedelijk gebied ingezet kan worden en de overstromingsrisico's kan beperken. Zo zorgt Maleveld voor een betere aanvulling van de grondwatertafel waardoor dat water beschikbaar is tijdens drogere periodes.

Een nieuw waterpark kan een inspirerende plaats worden waar de stedeling in een waterrijke omgeving tot rust kan komen en even kan ontsnappen aan het stadsleven. De Maleleie kan opnieuw beleefbaar worden als recreatieve route tussen de verschillende erfgoedkernen en pakt je mee in een verhaal over zilt en zoet en nat en droog. Daarnaast kan de Maleleie ingericht worden als ecologische corridor tussen de natte graslanden van Damme en het nieuwe waterpak op Maleveld, met als doelsoort de boomkikker.

Dit principe waarin erfgoed wordt ingezet als waterbuffer kan ook toegepast worden op de drie kasteeldomeinen die in het westen van het Maleveld te vinden zijn. Hetzelfde principe wordt toegepast in het water-land-schap project van de Romboutswervepolder waarin het fort van Beieren als waterbuffer tussen de stad en de polder functioneert. Een mooi voorbeeld hoe water de rode draad kan zijn binnen het landschapspark.

Kansenkaart

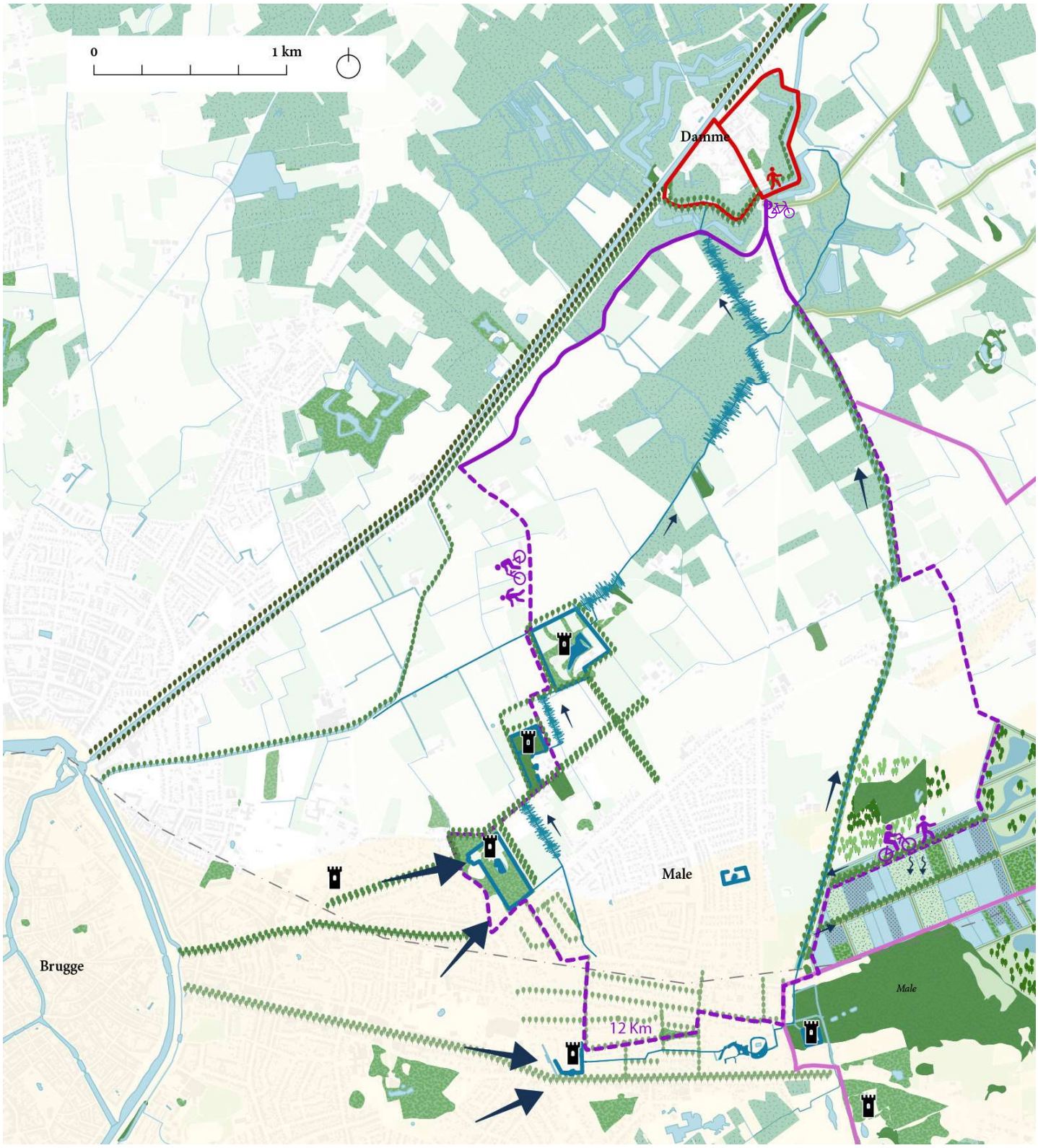

Legende

- Route wandelaars
- Nieuw traject route wandelaars
- Route fietsers
- Nieuwtraject route fietsers
- Route fiets + wandel
- Nieuwtraject route fiets + wandel
- Zwin fiets uitleenpunten
- Vergroten waterberging in walgrachten kastelen
- Infiltratie weides
- Gravitaire afwatering regenwater
- Voedselbos
- Bijentuin
- Grasland
- Historisch permanent grasland
- Zandrug
- Habitatrichtlijngebied

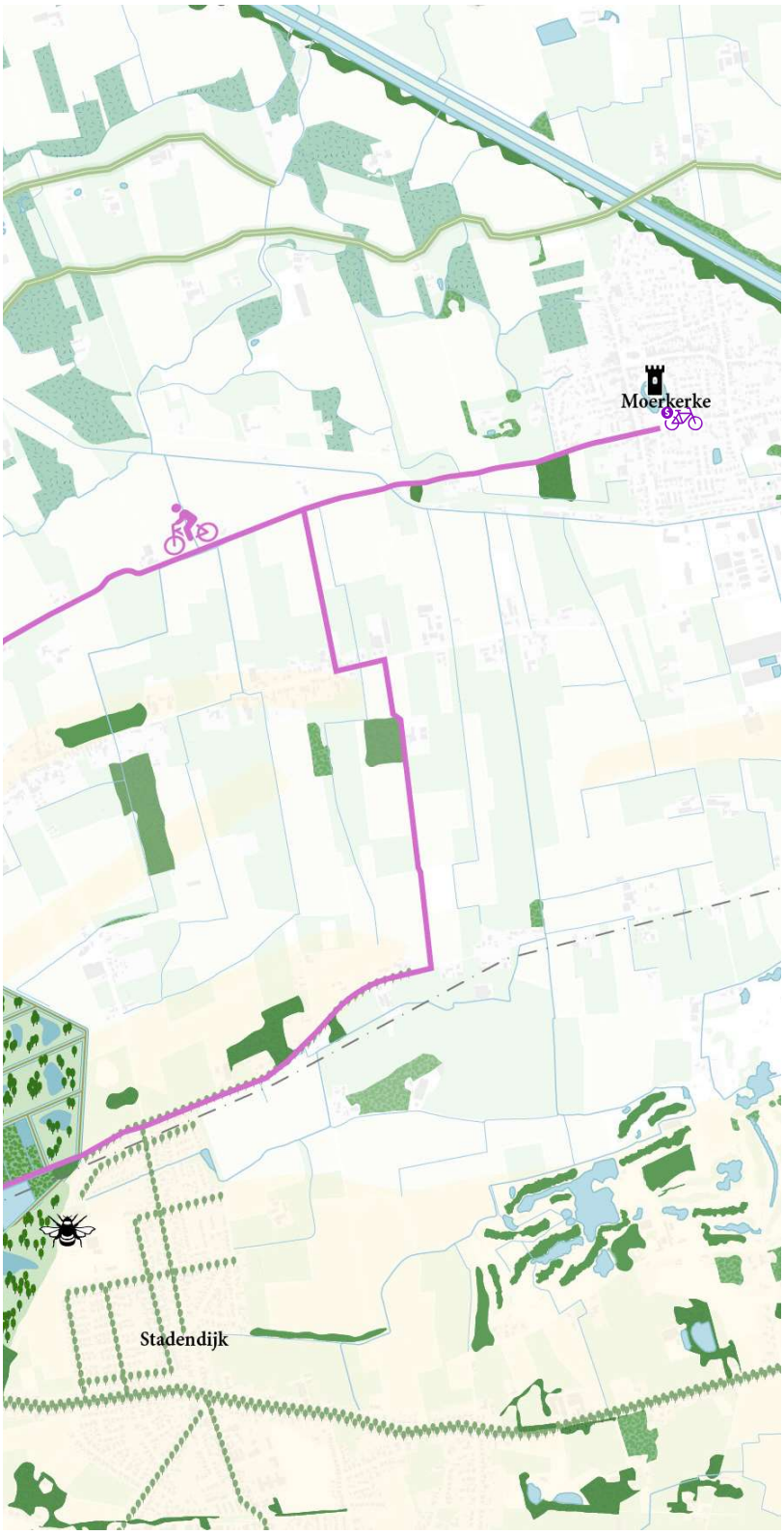

Referentie Het Lankheet (Strootman) als infiltratiepark

Kaart Pourbus : Maleveld als ‘woeste’ gronden aan de rand van de zee en daarom zoetwaterleverancier van Damme

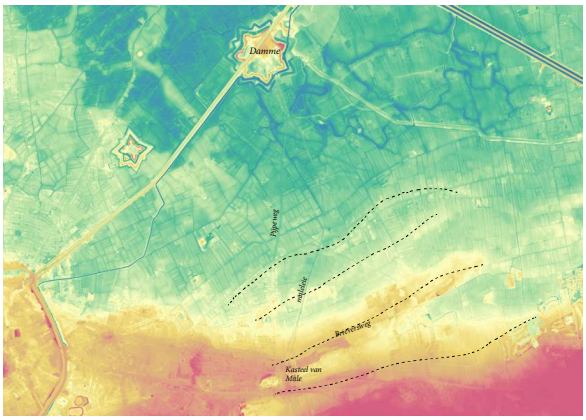

Het Maleveld ligt op de grens van de Vlaamse Vallei en de voormalige kust. De topografische kaart toont de verschillende uitlopers van de dekzandrug en de ingesnede Maleleie.

Principes

De principesnedes zijn een aanzet van hoe de twee segmenten van de Maleleie uitgebouwd kunnen worden tot een blauw-groene recreatieve as tussen Damme en de stadsrand van Burgge. De bomenrijen en dubbele dijken vormen de continuiteit en zijn zo beeld bepalende elementen.

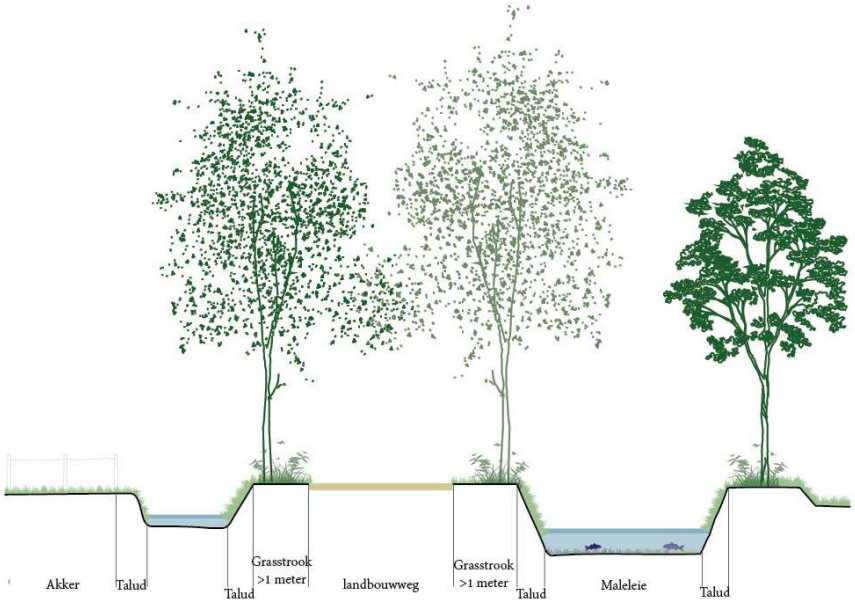

Profiel Maleleie deel 1 als recreatieve en ecologische as

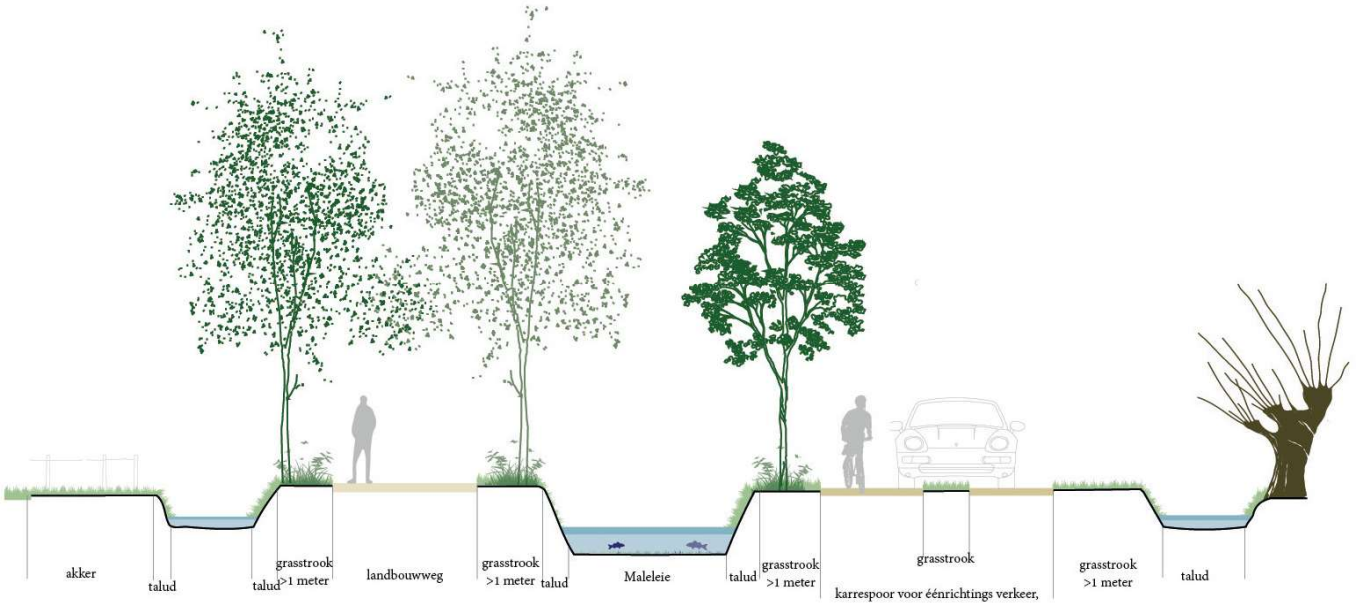

Profiel Maleleie deel 2 als recreatieve en ecologische as

Foto huidige situatie profiel Maleleie

Referentie karrespoor

Kasteel Rooigem

Onthaalpoort naar het Zwin Natuur Park en de hele streek

Het uitwerken van een visie op de samenhang van de vier onthaalpoorten is noodzakelijk om bezoekers wegwijs te maken binnen het landschapspark. Gebaseerd op de analyse uit de landschapsbiografie, is in de 4e verhaallijn, “grenzeloos leven en beleven”, een aanzet gedaan tot het uitwerken van een routenetwerk voor de Zwinstreek waarmee toegangspoorten, onthaalpoorten en instappunten onderling beter verbonden raken. Deze vier poorten liggen verspreid over het park. Het gaat om plekken aan de rand waar je alle nodige informatie vindt over het landschapspark, elk met een eigen invalshoek en thema. Ook zijn alle belangrijke faciliteiten aanwezig zoals een parking, infoborden, horeca, toiletten, ...

De vier toegangspoorten zijn duurzaam met elkaar verbonden, zowel fysiek (via duurzame mobiliteit) als thematisch (‘water’ als rode draad en de (historische) verbinding tussen land en zee). Elke toegangspoort zet zijn eigen USP in de kijker en werkt zo complementair met de andere poorten.

Voor dit focusgebied diend een betere fietsverbinding tussen het Zwin Natuur Park en het station van Knokke verder onderzocht te worden. Daarnaast liggen er kansen om het autoverkeer tot aan det Zwin Natuur Park te beperken. Bijvoorbeeld door een systeem met randparkings uit te werken waar bezoekers hun auto achterlaten om via duurzame het openbaar vervoer, per fiets of andere duurzame vervoersmodi, verder te gaan.

Daarnaast liggen er kansen om missing links in het recreatief netwerk tussen het Zwin en het hinterland op te lossen en liggen er kansen voor carbon farming die verder te onderzoeken zijn.

Bezoekerscentrum
Zwin Natuurpark

Kansenkaart

Legende

- Hoofdwandellus Zwin-Sluis
- Nieuw traject wandellus
- Hoofdfietslus Zwin-Sluis
- Hoofdfiets- en wandellus Zwin-Sluis
- Subroute wandelaars
- Nieuw traject subroute wandelaars
- Subroute fietsers
- Nieuwtraject subroute fietsers

- Parking voor wandellaars
- Parking gemengd
- Parking voor fietsers

- Zwin fiets uitleenpunt
- Bezoekerscentrum
- Aanduiding oude Zwingeul
- Bunker Hollandstellung
- Fort
- Kans koolstofopslag (bijv. carbon farming)

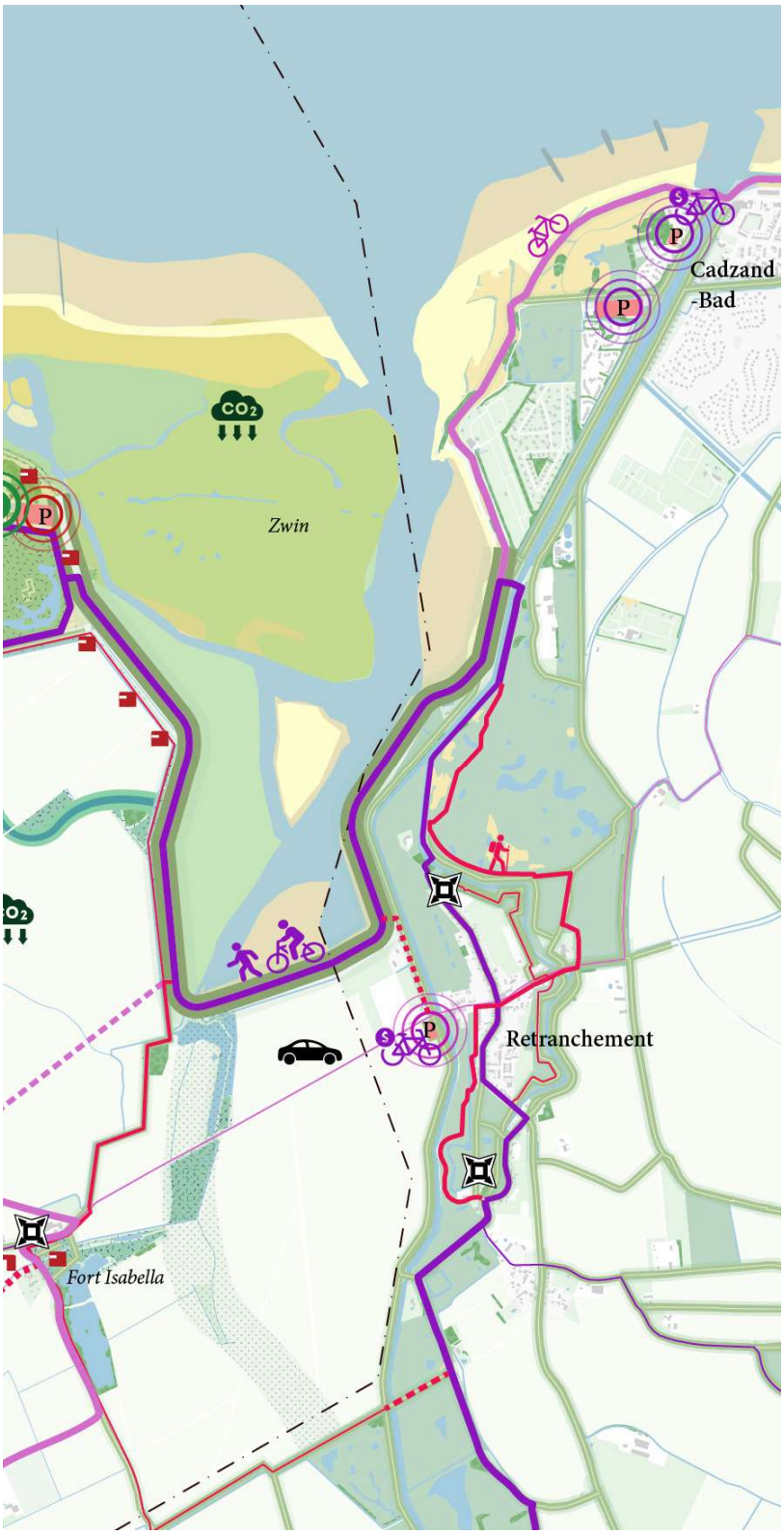

Fort Sint-Donaas kent een heel gelaagde historiek die versterkt kan worden als schakel in het fiets- / wandelnetwerk

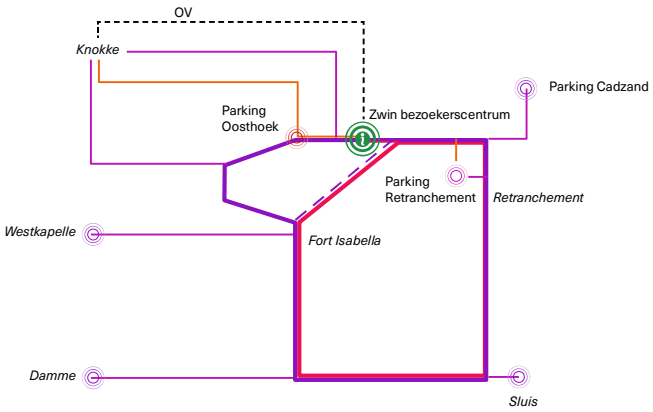

Schema van mogelijke werking bezoekerscentrum Zwin in relatie tot wandel-/fietslus

Principes

De principesnedes zijn een aanzet voor straatprofielen van een continue fietsvriendelijke route naar het Zwin Natuur Park. Door het autoverkeer van de bezoekers van de Zwinstreek slimmer te sturen vermindert de druk op deze wegen waardoor een fietsstraat een haalbare inrichting is.

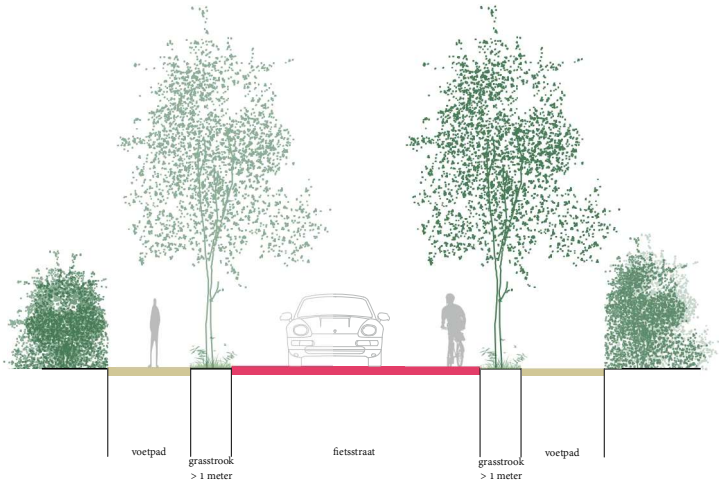

Profiel fietsvriendelijke Zoutelaan

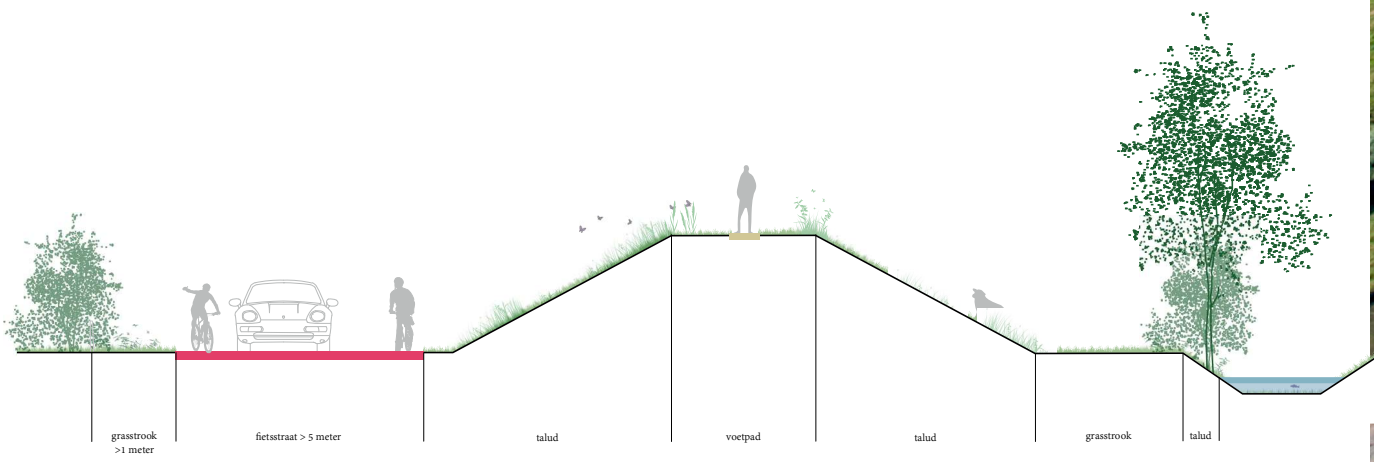

Profiel fietsvriendelijke Graaf Leon Lippensdreef

Omgeving Fort Isabella

Verbinding tussen Breskens en Waterdunen

Waterdunen is één van de onthaalpoorten die verder wordt uitgewerkt in het landschapspark. De nabijgelegen veerhaven van Breskens functioneert nu en in de toekomst als een belangrijke toegangspoort naar de Zwinstreek, dit is de plek waar bezoekers toekomen in de Zwinstreek die vanuit Vlissingen de veerpont nemen. Er liggen kansen om de synergie tussen het unieke gebied "Waterdunen", de enige plaats waar het zilte verhaal binnendijks te beleven is, en het Veerplein in de toekomst verder te versterken. Daarnaast liggen er kansen om de identiteit en het onthaal van het landschapspark beter te integreren op het Veerplein.

Door de jaren heen is de site van het Veerplein steeds verder verhard geraakt ten dienste van het parkeren van auto's en zijn landschappelijke structuren zoals naastgelegen vestestructuur moeilijk leesbaar geworden door dijkverzwaringen.

Van Damme Recreatie won in 2021 een ideeën wedstrijd om de veerterminal en verkeerstoren te herbestemmen en het Veerplein te transformeren naar een transferium met recreatieve belevingswaarde.

Voor het landschapspark liggen er kansen om deze ontwikkelingen aan te grijpen om deze belangrijke toegangspoort op te waarderen en vooral beter te integreren binnen het concept van het landschapspark. Om het Veerplein een kwaliteitsimpuls te geven en meer ruimte te creëren als verblijfs- en recreatieve ruimte, ligt de sleutel in het zoeken naar compactere parkeersystemen. Zo liggen er kansen om het parkeren te stapelen waardoor de ruimtevraag gehalveerd kan worden. Te onderzoeken is of een compact parkeergebouw geïntegreerd kan worden in het oostelijk deel van de waterkering waardoor het Veerplein zelf landschappelijker ingericht kan worden.

Voor de waterkering aan de westzijde van het Veerplein liggen er kansen om bij een volgende dijkverzwaring, de vestestructuur van het oude fort Frederik Hendrik terug zichtbaarder te maken.

Door middel van nieuw programma in de aanwezige terminal en verkeerstoren kan een betere aansluiting gezocht worden met de verhalen uit het landschap, bijvoorbeeld de Westerschelde of de Zwinstreek. Daarnaast kunnen bezoekers van de Zwinstreek op het Veerplein worden doorverwezen naar interessante locaties binnen het landschapspark zoals Waterdunen, … Het Veerplein kan verder uitgroeien tot een transferium voor de streek waar fietsverhuur, veerboot, OV en mogelijke alternatieve vervoersmodi samen komen.

Er liggen ook kansen om de fysieke en ruimtelijke connectie tussen het Veerplein en Waterdunen te versterken. Te onderzoeken is bijvoorbeeld of op de lange termijn de Paraseispolder daar een rol in kan vervullen.

Waterdunen combineert recreatie, zilte natuur en onderzoek naar zilte teelten in een nieuw getijdengebied. Dit laatste is een interessante aanvulling voor de teeltenkennis in de streek. In het kader van het landschapspark kan er bekeken worden hoe deze kennis breder uitgedragen kan worden over de streek.

Als laatste aspect is de zoet-zout gradiënt tussen Waterdunen en Groede meegenomen als kans. Hier liggen kansen voor het vergroten van de zoetwaterbel onder Groede door in te zetten op maximale infiltratie van hemelwater door middel van ontharding, hergebruik van RWZI-effluent en eventueel via kreekruginundatie.

Waterdunen

Kansenkaart

Legende

- Route wandelaars
- Nieuw traject route wandelaars
- Route fietsers
- Nieuwtraject route fietsers
- Route auto richting parkeerplaats Waterdunen
- Speelnatuur
- Inzetten op max. infiltratie
- Informatiepunt

Zoom veerplein

Op dit moment is het Veerplein een kluwen van infrastructuur en heeft het weinig verblijfskwaliteit voor toekomende bezoekers. Om het landschap leesbaarder te maken en de verblijfskwaliteit (over dag) te vergroten zien we een aantal kansen in het herstructureren van de infrastructuur en aandacht te hebben voor de het fort Frederik Hendrik bij mogelijke werken aan de primaire waterkering.

Referentie Fort Sint-Marie waarbij een herstructurering van de primaire waterkering de slikken- en schorrennatuur versterkt

Referentie Waddencentrum Lauwersoog als herkenbaar onthaalpunt

Samenhang en beeldkwaliteit stadsrand van Oostburg

De stad Oostburg is centraal gelegen in de gemeente Sluis. In de randen van de stad –vooral aan de zuid- en oostrand– zijn nog veel restanten aanwezig met oude geulbeddingen, kanalen, en delen van de Staats-Spaanse linies. Ook loopt er een relict van een oud kanaaltje dat in de bedding van een oude geul gelegen is, door de stadskern van Oostburg. De connectiviteit tussen de stad en het omliggende landschap, maar ook de leesbaarheid van oude landschappelijke structuren, is in de loop der tijd op sommige plaatsen vertroebeld geraakt door stedelijke ontwikkelingen, de aanleg van een golfterrein, etc. ...

Vanuit het landschapspark liggen er kansen voor de stad om een betere aansluiting te vinden met een verder uit te bouwen recreatief netwerk voor de Zwinstreek. Daarnaast bieden oude landschappelijke structuren zoals dijken, historische linies en restanten van de oude veste die bewaard zijn gebleven, kansen om Oostburg in de toekomst nog beter te verankeren in de identiteit van de Zwinstreek. De plandynamiek rond het masterplan dat op dit moment door de gemeente Sluis wordt opgemaakt voor het stedelijk gebied van Oostburg, biedt kansen om een goede koppeling met het landschap en het landschapspark te valideren in de projecten die uit dit masterplan zullen voortvloeien.

Op de kansenkaart zijn de landschappelijke structuren als een eenduidig landschappelijk raamwerk naar boven getekend. Er liggen kansen voor Oostburg om deze landschappelijke structuren van kreekbeddingen, dijken, kanaaltjes, delen van de veste of Staats-Spaanse linies, te integreren en zichtbaarder te maken in de ontwikkeling en uitvoering van delen van het masterplan.

Daarnaast liggen er kansen om landschappelijke structuren in te zetten om de beeldkwaliteit van de stadsrand te versterken en recreatieve verbindingen tussen stad en landschap te versterken. Wandel- en fietslussen kunnen ingezet worden om oude geul- en dijkstructuren opnieuw zichtbaar en beleefbaard te maken en de toegankelijkheid van het landschap te verbeteren. Verdere verknoping met het bovenlokale recreatienetwerk maakt van Oostburg een ideaal instappunt om de Zwinstreek verder te verkennen, of vanuit een bezoek van het Landschapspark het centrum van Oostburg vlot te kunnen vinden.

Grote Gat Oostburg
© John Bosch

Kansenkaart

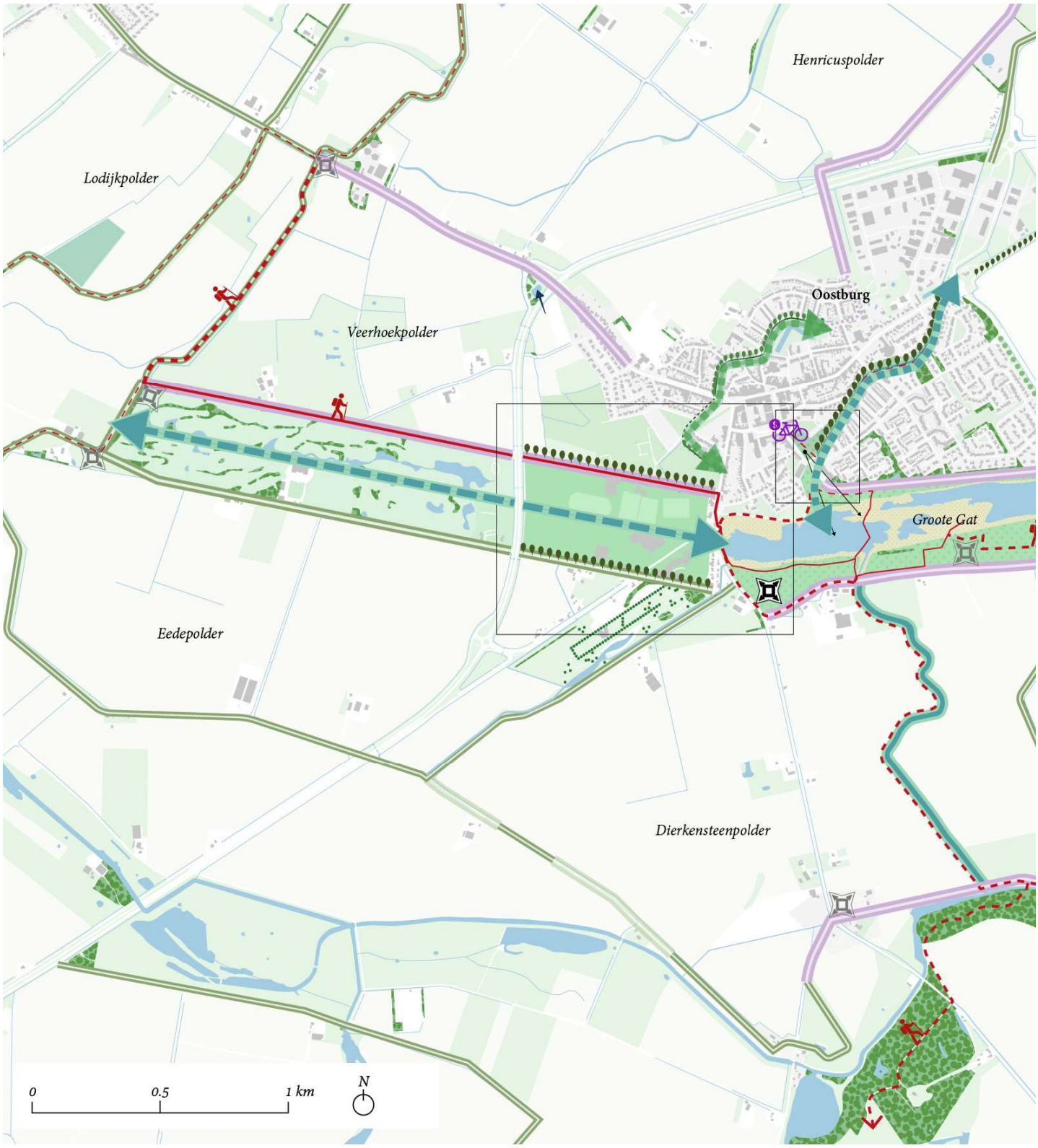

Legende

- Bestaande wandelroute
- Kansen voor realiseren nieuwe wandelroute
- Bestaande fietsroute
- Kansen voor realiseren nieuwe fietsroute
- Nieuw uitleenpunt Zwinfietsen
- Zichtbaar maken dijkstructuren
- Erfgoed Staats-Spaanse-Linies herwaarderen
- Oude dijken zichtbaar maken
- Kansen om oude kreeken kanaalstructuren op te waarderen en zichtbaar te maken als groenblauw netwerk
- Kansen om vestestructuren in stadsrand zichtbaarder te maken

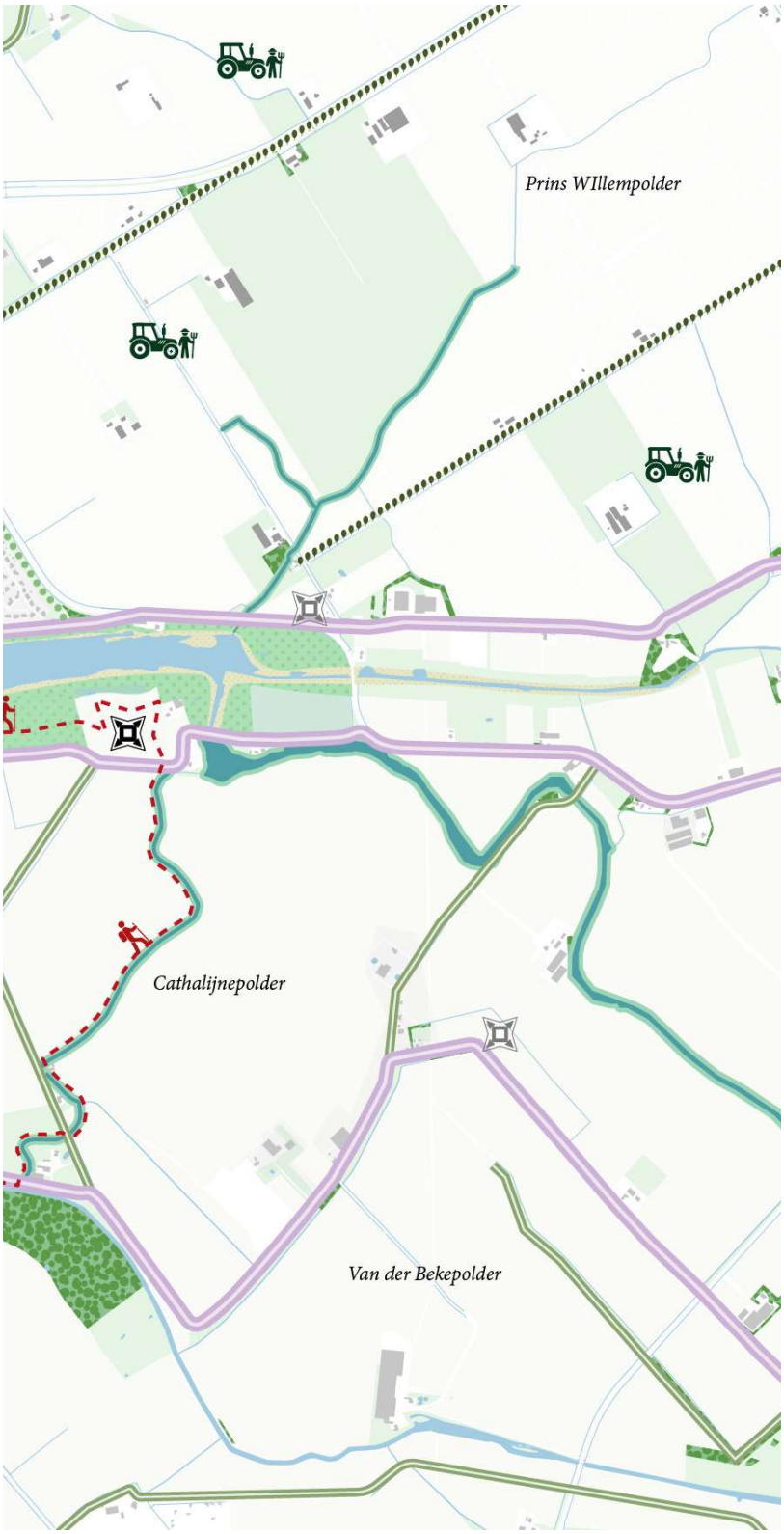

Kaart van de Brugse Vrije met de oude kreek- en liniestructuren langs Oostburg

De oude kreekstructuren zijn vandaag deels vertroebeld in het landschap door bebouwing en bieden kansen om de kwaliteit van de stadsrand van Oostburg te versterken.

Voedselhub eiland Cadzand

Met de boerenmarkten, de werking van Marcin Beaufort in Sluis, het traject van foodarcheoloog Jeroen Van Vaerenbergh rond “Middeleeuwen op je bord in de Zwinstreek” en een rijke geschiedenis van (verdwenen) Zwinhavens heeft de streek alles om haar streekproducten wereldberoemd te maken. Verdere samenwerking kan helpen om producten beter te distribueren en om met nog meer promotie en samenwerking een streekbreed klimaatrobuust landbouwverhaal op te zetten, samen met de landbouwers die hierin mee willen investeren. Om een regionaal voedselnetwerk uit te bouwen wordt gezocht naar 3 of meer voedselhubs.

In dit focusgebied richten we ons op het eiland Cadzand waar het realiseren van één van die voedselhub’s kansen biedt om de afzetmarkt van de drukke kust te koppelen aan het achterland. Verder liggen er kansen voor het eiland van Cadzand om recreatieve netwerken, waterberging en pilootprojecten rond nieuwe teelten in te zetten om de contour, de leesbaarheid en identiteit van het eiland te versterken. Binnen de voedselhub van Cadzand wordt onderzocht of een smaaktuin en een food community kunnen worden ingericht. Hier kunnen producenten, horeca en lokale verwerkers elkaar ontmoeten, kunnen bezoekers proeven van de Zwinstreek en worden de unieke smaken verder vermarkt tot unieke producten van en uit de Zwinstreek.

Kansenkaart

Het uitbouwen van een voedselhub gaat over meer dan enkel het distribueren van lokale producten over de regio. De gronden rond de voedselhub kunnen mee ingezet worden voor het verkennen van innovatieve teelten en in combinatie met zelfpluktuinen recreanten meer betrekken in het landbouw verleden van de streek.

Op dit moment zien we voornamelijk reguliere vakantieparken die niet geënt zijn in het landschap. Het vernatuurlijke van deze recreatieparken kan de belevingswaarde verhogen en ondertussen opgaves zoals waterberging aanpakken. Gekoppeld aan de voedselhub kan er onderzocht worden hoe een nieuw verdienmodel opgezet kan worden waarbij recreanten landschappen kunnen herstellen en eveneens de lokale distributie hiermee kunnen mee financieren.

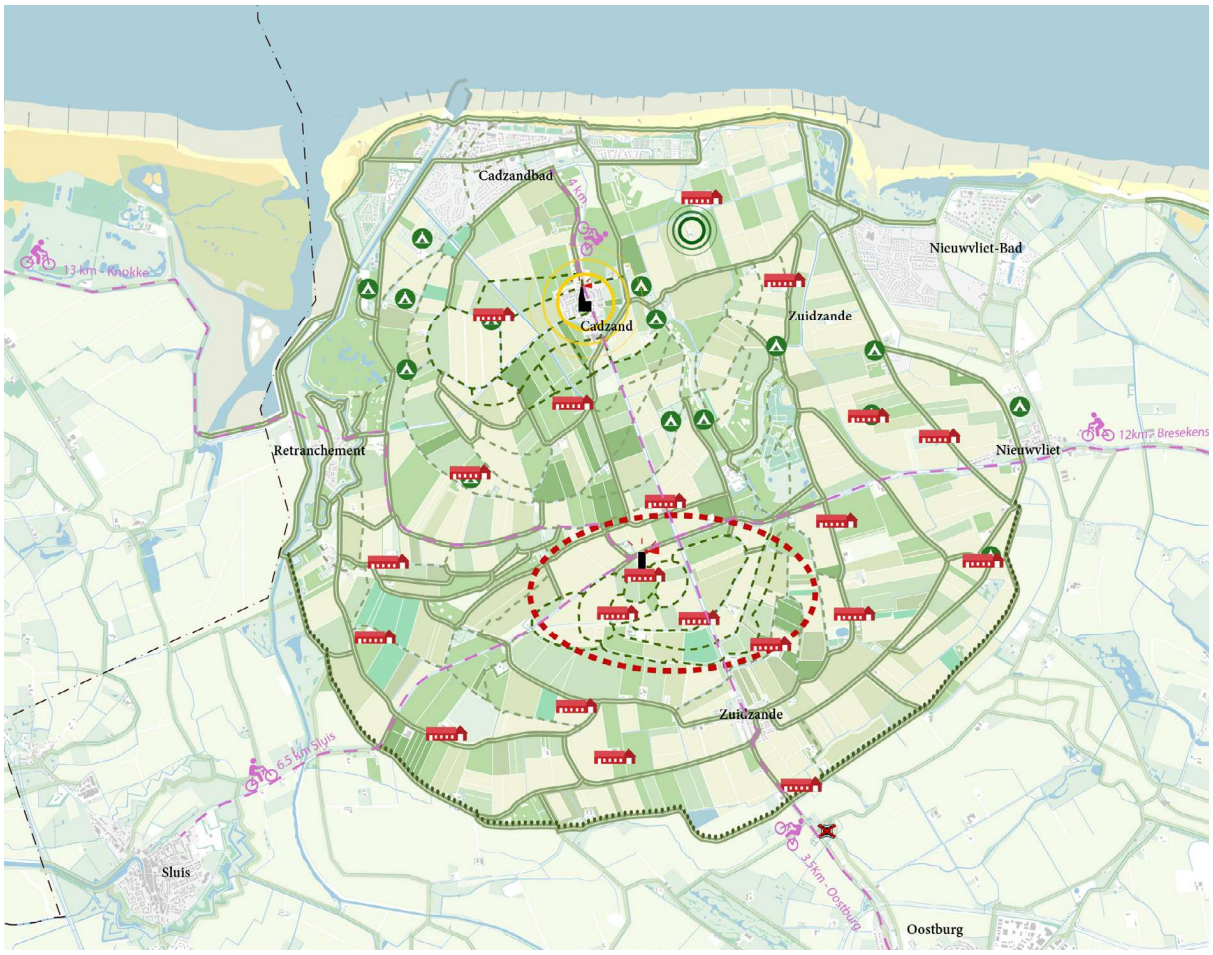

Legende

- Oude dijken (niet zichtbaar)
- Zoekzone markthal
- Fietsverbinding
- Instappunt
- Landbouwbedrijven
- Uitkijkpunt
- Camping
- Grasland
- Akkerland

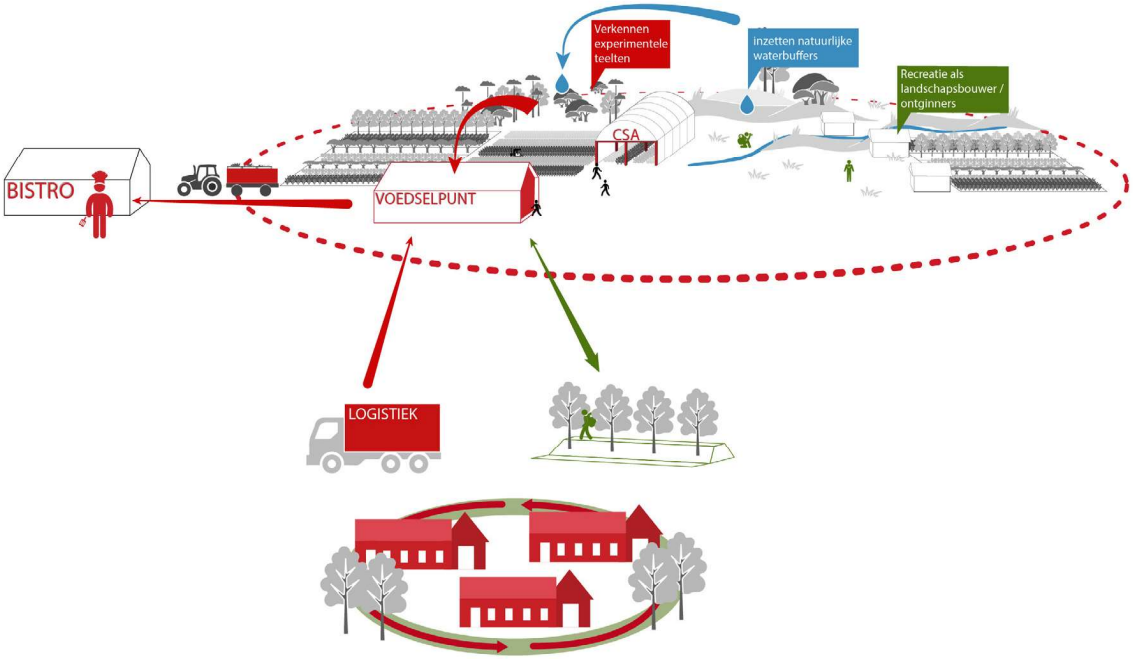
Verkennen experimentele teelten
inzetten natuurlijke waterbuffers
Recreatie als landschapsbouwer / ontginners
CSA
BISTRO
VOEDSELPUNT
LOGISTIEK

Toekomstverkenning Oost-Vlaams krekengebied

Het Oost-Vlaamse krekengebied of de Sentse kreken is een duidelijke landschappelijk geheel binnen de Zwinstreek. Het onderscheid zich onder meer door de morfologie van de kreken. Deze rechthoekige kreken zijn ontstaan door het uitslijten van polderwaterlopen tijdens verschillende overstromingen doorheen de eeuwen. Het gebied is van grote waarde voor het grensoverschrijdend landschapspark aangezien verschillende opgaves en kansen hier samen komen zoals het inrichten van de onthaalpoort de 'Boerekreek', de kwaliteiten van donkerte en rust uitspelen, het verzekeren van kwalitatieve landbouw, het versterken van de unieke natuur maar ook het (opnieuw gravitair) verbinden van het watersysteem met Zeeland.

Vandaag zijn er in het gebied tegengestelde belangen tussen natuur, landbouw, waterbeheer, toerisme en recreatie. Onder begeleiding van het INBO is er bekeken welke eerste stappen er mogelijk zijn in de richting van een klimaatrobuust watersysteem.

Dit proces is een startpunt om beter begrip te creëren voor elkaars noden of bezorgdheden en tegelijk om een gewenst toekomstbeeld voor (water)beheer en van potentiële lange-termijn oplossingsrichtingen voor (water)beheer en mogelijke samenwerkingsverbanden te formuleren.

In vervolgstappen is het belangrijk om het draagvlak verder uit te bouwen tot een integrale visie voor een klimaatrobuust watersysteem in de polder. Hieraan hangen heel wat extra kansen vast zoals grensoverschrijdende ecologische en recreatieve verbindingen, nieuwe kansen en verdienmodellen voor de landbouwers en extra beleving door streekproducten, waterrecreatie, rustgebieden en meer. Het landschapspark wil daarnaast ook de beleidsmatige opgaves die daar nog liggen op vlak van natuur vanuit de Europese vogel- en habitatrichtlijn faciliteren en daarbij ook de rechtszekerheid van de landbouw op korte en lange termijn versterken.

Bentillekreek
© Gerben Steyaert

Principes

Zoals de naam van het gebied doet vermoeden zijn de kreken de meest kenmerkende structuur. Onderstaande snedes zijn principesnedes als eerste aanzet voor mogelijke na te streven kreekprofielen. Ze tonen de randvoorwaarde van een robuust profiel afhankelijk van de koppelkansen. Bij de verdere uitwerking is de noodzakelijke afstemming met beleidskaders is essentieel.

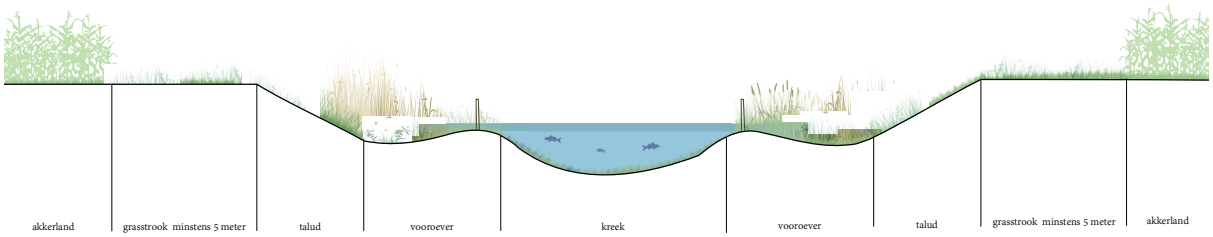

Robuuste kreekprofiel met vooroevers

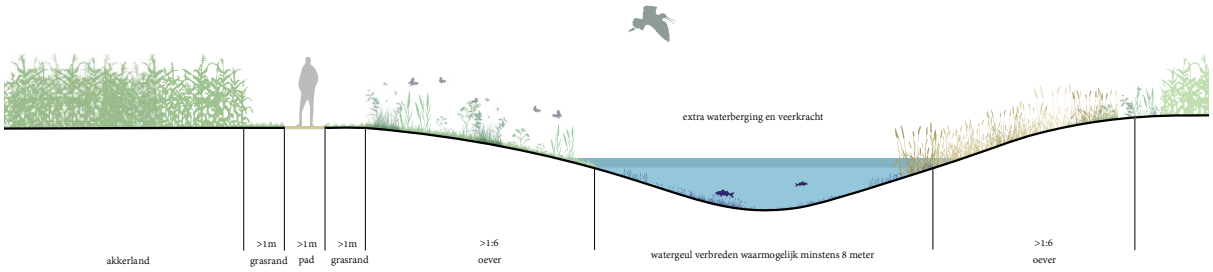

Robuuste kreekprofiel met (seizoensgebonden) wandelpad

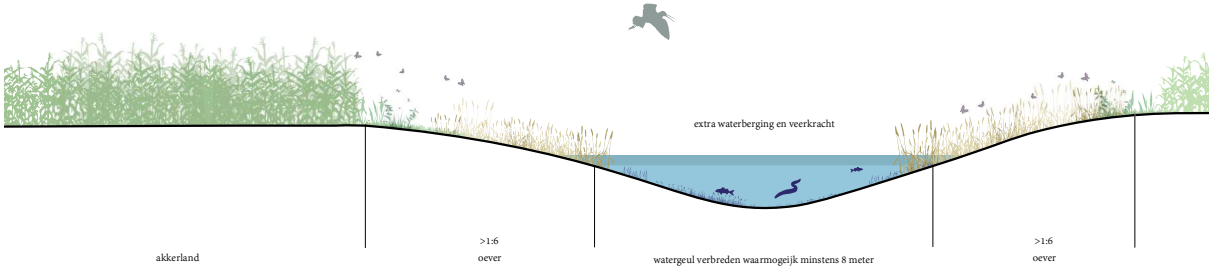

Robuuste kreekprofiel

Voetveer
Leopoldkanaal

Stadhuis Damme
© Jan Darthet

3

Bestuur & Communicatie

Governance

1. INLEIDING

De huidige gebiedscoalitie bestaat uit een internationaal partnerschap dat momenteel bestaat uit de steden en gemeenten Brugge, Damme, Knokke-Heist, Maldegem, Sint-Laureins, Sluis en de Provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Zeeland.

De kandidatuur tot erkenning als Landschapspark werd gesteund door o.m. het Regionaal Landschap Houtland & Polders, het Regionaal Landschap Meetjesland, Toerisme Oost-Vlaanderen, Toerisme Meetjesland, Westtoer, Natuurpunt Beheer, de IOED Raakvlak, Boerennatuur, Landschappen Sint-Laureins vzw, UGent en de Euregio Scheldemond.
Om erkend te worden als grensoverschrijdend landschapspark treedt de Provincie West-Vlaanderen op als coördinator voor het partnerschap.

In het ontwerpdecreet houdende de Vlaamse Parken en algemene Landschapszorg van 31 maart 2023 krijgen de kandiderende gebiedscoalities 6 maanden de tijd, na de erkenning als landschapspark door de Vlaamse Regering, om zich verder te organiseren, en met een verruimd partnerschap een rechtspersoon op te richten, dat fungeert als parkbureau.

Via de oprichting van een parkbureau met rechtspersoonlijkheid en de samenstelling van de formele bijhorende organen, evolueert de gebiedscoalitie tot een sterk interbestuurlijke samenwerkingsverband waarin de betrokken bestuursniveaus en alle relevante organisaties geëngageerd en betrokken zijn.
Zowel de instellingen, organisaties en verenigingen als de vele stakeholders die betrokken werden of actief participeerden tijdens de kandidatuur, worden verder nauw betrokken als deelnemers in de formele organen van het parkbureau of als adviserende experten of belanghebbenden in de ondersteunende en functionele structuren van het parkbureau.

Bij erkenning wordt de gehanteerde projectstructuur in de fase van de kandidatuur verlaten , en opgewerkt en verbreed tot een verruimd en geformaliseerd samenwerkingsverband. De gebiedscoalitie focust op een dynamische en coöperatieve samenwerking, waarbij overleg en afstemming worden georganiseerd ten dienste van de uitvoering van het programma en de concrete realisaties op het terrein.

In de voorbereiding van de indiening van het kandidaatsdossier voor de Zwinstreek voor de erkenning als grensoverschrijdend Landschapspark Zwinstreek, sluiten de partners van de Zwinstreek-gebiedscoalitie een samenwerkingsovereenkomst. Daarin leggen ze de afspraken vast voor de indiening van de kandidatuur zelf en ze engageren zich om bij de erkenning het nodige te doen om een parkbureau op te richten, binnen de voorziene termijn van 6 maanden. Zie bijlage X bij dit Masterplan.

Hierna is een heldere structuur voor de organisatie van het parkbureau uitgewerkt (de governance), waarin alle relevante stakeholders worden samengebracht en waarin alle bestuursniveaus en relevante sectoren vertegenwoordigd zijn. Er wordt daarbij een formele structuur opgezet die voldoet aan de geldende spelregels met betrekking tot de samenstelling van de organen voor grensoverschrijdende rechtspersonen én een functionele structuur dit voorziet in participatie van stakeholders en belanghebbenden in functie van een effectieve en efficiënte doelstellingenrealisatie via een programma van uitvoeringsprojecten en concrete acties.
Op dit moment gaan we uit van de oprichting van een BGTS, maar de andere mogelijkheden, zoals een internationale vzw, worden samen met de andere partners nog verder onderzocht op voor- en nadelen. De beslissing tot keuze voor een bepaalde rechtspersoon wordt pas na erkenning als landschapspark genomen.
De voorgestelde structuur beantwoordt aan de voorwaarden zoals nu opgenomen in het ontwerpdecreet omtrent de Vlaamse parken voor wat betreft het onderdeel “De organen”. Het daarop volgende gedeelte van ‘de functionele structuur” is een eerste voorstel van mogelijke samenwerking, dat in de praktijk vanuit een pragmatische aanpak invulling dan wel wijzigingen zal kennen, in overeenstemming met de partners..

2. HET PARKBUREAU

2.1. ALGEMENE ROL EN HOUDING

Inzet op overleg en afstemming voor een meer gecoördineerde inzet of geïntegreerde samenwerking

Door overleg versterken de partnerschappen en door onderlinge afstemming tussen partners kunnen middelen efficiënter worden ingezet. Door bundeling van kennis en capaciteit leveren de partners meer kwaliteit en betere resultaten.

Faciliteren van innovatieve en voorbeeld-stellende projecten

Innovatieve projecten leveren nieuwe kennis en expertise op voor de partners, om out-of-the-box te denken en om meer nieuwe oplossingen te ontwikkelen.
Voorbeeld-stellende projecten dienen als inspiratie voor andere projecten in het landschapspark, waardoor ze andere interessante samenwerkingsverbanden genereren. Innovatieve acties hebben bovendien een positief effect op de reputatie en uitstraling van het park, wat helpt tot het vinden van nieuwe financieringsmogelijkheden. Het parkbureau focust bij voorkeur op dit type projecten.

Focus op projectcoördinatie

Indien het projectbureau zelf verantwoordelijkheid opneemt voor de uitvoering van projecten, wordt bij voorkeur ingezet op de projectcoördinatie en minder op het zelf uitvoeren van allerlei activiteiten, deelacties of projecttaken. De uitvoering wordt opgenomen door de partners van de gebiedscoalitie.

Hanteren van een programma-aanpak ter ondersteuning van partners en stakeholders

Het globale programma van het masterplan is opgehangen aan 4 verhaallijnen met bijhorende strategische doelstellingen. Het programma bevat enkele grotere programma-onderdelen of deelprogramma's. Het secretariaat zet in op een programmatische aanpak en op de coördinatie van verschillende activiteiten en projecten die bijdragen aan de strategische en operationele doelstellingenrealisatie.

- Een project wordt daarbij gezien als een afgebakende, eenmalige activiteit of reeks van activiteiten die worden uitgevoerd om een specifiek doel te bereiken. Het heeft een begin en een eind en wordt vaak gebruikt om een uniek product, dienst of resultaat te leveren binnen een beperkte tijd en budget.
- Een programma-aanpak wordt daarentegen gebruikt om complexe doelstellingen te behalen die niet kunnen worden bereikt door middel van een enkel project. Een programma bestaat dus steeds uit meerdere projecten en/of subprogramma's en heeft daardoor ook een langere looptijd. De inzet op programma's verhoogt de impact, en bevordert samenwerking tussen de partners.

Ook de keuze om te werken met focusgebieden kan gezien worden als gebiedsgerichte uitvoerende programma's, die bijdragen aan de doelstellingen van meerdere verhaallijnen uit het masterplan.
Het parkbureau zet in op de coördinatie van de projecten en acties van verschillende beheerders, die ze elk

binnen hun verantwoordelijkheden en bevoegdheden opnemen.
Inzet op externe projectfinanciering uit Europese, nationale of regionale programma's

De rechtspersoonlijkheid van het parkbureau heeft als voordeel dat het zelf projectdossiers kan indienen en verantwoordelijkheid kan opnemen in de coördinatie van grensoverschrijdende projecten.

Parkcommunicatie en gerichte contentcreatie, ter verspreiding via de kanalen van partners

Een belangrijke rol is weggelegd voor het parkbureau om samen met de deelnemers, de partners en diverse stakeholders het Landschapspark Zwinstreek op de kaart zetten via een professionele communicatie en promotie.

2.2 RECHTSVORM

Gelet op het grensoverschrijdend karakter van het Landschapspark Zwinstreek overwegen de partners voor het parkbureau een Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) overeenkomstig het Benelux-verdrag van 20 februari 2014 inzake grensoverschrijdende en interterritoriale samenwerking.

2.3 HANDELINGSBEKWAAMHEID

Een BGTS is een grensoverschrijdend openbaar lichaam met rechtspersoonlijkheid en dient het openbaar belang. Een BGTS geniet de ruimste handelingsbekwaamheid die in de toepasselijke wetgeving aan rechtspersonen wordt toegekend, waaronder tenminste de bevoegdheid om roerende en onroerende goederen te verwerven en te vervreemden, om personeel in dienst te nemen, om over een eigen begroting en bankrekening te beschikken en deze te beheren en om in rechte op te treden. Deze bevoegdheden omvatten minstens deze die de Vlaamse overheid vooropstelt voor een parkbureau dat het management van het park toevertrouwd krijgt, nl. de rechtshandelingen stellen die rechtstreeks bijdragen tot de vervulling van de opdrachten en de verwezenlijking van de doelstellingen van het park.

Een parkbureau vervult de opdrachten die door het decreet of de uitvoeringsbesluiten ervan zijn toegekend. Een parkbureau van een grensoverschrijdend Landschapspark is bevoegd voor het management van het grensoverschrijdend gebied.

2.4 STATUTEN

Statuten voor een rechtspersoon 'Landschapspark Zwinstreek' leggen de grondregels van de organisatie vast en zorgen voor een duidelijk kader voor de werking. De statuten garanderen de continuïteit van het samenwerkingsverband en omschrijven de doelstellingen van de organisatie, de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de algemene vergadering en de bestuursleden, de regels voor de besluitvorming, de eventuele verdeling van het vermogen, enz. Ze zijn de juridische basis voor het parkbureau en zorgen voor transparantie voor alle deelnemers en alle betrokkenen.

De statuten houden rekening met het Benelux-kader en de erkenningsvoorwaarden in de Vlaamse regelgeving. De formele organen zoals de algemene vergadering worden in uitvoering daarvan evenwichtig samengesteld tussen Zwinstreek-partners en de andere belanghebbenden

De statuten voor het 'Landschapspark Zwinstreek' leggen regelen ten minste de volgende onderwerpen:

a) De naam en de eventuele afkorting;
b) De locatie en de exacte adressen van de maatschappelijke zetel en de eventuele vestigingen;
c) Het maatschappelijk doel;
d) De duur van de samenwerking, die onbepaald kan zijn, alsmede de wijze van verlenging van de looptijd en van beëindiging;
e) De taken, bevoegdheden en de werkwijze;
f) De lijst van de deelnemers, hun financiële deelname, alsmede de wijze van toetreding en uittreding van de deelnemers;
g) De wijze van aanstelling van de leden van de bestuurs- en controleorganen;
h) De wijze waarop de vertegenwoordiging in rechte is geregeld;
i) De verplichtingen van de deelnemers;
j) De wijze waarop de rechtspersoon en haar activiteiten worden gefinancierd.

De statuten van de op te richten rechtspersoon kunnen aanvullend bepalingen bevatten betreffende de verschillende organen (minstens algemene vergadering en raad van bestuur maar ook secretariaat, adviesgroepen, …), zoals onder meer aangaande de samenstelling, de bevoegdheden, de werking van de organen.

Om de statuten van een organisatie te wijzigen, moet er een algemene vergadering worden gehouden, waarbij ten minste de helft van de deelnemers van elke betrokken partij aanwezig moet zijn. Er moet een meerderheid van ten minste drie vierden van de geldig uitgebrachte stemmen zijn, waarbij geldige stemmen worden bepaald door schriftelijke volmachten die zijn ingediend bij de voorzitter van de vergadering voor aanvang van de vergadering.

Als de wijziging wordt goedgekeurd, moeten de documenten die de statutenwijziging bevatten, volgens de wetgeving van het land waar het parkbureau is gevestigd, worden neergelegd en bekendgemaakt.

2.5 DE ORGANEN

De Vlaamse regelgeving geeft aan wie deel kan nemen aan het parkbureau. De lokale overheden zijn gemachtigd om deel te nemen aan de oprichting van een parkbureau en lid te worden van de algemene vergadering ervan. Als een Vlaams Park grensoverschrijdend is, kunnen ook instanties van buiten het Vlaams Gewest deelnemen aan het bestuursorgaan van het parkbureau. De deelname aan een parkbureau is een vrijwillige keuze (zie art. 12 van het ontwerpdecreet).

Een grensoverschrijdende en interterritoriale samenwerking - zoals een BGTS - staat open voor deelname van de volgende partijen: de lidstaten van de Benelux, alle overheden van deze lidstaten, alle publieke instellingen (in de breedste zin van het woord) met zetel op het grondgebied van deze lidstaten én samenwerkingsverbanden tussen de voorgaande 3 categorieën.

Uit de samenlezing van het artikel 12 van het ontwerpdecreet en de artikels 2 en 9 van het Benelux-verdrag, blijkt de noodzaak om voor de aanduiding van de leden van het bestuursorgaan te werken met een getrapt systeem van voordrachten.

Niettegenstaande de beperkingen die voortvloeien uit de artikels 2 en 9 van het Benelux-verdrag, kan op basis van de functionele organisatiestructuur van het parkbureau de noodzakelijke betrokkenheid van alle publieke

en private belanghebbenden worden verzekerd. Deze structuur wordt verankerd in de statuten van de BGTS.

Voor de samenstelling van de formele organen kan bovendien gewerkt worden met een rotatiesysteem teneinde bepaalde mandaten zo gelijkwaardig mogelijk te verdelen tussen de Vlaamse en Nederlandse deelnemers. Dit wordt nader toegelicht in het operationeel plan.

De leden van het bestuursorgaan (bestuursorgaan van het parkbureau) worden benoemd door de algemene vergadering.

De statuten van de BGTS bepalen de concrete wijze van aanstelling van de leden van de bestuurs- en controleorganen.

2.5.1 De algemene vergadering

De algemene vergadering van de BGTS bestaat uit vertegenwoordigers van de deelnemers. Deze vertegenwoordigers zijn stemgerechtigde leden van de algemene vergadering. De Zwinstreek-partners (de ondertekende partijen van de samenwerkingsovereenkomst) worden allen deelnemer van de BGTS, en zullen stemgerechtigde vertegenwoordigers hebben in de algemene vergadering.

Om de betrokkenheid van publieke en private belanghebbenden te verzekeren, om bijkomende expertise en diversiteit in te brengen en ook om het draagvlak voor de besluitvorming te vergroten, wordt de algemene vergadering uitgebreid met (niet-stemgerechtigde) vertegenwoordigers van niet-deelnemers van de BGTS. De stemgerechtigde en niet- stemgerechtigde leden van de algemene vergadering worden door de leden van de algemene vergadering aangewezen.

De concrete samenstelling van de algemene vergadering wordt uitgewerkt in statuten en wordt nader omschreven de operationele plannen.

2.5.2 Het bestuursorgaan

Een bestuursorgaan heeft als algemene rol om te zorgen voor de effectieve en efficiënte werking van het parkbureau waarvoor het verantwoordelijk is. Het bestuursorgaan neemt alle beslissingen die niet tot de bevoegdheid van de algemene vergadering behoren en formuleert concrete strategieën om de doelstellingen van de organisatie te behalen.

Het bestuursorgaan heeft de verantwoordelijkheid om toezicht te houden op het management van de organisatie (het secretariaat) en te zorgen voor goede naleving van wet- en regelgeving. Daarnaast heeft het bestuursorgaan ook een adviserende rol en fungeert het als een vertegenwoordiger van de organisatie in de relaties met externe belanghebbenden.

De leden van de raad van bestuur (het bestuursorgaan van het parkbureau) worden benoemd door de algemene vergadering. Dit gebeurt op voordracht van de deelnemers. De statuten van de BGTS bepalen de concrete wijze van aanstelling van de leden van de bestuurs- en controleorganen. Ook vertegenwoordigers van niet-deelnemers van de BGTS kunnen door de deelnemers worden voorgedragen door de algemene vergadering en

worden benoemd als lid van de raad van bestuur (het bestuursorgaan van het parkbureau).
Tenslotte duidt de raad van bestuur onder haar leden een voorzitter en een ondervoorzitter aan. De voorzitter en ondervoorzitter worden aangeduid onder de vertegenwoordigers van deelnemers van de BGTS.

De concrete samenstelling van het bestuursorgaan wordt uitgewerkt in statuten en wordt nader omschreven de operationele plannen.

2.5.3 Het secretariaat

Het secretariaat handelt volgens de rollen en de houdingen die omschreven zijn voor het parkbureau (zie X.X).

Het secretariaat draagt bij aan de algemene werking van het parkbureau. Dit omvat o.m. de voorbereiding en praktische organisatie van de bijeenkomsten van de algemene vergadering en het bestuursorgaan.

Het team focust voor de operationele werking op de realisatie van het programma, de grote programma-onderdelen, de projecten en acties zoals omschreven in het masterplan en het operationeel plan. Onverminderd de focus op een programma-aanpak, wordt de functionele structuur van het parkbureau grotendeels ingezet ten dienste van concrete realisaties en visibele of terreingerichte project- en actieuitvoering en dient de structuur voor de noodzakelijke minimale coördinatie en voor de betrokkenheid van alle relevante stakeholders bij die uitvoering van projecten en acties.

Het secretariaat wordt samengesteld uit een aantal professionele krachten. Daarbij wordt uitgegaan – op basis van de voorlopige schema's die rondgaan over de financiering van de parken - van de voltijdse tewerkstelling van 3 à 4 personen. Naast een coördinator / directeur kan dit team bestaan uit deskundige inhoudelijke en ondersteunende medewerkers. Het personeel dat uitvoering geeft aan het Landschapspark Zwinstreek binnen het parkbureau zal evenredig ingezet worden op het grensoverschrijdende gebied, met toegewijde inzet die de relaties met de partners, inclusief Zeeland en Sluis, actief onderhoudt

Het secretariaat van het parkbureau wordt ingezet voor realisatie van de gezamenlijk bepaalde doelstellingen van het masterplan en op de realisatie van de deelprogramma's, de projecten en acties die nodig zijn om tot doelstellingenrealisatie te komen (zie 4 verhaallijnen van het globale programma voor het park en de deelopdrachten m.b.t. governance, samenwerking, communicatie en promotie).

Voor de uitvoering van het programma kunnen de deelnemers en de partners van de parkbureau ook eigen menskracht inzetten of ter beschikking stellen van het parkbureau, waar ze deel van uitmaken. Deze kunnen volgens noodzaak, voor een optimale functionering of voor de duur van hun (specifieke) opdracht, hetzij voltijds, hetzij deeltijds of hetzij flexibel toegevoegd worden aan het secretariaat

Het secretariaat streeft naar een multiplicator-effect met de structureel beschikbare middelen, door in te zetten of projectoproepen of financieringsprogramma's allerhande. Een deel van de structurele financiering kan in sommige van de projectoproepen of van die programma's immers ook ingezet worden als cofinanciering.

De eventuele projectmedewerkers die het parkbureau, de deelnemers of de partners inzetten voor projecten (met eigen of externe financiering) kunnen desgewenst toegevoegd worden aan het secretariaat van het parkbureau.

2.5.4 Het dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur is een door het bestuursorgaan aangewezen persoon of personen, die in de plaats van dat bestuur beslissingen kan nemen, die geen of weinig uitstel verdragen.

2.6 DE FUNCTIONELE STRUCTUUR

2.6.1 De adviesgroepen

De adviesgroepen worden samengesteld op basis van de krachtlijnen of opdrachten uit het inhoudelijke programma van het parkbureau. De geïntegreerde verhaallijnen leiden er bijgevolg toe dat stakeholders uit verschillende sectoren inhoudelijk kunnen participeren. In elk van de adviesgroepen worden relevante kennisinstellingen of kennispartners betrokken.

De rol van een adviesgroep is om het secretariaat, het bestuursorgaan en de algemene vergadering inhoudelijk bij te staan of te adviseren op de inhoud van de verhaallijn . De adviesgroep vervult een adviserende rol ten aanzien van het operationele programma van de verhaallijn of van het portfoliomanagement van de projecten en acties.

Een adviesgroep komt zo vaak nodig als noodzakelijk, maar minstens als de algemene vergadering, het bestuursorgaan of het secretariaat daarop aansturen.

2.6.2 Diverse projectgroepen en werkgroepen

Projectgroepen zijn taakgerichte groepen die gevormd worden voor de uitvoering van concrete projecten en acties. Ze vormen de operationele kern van het parkbureau. Een projectgroep kan bestaan uit de specifieke partners die nodig zijn om het project uit te voeren. Onder de projectpartners wordt doorgaans een projecttrekker aangeduid, die de coördinatie van het project opneemt of de eindverantwoordelijkheid draagt voor de realisatie ervan.

In het organigram zijn de projectgroep (PG) en de werkgroepen (WG) per verhaallijn gestructureerd. Maar in de praktijk kan het voorkomen dan projecten bijdragen aan de doelstellingenrealisatie in meerdere verhaallijnen. In die gevallen kan over de voortgang van de activiteiten van de projectgroepen ook gerapporteerd worden in meerdere adviesgroepen, en kunnen zodoende de stakeholders die betrokken zijn in de adviesgroep, de voortgang van de projecten opvolgen.

2.6.3 De wetenschapskamer

Zoals hoger beschreven nemen kennisinstellingen deel aan de adviesgroepen. De kennisinstellingen die deelnemen in de 4 afzonderlijke adviesgroepen worden ook uitgenodigd voor de bijeenkomsten van de wetenschapskamer.

De wetenschapskamer kan het parkbureau ondersteunen door het opmaken van bv. een onderzoeksagenda voor het gebied. Daarmee kunnen stapsgewijs vastgestelde kennishiaten weggewerkt worden.

De wetenschapskamer kan ook als interdisciplinair klankbord fungeren voor de algemene vergadering, het bestuursorgaan en het secretariaat. Een vertegenwoordiger van de wetenschapskamer wordt daarom ook toegevoegd als adviserend lid aan de Algemene Vergadering en het Bestuursorgaan.

Richting Zwinstreek-gidsen en stakeholders in het gebied kan de wetenschapskamer ook een educatieve rol vervullen, als onderdeel van de ruimere opdracht op het vlak van wetenschapscommunicatie van de elke betrokken instellingen.

2.6.4 Het Zwinstreekforum

Via het Zwinstreekforum worden periodiek bijeenkomsten georganiseerd voor een grote groep stakeholders, waaronder organisaties, verenigingen, ondernemers en burgers.

Het initiatief om op die manier diverse streekpartners te informeren en meningen of actievoorstellen op te halen wordt voortgezet. Tijdens de bijeenkomsten kunnen bv. keynote-speakers optreden of kunnen interactieve panelgesprekken of debatten georganiseerd worden over kwesties in het landschapspark.

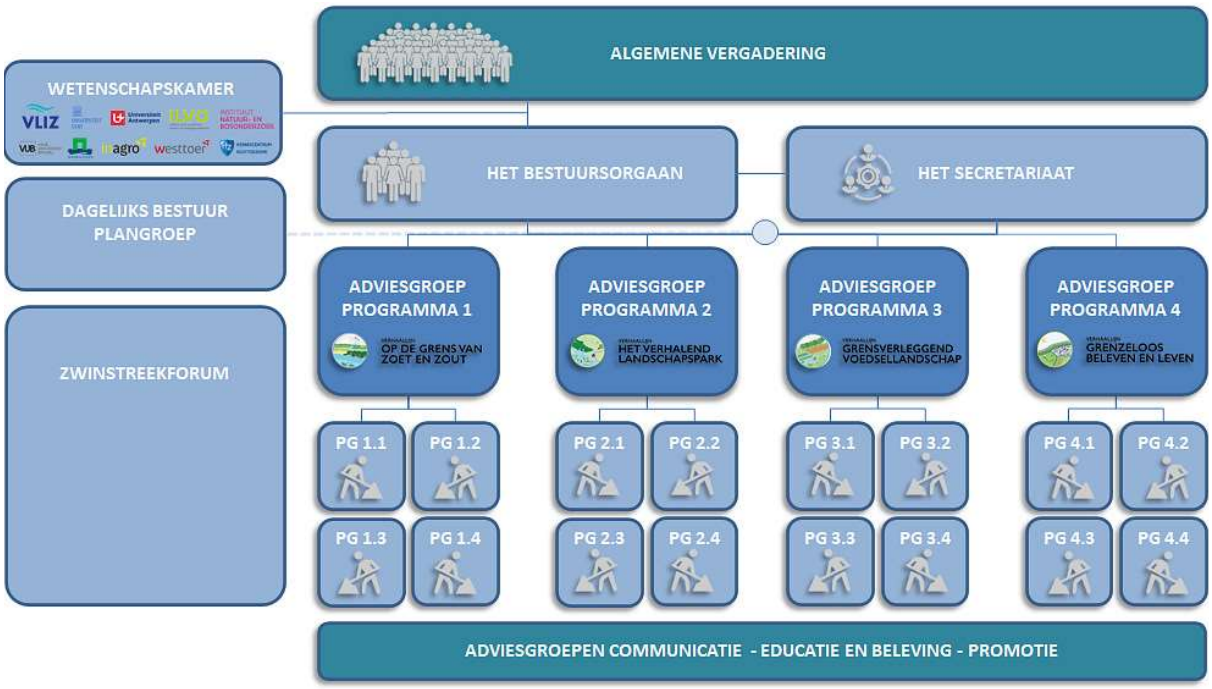

Het Organigram

Oosthof
© Marc Ryckaert

Communicatie

1. INLEIDING

Het Landschapspark Zwinstreek pakt uit met een ambitieus programma, en bouwt daarmee voort op de lange bestaande traditie van samenwerking in het grensgebied. Om het nieuwe Landschapspark bekend te maken is er nood aan heldere, **aantrekkelijke communicatie**, zowel intern naar de vele betrokken partners en stakeholders, als naar het brede publiek, met een onderscheidende positionering en een doelgroepgerichte aanpak.

Eerder gingen de Zwinstreek-partners op zoek naar de Zwinstreek-gebiedsidentiteit. Daarbij werd geantwoord op vragen als: 'Wie zijn wij?', 'Hoe zien wij onszelf?' en 'Welke troeven heeft de streek?'. Acht inhoudelijke verhaallijnen structureren de identiteit van de Zwinstreek. Ze vormen een goede basis voor een zelfbewuste communicatie over het gebied en geven een basis dan wel concrete inhoudelijke inspiratie voor diverse vormen van storytelling. Heel wat van de acties binnen de vier verhaallijnen van het masterplan voor het Landschapspark Zwinstreek werden hierop afgestemd. De hieronder geformuleerde **positionering** heeft een andere focus. Het is de kern van alle externe communicatie ('hoe willen we dat anderen ons zien?') en dient om het imago ('welk beeld vormen bezoekers zich van de streek?') te versterken. De positionering moet aangepast zijn aan de streek, en duidelijk onderscheidend zijn van zowel de andere parken, als van de andere toeristische regio's. De voorbije maanden werd, onder de professionele begeleiding van Toerisme Vlaanderen, verder gewerkt aan een unieke positionering voor Landschapspark Zwinstreek. Vanuit deze positionering wordt de vertaalslag gemaakt naar een vlot toepasbare communicatiestrategie. Hiervoor worden keuzes gemaakt rond de gewenste doelgroepen, op basis van de unieke karakteristieken van de Zwinstreek. Daarbij het belangrijk is om aan te stippen dat er wordt ingezet op kwalitatief (verblijfs)toerisme en recreatie, en daarbij actief wordt nagedacht over spreiding van de bezoekers en een doorgedreven bezoekersmanagement, op basis van kennis en ervaring die in het verleden werd opgebouwd.

Bij de **communicatietools** wordt uitgegaan van een herkenbare huisstijl, met een eigen beeldsignatuur. Een belangrijke focus ligt op de recreatieve contentcreatie, gericht op inwoners of bezoekers van het Landschapspark. Daarnaast werden de mediakanalen van de Zwinstreek-partners in kaart gebracht. Deze kunnen dan – naar gelang de te bereiken doelgroepen – op maat ingezet worden. De Zwinstreek vormt een troef voor de vier toeristische regio's waarover ze zich uitstrekt, en omgekeerd kan het Landschapspark Zwinstreek een sleutelpositie innemen in de communicatie- en promotiestrategie van de vier toeristische regio's (Brugse Ommeland, De Kust, Het Meetjesland en Zeeuws-Vlaanderen). Er kan worden aangehaakt op de ruimere communicatie vanuit de Vlaamse Overheid over de nieuwe Natuur- en Landschapsparken. Toerisme Vlaanderen heeft de intentie om internationaal uit te pakken met de geselecteerde gebieden. De Parken worden – naast o.m. de Kunststeden en de Kust – een speerpunt in het Vlaamse toeristische beleid.

2. EXTERNE COMMUNICATIE

2.1. POSITIONERING

"Dynamische natuur tussen land en zee,tussen zoet en zout"

2.1.1 Complementair

De Zwinstreek ligt op het snijpunt tussen het Brugse Ommeland, de Kust, Meetjesland en Zeeland. Deze regio's hebben, net als een aantal steden en gemeenten in dit gebied, elk een eigen positionering die talrijke bezoekers naar het gebied brengen. Ook het Zwin Natuur Park geniet bekendheid. We willen het Landschapspark Zwinstreek op zo'n manier positioneren dat het complementair aan andere de 'merken', een nieuw en geïnteresseerd publiek naar de streek brengt.

2.1.2 Eén unieke positionering

Voor de verdere ontwikkeling van het Landschapspark Zwinstreek werden vier verhaallijnen uitgewerkt. Deze realisatie van de talrijke acties binnen elk van deze verhaallijnen zorgt voor een aantrekkelijk gebied waar inwoners en bezoekers een aangename tijd kunnen beleven. Om de communicatieve inspanningen naar een breed publiek zo efficiënt mogelijk te laten renderen, wordt voor de positionering van het Landschapspark Zwinstreek de focus op scherp gezet. Er wordt gekozen voor één uniek uitgangspunt, waar alle andere zaken aan kunnen worden opgehangen. We positioneren het Landschapspark Zwinstreek als **van nature dynamisch, tussen land en zee, tussen zoet en zout**.

2.1.3 Inhoud en speerpunten

De Zwinstreek, op de grens tussen zoet en zout, bepaalt de fauna en flora, maar ook de chefs en streekproducenten gaan graag met de unieke smaken aan de slag. Sommige natuur- en landschapselementen zijn een rechtstreeks gevolg van deze combinatie van zee en land, een door de eeuwen heen fel bevochten gebied. We zetten zo diverse facetten van deze unieke ligging in de etalage. De "van nature dynamisch, tussen land en zee, tussen zoet en zout" met alle elementen die hiervan het rechtstreekse gevolg zijn, wordt dé reason to come voor Landschapspark Zwinstreek. Binnen de positionering is ook het element van 'kwaliteit' een belangrijk element. De Zwinstreek wenst zich te positioneren als een bestemming op topniveau (met veel aandacht voor netheid, schoonheid, veiligheid, toegankelijkheid) en zoekt op die manier aansluiting te vinden bij het reeds bestaande publiek en het bestaande aanbod in de kernen met shopping, gastronomie en kunst. Voor dit publiek is de open ruimte essentieel, zowel op het strand als in de polders. Er is ook een duidelijke ventielwerking: de groene gebieden dienen als gebied om de geconcentreerde drukte van de kernen te ontvluchten, en vormt zo een extra onderdeel in de beleving van de bezoekers en inwoners.

2.1.4 Doelstellingen realiseren door positionering

Deze positionering zorgt ervoor dat de authenticiteit en de draagkracht van de plek gegarandeerd blijft. Het laat toe om bezoekers te spreiden in tijd en ruimte. We betrekken inwoners die als bevoorrechte getuige het verhaal van de plek kunnen delen met bezoekers. Door de samenwerking met lokale stakeholders aan te gaan, zal de bestemming zal nog meer floreren, verteld en toonbaar gemaakt van onderuit. Ondernemers worden gastheer van de streek. Met diverse stakeholders – gaande van landbouwers, natuurverenigingen, toeristische ondernemers, attracties, streekgidsen tot streekproducenten – worden gemeenschappelijke verhalen 'tussen zoet en zout, land en zee' ontwikkeld waarmee de positionering van het Landschapspark Zwinstreek steeds vanuit andere invalshoeken kan gebracht worden. De (nieuwe) bezoekers zullen dit gevoel meekrijgen, komen in contact met uitzonderlijke fauna en flora, en krijgen respect voor de fragiliteit en de dynamiek van de natuur, en komen zo tot een besef van de ziel van deze plek.

2.2. DOELGROEPGERICHTE COMMUNICATIE

2.2.1 Drie prioritaire doelgroepen

Om vanuit die unieke positionering tot bij de gebruiker (bezoeker, recreant, inwoner,…) te geraken richten we ons met het merk "Landschapspark Zwinstreek" prioritair op drie doelgroepen. Het aantrekken van diverse doelgroepen – dit kunnen zowel inwoners als bezoekers zijn – gebeurt met een specifieke doelgroepgerichte communicatie, die inwerkt op het concrete profiel ('personae'). Bij wijze van voorbeeld zijn hieronder drie personae uitgewerkt, die voor ogen gehouden kunnen worden bij de ontwikkeling van communicatieve acties. De voorgestelde acties die zich richten naar een breed publiek werden bedacht om de beleving voor deze doelgroepen nog te verhogen. Vanzelfsprekend sluit dit (deels) aan bij de doelgroepen en werking van de regio's Kust, Meetjesland, West-Zeeuws-Vlaanderen en het Brugse Ommeland, en passen de geselecteerde doelgroepen ook bij het beleid van de betrokken steden en gemeenten, musea, attracties en bezoekerscentra in de Zwinstreek.

De natuurliefhebber

Axel (21) uit Denemarken, studeert Master Biologie in Brussel en bezoekt het Zwin Natuur Park

"De gidsen op de wandeltour waren heel bevlogen en het museum was super vormgegeven. De leuke mix en afwisseling in de wandeling: het blote-voeten-pad & modder. Ik kom zeker en vast terug bij de volgende tentoonstelling."

De natuurliefhebber die meer wil weten over de vogelsoorten die in de Zwinstreek leven, komt naar het Zwin Natuur Park. Zijn leeftijd is niet belangrijk: het zijn studenten (individueel of in schoolverband), verenigingen zoals Natuurpunt, vogelaars die individueel en 's morgensvroeg vogels komen spotten, de bioloog die in de stad woont en die geniet van de unieke fauna en flora,… Er is een ruim (permanent én tijdelijk) aanbod zowel binnen als buiten, waarvoor de natuurliefhebber verschillende malen terugkomt. Verdieping is de drijfveer om naar hier te komen. En om te zíen waarover gesproken wordt. 'Bijleren' is van belang: een professionele en ervaren gids zorgt voor een absolute meerwaarde. De natuurliefhebber die naar buiten gaat om de natuur te observeren, komt het liefst zo weinig mogelijk mensen tegen en wil stilte om zich heen.

De meerwaardezoeker

Veerle (35) uit Breda, aan de kijkers van Verdwenen Zwinhavens

"Ik was al fan van Brugge en Damme na een vorige citytrip . Deze kijkers gaven mij en mijn gezin meteen zin om het verleden van deze streek op een actieve manier te leren kennen en te beleven."

De doelgroep zijn volwassenen tussen de 30 en 45 met kinderen, die wonen en werken in de stad. De ouders werken (bijna) fulltime en hun sociaal leven staat niet stil. Wanneer ze allemaal samen thuis zijn, wil het gezin 'naar buiten' en samen iets actief beleven in de natuur. Op die rustmomenten willen zij letterlijk ver kunnen kijken, rust vinden in het groen én beweging hebben. Ze rijden liefst niet àl te ver van huis. Een extra dimensie aan een fietstocht, wandeling… zorgt voor motivatie bij de kinderen én ouders. De ouders willen de kinderen ook wat kennis meegeven op een speelse manier. Tijdens de rit maken ze de kinderen al warm voor het uitstapje. Daarom informeren ze zich op voorhand over de mogelijkheden, de goed ontsloten (rand)parking en een karaktervolle stopplaats voor een pannenkoek. Het is vervelend als juist dat ene cafeetje onderweg gesloten is of als er geen plaats meer is. Het is aangenaam voor het gezin als de fietspaden er verzorgd bijliggen, de route goed aangeduid is, en het niet te druk is: ze willen het gevoel hebben vaak alleen te zijn. Een fietstocht met VR-beleving is hiervoor ideaal. Tijdens de rit van VR-kijker naar VR-kijker komt er gesprek op gang over de geschiedenis, het leven van toen… Zowel de ouders als de kinderen zijn geboeid door het verhaal van de streek.

De actieve belever

Carlos (63), wielertoerist-mountainbiker

"Ik was arbeider die in het weekend nog aan liefhebberskoersen deelnam. Toen ik in Sint-Laureins kwam wonen, ontdekte ik dat er meer is dan de Vlaamse Ardennen als fietser: beuken tegen de wind door de Zeeuwse polders, onverharde paden voor de mountainbiker tussen Sluis en Knokke, met een groep vrienden langs de Damse Vaart."

De actieve belevers wil de natuur beleven doorheen de sport waarvan ze houden. Of het nu is als wielertoerist, mountainbiker, actieve wandelaar (+15 km) of trailrunner: Hier komt passie voor hun sport samen met het genieten en beleven van de natuur. Deze groep woont niet per se dichtbij. Ze staan (in de week of in het weekend) vroeg op om naar een nieuw te verkennen stukje natuur te rijden. Ze komen met de auto en weten graag waar zij (gratis) kunnen parkeren om van daaruit stevig te sporten. Ze appreciëren het als er aan de parking faciliteiten zijn: een toilet, een afdak om zich klaar te maken, fietspomp, waterfontein, een startbord met alle routes van de streek… Ze gebruiken gpx en stippelen hun eigen routes uit, dus aangeduide routes hoeven niet voor hen, maar het is altijd aangenaam om te weten waar specifieke (on)verharde paden zijn voor de sport die ze beoefenen. Knooppunten of GR-aanduidingen maakt hen dit natuurlijk gemakkelijker. Ze houden ervan om in groep te sporten en iets te drinken onderweg of nadien. Een bank langs het parcours om even te rusten en een eigen drankje te drinken is voor de actieve wandelaar / fietser aangenaam meegenomen. De actieve belever komt (meestal) in groep, georganiseerd door een wieler- of wandelclub, trailrunning vereniging… Het is voor hen fijn om te zien dat ook grote groepen ontvangen kunnen worden in een streek.komt er gesprek op gang over de geschiedenis, het leven van toen… Zowel de ouders als de kinderen zijn geboeid door het verhaal van de streek.

2.2.2 Personae verfijnen en het aanbod hierop aanpassen

Eens de bezoeker in het (verhaal van) het Landschapspark Zwinstreek terecht komt, zorgen we voor een ruim aanbod dat aansluit bij het profiel. Op basis van de personae – en verfijningen daarvan – zorgen we voor bijhorende activiteiten, logies, restaurants en ander aanbod, om zo de klantenbeleving optimaal te maken. Hoewel de hoofdfocus op de drie prioritaire doelgroepen ligt, kunnen we hier ook geselecteerde nichedoelgroepen toevoegen. Daarbij horen bijvoorbeeld de 'foodies', die de smaakcombinatie van zoet en zout komen ontdekken. Daarnaast zetten de Zwinstreek-partners in op ondersteunende boodschappen, die inhoudelijk focussen op de unieke natuur, de landschapswaarden, het rijke historische verleden en de vele mogelijkheden voor outdoor-beleving op het strand, in de polders of in het krekengebied.

2.3 MARKETING

2.3.1 Landschapspark Zwinstreek als sterk merk

Een uitgekiende marketingstrategie draagt bij om de gewenste boodschap tot bij de gewenste doelgroepen te brengen. Daarbij is het de wens om van het Landschapspark Zwinstreek een sterk merk te maken. Een sterk merk betekent dat veel mensen het kennen en dat ze min of meer dezelfde associaties met het merk in kwestie hebben. Vanuit de studie rond gebiedsidentiteit kwamen volgende woorden terug als merkbelofte: puur, verbonden, gelaagd, ruimte en ontspanning. Deze woorden komen terug in het master- en operationeel plan, maar wordt het meest expliciet duidelijk voor een breed publiek in de gehanteerde communicatiestijl. De voorbije jaren werden reeds initiatieven genomen om de merkbeleving en het beeld van de Zwinstreek als geheel te bevorderen, en binnen het Landschapspark is het de bedoeling om de communicatie meer te stroomlijnen, meer op maat van de doelgroepen te communiceren, en – indien passend bij de doelstellingen – door de acties, attracties en activiteiten ook onder deze vlag te promoten.

2.3.2 Het sterke merk naar buiten brengen

PESO-model

Als praktische leidraad om gericht communicatie te organiseren, beschrijft het PESO-model vier types media die kunnen worden ingezet. Met 'Paid Media' wordt verwezen naar alle betaalde samenwerkingen, gaande van advertenties en gesponsorde inhoud, langs GoogleAdWords en e-mailmarketing tot bloggers en vloggers die kunnen helpen om de bekendheid van de streek te verhogen. Met 'earned media' worden de publiciteits- of mediarelaties aangeduid, zoals wanneer een krant of tijdschrift over de streek schrijft. De shared media: Dit zijn de sociale media, zoals Twitter, Facebook en Instagram. Het is aan te beleven de doelgroep via deze kanalen regelmatig met de Zwinstreek in contact te brengen. Tenslotte zijn er de owned media, de eigen kanalen, waarbij de eigen website of eigen drukwerk de belangrijkste zijn. Het verstandig combineren van deze kanalen zorgt voor het grootste effect. Afhankelijk van de boodschap, doelgroep en het moment worden de diverse boodschappen op een diverse manier overgebracht. Vanuit het landschapsparkbureau wordt, in samenwerking met de communicatie- promotiediensten van de partners, ingezet op de brede communicatie en promotie van de Zwinstreek en het nieuwe Landschapsparkstatuut.

Website

Online vertalen we de positionering naar een attractieve en goed toegankelijke website in de gekozen huisstijl. Dit moet uitgroeien tot het belangrijkste communicatiemiddel. De 'customer journey' start op de homepage. Door middel van inspirerende pagina's wordt de positionering van de Zwinstreek getoond. Met doorklikken ontdekt de bezoeker het volledige aanbod. Enerzijds is er het toeristisch-recreatieve luik vol tips, met lekkere adressen om van zoet en zout te proeven, logies dat past bij de wensen van natuurliefhebbers, fiets- en wandelroutes met uitleg over de erfgoed- en natuurelementen,… Anderzijds is het een uitvalsbasis om informatie te vinden over de acties en hefboomprojecten, en verder te linken naar de betrokken partners met hun specifieke doelgroep(en). Een evenementenkalender en links met sociale media kunnen niet ontbreken. Een goed werkende website wordt telkens weer up-to-date gehouden, en via een analyse-tool als Piwik Pro kan het gebruik worden geanalyseerd, geëvalueerd en geoptimaliseerd.

Sociale media, nieuwsbrief en nieuwsberichten

Via een contentkalender worden nieuwsberichten verspreid over het landschapspark Zwinstreek. Hiervoor komt nieuws in de brede zin in aanmerking, van meer beleidsgerichte zaken (bv. 'hoe worden de unieke Binnenduinen van Knokke beheerd') tot meer wervende onderwerpen (bv. 'kom langs en bekijk de ooievaars'). Deze communicatie wordt gealigneerd met de gekozen positionering en wordt steeds gelinkt met de website. Elk van de partners kan deze content overnemen en verwerken in hun eigen, sterke (digitale) kanalen. Omgekeerd kan het Landschapspark ervoor kiezen persberichten en passend nieuws van de individuele partners te versterken. Daarnaast kan worden nagedacht over een toegewijde digitale nieuwsbrief of sociale media. Door aansluiting met verschillende sociale mediakanalen kan het bereik vergroot worden, onder andere door het gebruik van links en hashtags. Daarbij zal veel aandacht moeten gaan naar het werven van kwalitatieve e-mailadressen en volgers. Ook hier weer is een feedbackmoment om bij te sturen essentieel.

Pers, media & influencers

Door creatieve contentcreatie blijft het Landschapspark Zwinstreek top-of-mind. Door het bedenken van interessante content en invalshoeken – zowel in tekst, in foto als in video – versterken we de gekozen positionering en verhaallijnen.

Binnen de beschikbare budgetten kan worden gedacht aan het doorsturen van persberichten over de verschillende actieterreinen, het lanceren van wervende (micro-)campagnes over belevingen in de Zwinstreek, en het uitnodigen van geselecteerde pers en influencers om het Landschapspark te ontdekken, te beschrijven en te tonen. Eventueel kan 'out-of-the-box' worden gedacht, met bijvoorbeeld een roman-opdracht, een (documentaire) tv-serie of een 'take-over' door een passende influencer. Drukwerk, bijvoorbeeld een grensoverschrijdende recreatieve kaart, vult de werking aan. Tenslotte kan er ook advertentieruimte worden aangekocht, zowel offline als online.

Mogelijkheden voor cross-promotion

Door samenwerking te zoeken met de verschillende toeristische regio's en bestemmingen binnen de Zwinstreek kan er worden gezocht naar mogelijkheden voor cross-promotion. Daarbij gaat het om een bewuste inzet van verschillende communicatiekanalen van de partners. Hiertoe werd er een inventaris gemaakt van het geschatte bereik van de verschillende bestaande communicatiekanalen (aantal bezoekers, volgers, abonnees) van o.m. de gemeenten, regionale landschappen, Westtoer en de drie provincies. Op die manier kan het Landschapspark meeliften op het succes van hun nieuwsbrieven, websites en sociale media-aanwezigheid. Vaak heeft elk individueel kanaal een bereik van enkele duizenden tot honderdduizenden personen. De hoge oplages van drukwerk zorgen voor een groot bereik. Het West-Vlaams provinciemagazine PREUS telt 660.500 exemplaren per editie, maar ook publiek-private samenwerkingen als KH Magazine (65.000 exemplaren), de veelgelezen lokale krant Tam-Tam (wekelijks 48.000 exemplaren) of De Badkoerier (ca. 22.000 exemplaren per Zeeuws-Vlaamse editie) leggen hoge cijfers voor. Ook het aanhaken op de kanalen van de Vlaamse Overheid en haar Agentschappen kan de bekendheid van het Landschapspark Zwinstreek ten goede komen.

Fysieke touchpoints en Gastheerschap

Ook **fysieke touchpoints** spelen een rol in de communicatie over het Landschapspark Zwinstreek. Naast de bestaande toeristische onthaalcentra, denken we daarbij ook aan lokale musea en attracties. Onder meer het Zwin Natuur Park (123.000 betalende bezoekers per jaar), het For Freedom Museum (12.000 bezoekers / jaar) of het Visserijmuseum (7.000 bezoekers / jaar) kunnen goede plekken zijn om verhaallijnen en acties van het Landschapspark onder de aandacht te brengen. Ze verleiden de bezoeker tot een verdere verkenning. Deze bezoekerscijfers werden tijdelijk vertekend door de coronaperiode.

Ook via de enthousiaste verhalen van het in opbouw zijnde netwerk van **Gastheren en -vrouwen van de Zwinstreek** kunnen we communiceren en daarin ondersteuning bieden met boeiende content over het Landschapspark. Bestaande initiatieven, zoals de routes rond bv. de Verdwenen Zwinhavens en de landbouwfietskaart, worden aangepast en nemen het verhaal over het Landschapspark mee. Ook wegwijzers en informatieborden kunnen worden opgemaakt in de uniforme huisstijl en zo bijdragen aan een fysieke vertaling van het Landschapspark op het terrein.

3. DE ZWINSTREEK BINNEN DE REGIO'S EN DE WERELD

3.1 T.O.V. TOERISTISCHE REGIO'S

Het Landschapspark Zwinstreek strekt zich uit over twee landen, drie provincies en vier toeristische regio's. Het Landschapspark Zwinstreek kan een sterk merk an sich zijn, maar staat niet los van de andere bestemmingen die deze streek omvat. Er is een nauwe samenhang met de andere toeristische merken. De doordachte positionering laat de Zwinstreek een unieke positie innemen binnen de vier toeristische regio's waarover ze zich uitstrekt, met name De Kust, West-Zeeuws-Vlaanderen, het Brugse Ommeland en het Meetjesland. Dankzij nieuwe technologie voor online-communicatie is het gemakkelijker dan ooit om via de verschillende kanalen andere doelgroepen te bespelen. Waar de website van De Kust de meerwaardezoekende families faciliteert, mikt het Brugse Ommeland door de combinatie van echt groen en echt authentiek erfgoed op ontdekkers die de Zwinstreek ook wensen te ontdekken. Visit West-Vlaanderen en Routen.be bieden inspiratie voor een recreatieve fiets- of wandeltocht door het gebied. Daarbij is het belangrijk om nogmaals te vermelden dat de voorgenomen projecten niet mikken op een grote toeloop, maar inzetten op kwaliteitsvolle ervaringen die overeenstemmen met de kernwaarden van de Zwinstreek.

3.2 KLAAR VOOR INTERNATIONALE BEZOEKERS

De Vlaamse Overheid heeft de intentie om internationaal uit te pakken met de geselecteerde gebieden, voornamelijk in de buurlanden. De Parken worden – naast o.m. de Kunststeden en de Kust – een speerpunt in het Vlaamse toeristische beleid. Bestemmingen binnen het gebied als Knokke-Heist, Sluis, Damme en Brugge trekken van oudsher internationale bezoekers aan – vooral uit België en de buurlanden Nederland, Luxemburg, Duitsland, en in mindere mate ook uit Frankrijk, Groot-Brittannië en Zwitserland. Gastvrijheid is in de Zwinstreek deel van het DNA, door de lange geschiedenis als streek van havens en grenzen, ontmoeting en verbondenheid. Daardoor is er reeds veel ervaring met meertalige communicatie en onthaal, zowel voor de gedrukte als de online communicatie. Ook heel wat informatie op de recreatieve infrastructuur (infoborden, infoluifels, onthaalpunten,…) is meertalig. Toch is er op dat vlak nog werk te verrichten: een goede taalopleiding van het horecapersoneel, samen met het meertalig toegankelijk maken van bv. kleinere attracties en recreatiebedrijven blijft nodig. Ook is er de wens om een pool te creëren van meertalige gidsen, zoals dat in Vlaamse kunststeden reeds sterk is uitgebouwd. Als unieke bestemming biedt het gebied naast gevarieerde landschappen, ook bijzondere belevingswaarde, en haast oneindige mogelijkheden qua recreatie voor eigen inwoners, maar ook voor binnenlandse en buitenlandse bezoekers.

4. INTERNE COMMUNICATIE

4.1 DRAAGVLAK & OVERLEG

Door een voortdurende communicatie over de vele initiatieven bouwen we een **draagvlak** uit voor het Landschapspark Zwinstreek. Vanuit dit groter begrip voor de Zwinstreek en het Landschapspark ontstaat er een grotere betrokkenheid bij het project, waaruit dan weer een nieuwe dynamiek zal ontstaan, met nieuwe initiatieven, samenwerkingen of ideeën die kunnen bijdragen aan de doelstellingen van het Landschapspark. Een eenduidige promotie en het opzetten van innovatieve toeristisch-recreatieve producten zal samen met nieuwe partnerschappen met ondernemers uiteindelijk leiden tot een gevoel van 'civic pride', bij alle betrokken stakeholders en inwoners. Daarbij gaat veel aandacht naar een goed uitgebouwde **interne communicatie**, tussen de verschillende betrokken overheden, de partners en de gebruikers. Het is daarbij belangrijk om voortdurend te communiceren met de diverse actoren over de meer technische thema's, en om de projectopvolging vlot te laten verlopen. Zo wordt op een efficiënte manier snel resultaat bereikt. Ook de ondernemerscafés, de overlegmomenten en de structurele meetings zullen daarbij hun rol spelen. Ook andere (digitale) manieren van communiceren tussen de betrokken stakeholders zijn een verdere studie waard.

4.2 HET STERKE MERK VAN BINNENUIT

4.2.1 Uniforme huisstijl als sterk instrument

De huisstijl wordt uitgewerkt op basis van afspraken en gesprekken met partners en stakeholders in het gebied. Voor de Zwinstreek ontwikkelen we een huisstijl, een huisstijlgids en bijhorende elementen waar alle partners zich in kunnen vinden én waarmee ze aan de slag kunnen gaan. Zo is gestart met de opfrissing van de Zwinstreek-huisstijl, die ook kan dienen voor het Landschapspark. De gebruikte kleuren en lijnen van het logo blijven in het voorstel behouden: je ziet de natuur en het krekenstelsel in terug, het spel tussen land (groen) en zee (blauw). Deze beeldelementen worden gemakkelijk herkend door bezoekers en bewoners. Wel nemen we afscheid van de slogan 'Gevoelsstreek'. Daarvoor wordt er gezocht naar een concept dat beter aansluit bij de USP 'van nature dynamisch, tussen land en zee, tussen zoet en zout' en bij het ruimere idee van de Vlaamse parken. We zien dit niet als een éénmalig opdracht, maar als iets dat tussentijds of periodiek wordt geëvalueerd.

4.2.2 Internetplatform

Binnen de website wordt een informatief B2B-platform gecreëerd voor alle stakeholders die actief zijn binnen de Zwinstreek, zoals toeristische ondernemers en initiatiefnemers, gemeenten en stichtingen en verenigingen. Leden wordt een eigen gedeelte met log in aangeboden. Naast het laatste nieuws kan je hier informatie vinden over de Zwinstreek, een actuele agenda, veel gestelde vragen, het verhaal van de plek en kaartmateriaal. Er is plek voor interactie: het platform mikt op een duurzame community-werking, en nodigt uit tot samenwerking en het initiëren van nieuwe acties en initiatieven.

4.2.3 Toolbox

Een ondersteunende digitale toolbox voor Zwinstreek-partners en stakeholders zorgt voor een eenduidige en consequente communicatie naar externen over het gebied. Gebruikers vinden op deze toolbox onder meer bruikbare fotografie en audiovisuele elementen (video), kaart- en tekstmateriaal en de verschillende huisstijlelementen. Deze kunnen worden aangewend voor drukwerk, sociale media, websites of toelevering aan bv. de pers. De ontwikkeling van een dergelijke toolbox is reeds gestart. Deze digitale content-hub zal steeds moeten worden onderhouden en up-to-date blijven met steeds weer nieuw materiaal. De partners van hun kant zullen nood hebben aan coaching om vlot te leren werken met deze toolbox, en worden geïnformeerd over de gemeenschappelijke visie en de duidelijke afspraken om het merk te beschermen en te versterken.

Oostpolderkreek

BRUGGE
WERELDERFGOEDSTAD

DAMME

maldegem

KNOKKE HEIST

Sint-Laureins
buitengewoon natuurlijk

gemeente SLUIS

west-vlaanderen
de gedreven provincie

Provincie
Oost-Vlaanderen
Voor ieder van ons

Provincie
Zeeland

toerisme
Oost-Vlaanderen

W
westtoer

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

Vlaamse
overheid

Werkten mee aan de Zwinstreek

Het masterplan voor het landschapspark Zwinstreek is het resultaat van het werk van vele stakeholders, organisaties en besturen. Doorheen het korte traject is er intens met iedereen samengewerkt.
Wij wensen alle actoren die via de vele werkgroepen, de projectgroepen, stuurgroepen en bilaterale momenten een bijdrage leverden, tijd vrijmaakten en mee investeerden in de tot standkoming van dit document hartelijk te bedanken. Dit document is een vertrekpunt, en zeker geen eindpunt.

Omwille van tijdsgebrek werd dit document enkel door de gemeentelijke en provinciale besturen formeel onderschreven.

Zwinvlakte
© Jan D'Hondt

Colofon

Deze publicatie kadert in een ruimere reeks over landschappen en gebieden in de Zwinstreek. Ze werd opgemaakt naar aanleiding van de kandidatuur van de streek voor een erkenning als grensoverschrijdend landschapspark. Ze werd opgemaakt in samenwerking met het Zwinstreek-partnernetwerk dat wordt gevormd door de steden en gemeenten Brugge, Damme, Knokke-Heist, Maldegem, Sint-Laureins, Sluis en de Provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Zeeland.

Het masterplan voor de Zwinstreek werd opgemaakt door LAMA landscape architects uit Lier en Endeavour uit Antwerpen, in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen, die voor het Zwinstreek-partnerschap optrad als opdrachtgevende en aanbestedende overheid.

De publicatie wordt gesubsidieerd in het kader van de projectoproep Landschapsparken, in opdracht van de Vlaamse Overheid.

Depotnr D/2023/0248/03

Deze publicatie werd uitgegeven voor de dienst Economie, Europese en Internationale Samenwerking in opdracht van de deputatie van de provincie West-Vlaanderen: Carl Decaluwé (provinciegouverneur), Bart Naeyaert, Jean de Béthune, Sabien Lahaye-Battheu, Jurgen Vanlerberghe (gedeputeerden) en Stijn Lombaert (provinciegriffier).

V.U. Ann Tavernier, Koning Leopold III-laan 41, 8200 Brugge (Sint-Andries)

www.zwin.be
www.Zwinstreek.eu

